De vermakelijke lotgevallen van Tijl Uilenspiegel

bron
De vermakelijke lotgevallen van Tijl Uilenspiegel. Kruseman's Uitgeversmaatschappij, Den Haag 1972 (facsimile van uitgave 1841)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_ule001verm01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

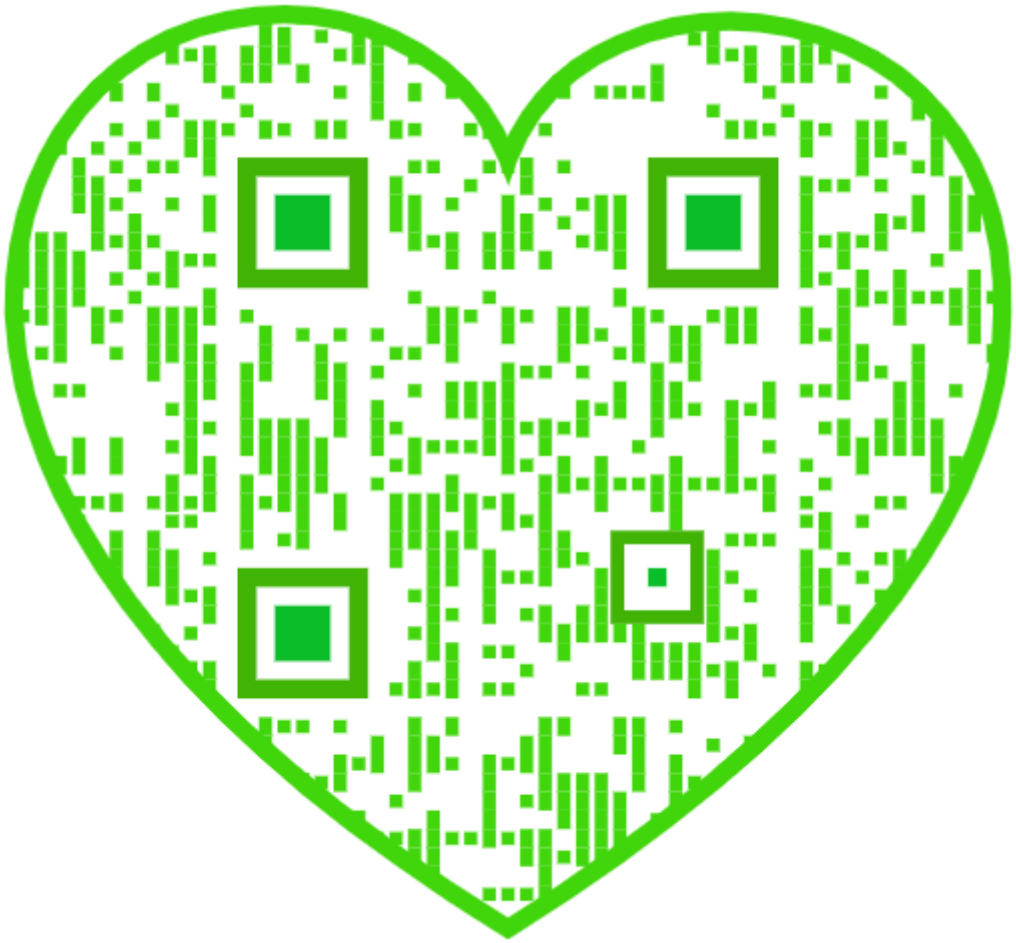

IV

[Tijl Uilenspiegel]

De nagedachtenis van Tijl Uilenspiegel is niet alleen dierbaar aan de Hollanders en de Duitschers, maar vervrolijkt mede de mindere standen in het naburige België, Zwitserland, Frankrijk, Polen en Engeland, ja ook in Italië. Zijn naam heeft zelfs aan de fransche

taal het aardig woord *espiègle* geschonken, dat door de Akademie is aangenomen, en toegepast wordt op eenen geestigen en vernuftigen grappenmaker. Weinige volkshelden deelen zoodanig eene eer met hem.

Gewoonlijk stelt men den levenstijd van Uilenspiegel, in de tweede helft van de dertiende eeuw; evenwel laat Karl Flögel hem handelen in het eerste gedeelte der veertiende eeuw, en vestigt zijne stelling op eenen grafsteen aan de nagedachtenis van Uilenspiegel gewijd en gevonden op het kerkhof van Mollen, een dorp vier mijlen van Lubeck met het jaartal 1350. Men las voorheen op dezen steen een duitsch opschrift, met den naam en de goede nagedachtenis van den overledene. Gesner vond denzelve niet in 1754; in dien tijd was er niets van overgebleven, dan de voorstelling van eenen katuil, en van eenen spiegel. Maar toen Gesner onderzoek deed naar de overblijfselen van Uilenspiegel in Mollen, alwaar vele

familien zijne beeldtenis meenen te bezitten, zag hij in eene kast van de raadkamer een' ouden wapenrok, welke men hem zeide, aan de zen grappenmaker toebehoord te hebben.

Evenwel weten alle of bijna alle vlamingen dat er bij den toren van de groote kerk van Damme een grafsteen geweest is, (dit monument moet, indien hetzelve thans niet meer aanwezig is, eerst kortelings zijn weggeraakt) opgerigt ter nagedachtenis van Uilenspiegel. Op dezen steen was een katuil afgebeeld, zit tende op eenen spiegel; men vond er een opschrift op, hetwelk Van Merlen heeft geplaatst op een gegraveerd afbeeldsel van onzen held, door hem zeker naar zijne verbeelding gemaakt, en van dezen inhoud; ‘sta wandelaar! zie hier Tijl Uilenspiegel gezeten, die u smeekt, God voor de rust van den vrolijken nar te bidden. Gestorven in het jaar 1301*.

* Sta. viator; Thylium Ulenspiegel aspice sedentem et pro ludii et morologi salute deum precare supp. Obiït anno 1301.

Men heeft uit het verschil van datum, tusschen het monument van Damme en dat van Mollen opgemaakt, dat er twee Uilenspiegels zouden bestaan hebben, waarvan de vader in Vlaanderen en de zoon in Saxen zoude geboren zijn, en dat men uit de grappen dezer twee snaken, eenen bundel zoude te zamen gebragt hebben, iets dat niet onmogelijk is, want wij kunnen de droomerijen niet aannemen van eenige oude geleerden, vijanden van vrolijkheid en vernuft, die met veel deftigheid de vraag hebben overwogen, of er wel ooit iemand van den naam van Uilenspiegel geweest zonde zijn.* Zonder toch van Vlaanderen te spreken, waar zijne nagedachtenis zoo levendig is, hebben vele steden van Duitschland de tee-

* In eene geleerde uitgaaf, die in Duitschland in het jaar 1812 is uitgekomen, antwoordt men ontkennend op de vraag: Heeft er wezenlijk een individu met name Tijl Uilenspiegel bestaan? in de *Vaterl. Archiv*. tom III pag 318 bestrijd Blumenbach door goede bewijzen dit gevoelen, hetwelk bovendien door eene menigte getuigenissen wordt omvergeworpen.

kenen van zijn verblijf binnen hare muren heiliglijk bewaard. Men wijst nog altijd te Aken, bij den toren van Grams, het kleine huis aan, waarin hij zich ophield. Neurenberg, Praag, Mollen, Lubeck en honderd andere plaatsen in het noorden, hebben even belangrijke overblijfselen aantewijzen. Wij moeten dus de gewaagde stelling van Paquot, of de steen van Damme ook het graf van den geestigen Jacob van Maerland zoude dekken, afwijzen; ziedaar de eigene woorden van dien geleerden: ‘Van Maerland was op zijnen marmeren grafsteen afgebeeld, als doctor in de wijsbegeerte, lezende voor eenen lessenaar: de vogel van Minerva, zinnebeeld der waakzaamheid verscheen op zijne zijde. Men heeft toen deze beeldtenis uitgesleten was, de lessenaar voor eenen spiegel genomen, en den naam van den vogel, waarvan wij spraken, er bij gevoegd hebbende, vormde men er den gelukkigen naam van Uilenspiegel van of spiegel der Ui-

len; vervolgens bouwde men op dezen grondslag de geschiedenis van Uilenspiegel, die in alle talen overgebragt en in Europa verspreid is.'

Maar het is niet geoorloofd zoo ligtvaardig al de overleveringen der oudheid weg te cijferen, zoo als die voorgewende critici, die het bestaan van Lucretia en de Horatiën hebben ontkend; hierdoor zoude men aan Hardouin aansluiten, die Cicero en Virgilius ontkende.

Behalve het opschrift, dat wij zoo even aanhaalden, en dat ons niet toeschijnt verzonnen te zijn, is het dan toch wel denkbaar, dat Uilenspiegel, wiens geschiedenis bij het gansche noorden in het begin der vijftiende eeuw bekend was, zijn aanzijn alleen verschuldigd zijn zoude aan eene woordspeling door een toeval in eenen hoek van Vlaanderen ontstaan? Zekerlijk niet, en hetgeen Paquot er toe heeft kunnen brengen, om, even als een klein aantal andere schrijvers, de waarheid van het bestaan van Uilenspiegel in twijfel te trekken, is, dat Van

Maerland mede in het jaar 1301 is overleden; dat de naam Uilenspiegel veel overeenkomst met eene woordspeling heeft, en dat men zijne geschiedenis overladen heeft, met eene menigte lompe en onhebbelijke guitenstukken en aardigheden, waaraan hij denkelijk geen het minste deel heeft gehad. Zoo volgt het geenszins, dat men het bestaan van den vader van Telemachus behoeve te loochenen, om dat de Grave aan zijne verbeelding heeft bot gevierd, en Ulijsses Vlissingen laat stichten of rondzeilen op de Maas.

Men heeft eene menigte geschiedenissen van Uilenspiegel, allen van elkander verschillende, in alle talen uitgegeven. Vlaanderen, dat hem opeischt, maakt ook aanspraak op zijnen eersten historieschrijver. Het is zeker, dat de oudste exemplaren van dat boek in oud vlaamsch zijn geschreven, hetwelk sommigen in hunne aanmatiging saxisch of platduitsch heeten. Tot het laatste der vijftiende eeuw was er

geen onderscheid tusschen deze tongvallen.

Albert Durer zegt in het dagboek zijner reize, dat hij twee exemplaren van Uilenspiegel in de Nederlanden gekocht heeft. De oude fransche overzetting is uitgekomen, als eene nieuwe verbeterde overzetting uit het vlaamsch. Men leest hetzelfde op den titel van de uitgave van Antwerpen van het jaar 1579. In 1558 heeft Jan Nemius te 's Hertogenbosch, en in 1567 Gillis Omma (Oegidius Periander) te Brussel eene overzetting in latijnsche verzen van de lotgevallen van Uilenspiegel gegeven; en men kan zeggen, dat men het meest zich met het schrijven zijner geschiedenis heeft bezig gehouden op de voornaamste schouwplaats zijner feiten.

Ziedaar de geschiedkundige inleiding, welke eene nieuwe uitgave verrijkt, die met houtsneden versierd onlangs te Brussel is uitgekomen. Dit voorwoord is daarom belangrijk, wijl het ons de voorvallen en snakerijen, die in dit boek

voorkomen, uit een geheel ander oogpunt leert kennen.

In ons vaderland blijft bij de mindere standen der maatschappij en bij kinderen, de grappen van Uilenspiegel eene geliefkoosde lectuur, en het is, ten einde de vroegere uitgaven, met zoo vele grove, vuile en niet passende uitdrukkingen, door een meer gekuischt verhaal te vervangen, waardoor de smaak van het algemeen, minder zoude worden bedorven, dat de overzetter zich de moeite heeft gegeven, om de nieuwe brusselsche uitgave in de hand te nemen en dezelve ook nog van min kiesche uitdrukkingen gezuiverd, te vertalen.

Is dit boekje evenwel uitsluitend voor de volksklasse en voor kinderen geschikt? de vertaler gelooft dit niet. Menig een zal uit het voorbeeld van Uilenspiegel kunnen leeren, hoe vlugheid van verstand en scherpzinnigheid, iemand uit de moeijelijkste omstandigheden des levens redden kunnen, en velen die in hun le-

ven door Uilenspiegels bedrogen zijn, kunnen in den spiegel, die onze held in de hand houdt, hunne beeldtenis zien teruggekaatst.

I Geboorte en Doop van Uilenspiegel.

Omtrent het midden der dertiende eeuw, ten tijde der vlaamsche gravinne Margaretha, bijgenaamd de Zwarte, leefde er een braaf eerzaam man in het gehucht Knesselaere in Vlaanderen, die Klaas Tijl heette. Zijne vrouw was Anna Wer-

beek. Langen tijd hadden zij den hemel om eenen zoon gesmeekt, en hunne wenschen waren eindelijk verhoord geworden.

Zoodra liet niet het kind zijnen eersten schreeuw hooren of, zijn vader deed hem naar de kerk brengen, om gedoopt te worden. Men weet niet welken naam de priester hem gaf, maar naderhand, en om redenen, die men later zal leeren kennen, kreeg het kind den bijnaam van Uilenspiegel, of spiegel van den uil, en daar de uil voorheen aan Minerva gewijd was, is het mogelijk dat men daarmede bedoeld heeft Spiegel der wijsheid.

Naar gewoonte waren de geburen en de geburinnen, zoo wel als de bloedverwanten tot de plegtigheid van den doop genood. Uit de kerk komende ging het vrolijke gezelschap naar deherberg, waar de vader van den nieuwgeborene er opstond, dat men lustig zoude drinken. Zooveel vreugde gevoelde de goede man over zijnen zoon.

Toen de dag begon te vallen, en men zich naar huis moest begeven, opende de vroedvrouw den trein, naast den goeden Klaas lustig vooruitstap-

pende. Men moest eene oude en vervallen brug overgaan, en de vrouw eenigzins wankelende,

hetzij van wege de duisternis of dat zij om hare vreugd te toonen, wat veel gedronken had, stortte

met den kleinen Uilenspiegel in de sloot, die gelukkig bijna geheel zonder water, maar des te meer met modder voorzien was. Zonder ongelukken werd zij met hulp van eenigen uit het gezelschap er uitgetrokken, en daar onkruid niet vergaat (zoo als de duitsche historieschrijver van onzen held zeer wijsgeerig aanmerkt) kwam Uilenspiegel meteene kleine bemoddering en bespatting vrij.

Toen ieder te huis gekomen was, liet men water heet maken, om de vroedvrouw en het kind af te wasschen. Ziedaar de verklaring van de verkeerd geplaatste aardigheid van sommigen, namelijk: dat Tijl Uilenspiegel op den zelfden dag driemaal zoude gedoopt zijn, met koud met vuil en met heet water. Dit was het begin van Uilenspiegel's zonderlingen levensloop.

II Hoe Uilenspiegel aan eenen ruiter antwoordde

Uilenspiegel groeide gelukkig op. Zoodra hij begon te loopen, toonde hij eenen buitengewonen aanleg tot vlugheid en lenigheid. Zijne klugtige sprongen, zijne aardige potsen en bewegingen gaven hem geheel het aanzien van eenen gekleeden aap. Al zijne historieschrijvers zijn het daarover eens, en toen zijn geest zich ontwikkelde, gaf hij alle teekenen van eenen slimmen en guitachtigen aard.

De goede menschen van Knesselaere schudden bedenkelijk het hoofd, zich niet veel goeds voorspellende van de kattestreken van het kind, waarin zoo veel geslepenheid was op te merken. Maar zijn vader, die hem met blinde genegenheid beminde, wreef zich in het begin lagchende de

handen, daar hij alleen lette, op de slimme en fijn uitgedachte wijze, waarmede het kind zijne trekken speelde.

Meer dan eens zeker gaf de kleine schalk gelegenheid aan zijns vaders genoegen en vrolijkheid bot te vieren, door lachwekkende kluchten, waarvan wij er eene of twee moeten verhalen.

Eens, toen Uilenspiegel ongeveer vijf of zes jaren oud was, hadden zijne ouders, die naar het veld gegaan waren, hem alleen in huis gelaten om op hetzelve te passen. Een reiziger te paard, kwam daar toevallig voorbijgereden. Daar hij naar den weg wilde vragen, en niemand buiten op den weg zag, reed hij tot aan de woning van Klaas Tijl, welker deur zoo als meestal op het land in tweeën verdeeld was; de onderdeur was gesloten en de bovendeur stond open, om bij gebrek van een raam, lucht aan de kamer te geven. De ruiter bragt den kop van zijn paard in de opening der bovendeur, en zijn bovenlijf voorover buigende, om goed in het huis te kunnen rondzien, schreeuwde hij:

- ‘Is er niemand hier?’

- ‘Er is, anderhalf mensch en een paardekop,’ antwoordde Uilenspiegel vaardig, ‘want

gij zijt met het halve lijf in huis en ik ben er geheel in.’

De reiziger begon te lagchen, en hernam toen zachter.

- ‘En kan je me ook zeggen vriendje, waar je vader en moeder zijn.’

- ‘Vader,’ zeide het kind, ‘is iets, dat slecht was, nog slechter gaan maken; moeder is uit voor zaken waarvan zij of schade of schande behalen zal.’

- ‘Dat kan ik niet begrijpen,’ zeide de vreemdeling, voor wien het gehoorde raadsels waren, waarover hij verstomd stond.

Uilenspiegel verklaarde zich derhalve.

- ‘Mijn vader werkt aan een voetpad, dat men door het koren gemaakt heeft; hij graaft er gaten in, omdat men er niet meer zoude kunnen doorgaan. Mijne moeder is brood gaan leenen; indien zij te veel teruggeeft zal zij er schade van hebben; en schande indien zij niet genoeg terugbrengt.’

De reiziger, die zich niet langer konde ophouden, zeide iets vleijends aan het kind over de vlugheid van zijn verstand, en vroeg hem vervolgens:

- ‘Maar gij, mijn mannetje! die zoo knap

zijt, kan je mij niet zeggen, welken weg ik naar Gend moet inslaan, om niet te verdwalen?'

- 'Rijd,' zeide Uilenspiegel, 'waar de ganzen gaan, die gij daar ziet.'

De man gaf zijn paard de sporen en volgde de ganzen, die hem door eene drassige weide, in een uitgestrekt moeras bragten, waar zij al klapwiekende neder streken. Toen de reiziger de ganzen zag zwemmen, en dezelve niet verder konde volgen,

kwam hij terug en zeide aan Uilenspiegel: de ganzen zijn te water gegaan.

- 'Ik heb je gezegd,' antwoordde het kind, 'om te rijden waar zij gaan en niet waar zij zwemmen.'

De vreemdeling, die niets meer uit den kleinen

Uilenspiegel halen konde en begrijpende, dat men hem zoude uitlagchen, indien hij zich boos maakte, - lachte nogmaals, en ging elders betere teregtwijzing vragen. Hij vertrok echter, ten hoogste verwonderd over de scherpzinnigheid van dit kind.

III Hoe de vader van Uilenspiegel met zijnen zoon te paard reed.

Uilenspiegel was nog geen acht jaren oud, toen hij bij de nabuurschap om zijne guitenstukken bekend stond en aan menig deftig man de wenkbraauwen deed zamendrukken. Zijn vader kreeg dagelijks zoo vele klagten; men beschuldigde hem van zoo vele ondeugendheden en slechte streken, dat de goede man, hoe wel hij er zelf niets van gemerkt had zich begon te verontrusten. Het kind verontschuldigde zich altijd met te zeggen, dat hij aan niemand kwaad deed.

- ‘Maar, lieve vader!’ voegde hij er bij; ‘indien gij overtuigd wilt zijn, dat al wat men van mij vertelt, laster is van de buren, ga dan te paard zitten; neem mij achter u; laat ons zoo het gehucht doorrijden, en gij zult zien, dat wij niemand zullen voorbij rijden, die niet op mij zal schrollen.’

- ‘Dat is goed,’ zeide Klaas Tijl, ‘dat zullen wij doen.’

- En den volgenden dag reed hij te paard uit, met zijnen zoon achter zich.

Terwijl zij het dorpje doorreden, ligtte Uilenspiegel ongemerkt zijne kleding van achteren op, en vertoonde zich aldus aan de voorbijgangers; welke daarop overluid zeiden: ‘kijk dien kleinen ondeugd.’

- ‘Gij hoort het, waarde vader!’ antwoordde het kind daarop, ‘zij noemen mij een' ondeugd, en ik doe niemand kwaad.’

- ‘Dat is toch zonderling,’ zeide Klaas.

Om zich evenwel geheel te overtuigen, zette hij zijnen zoon voor zich op het paard en goed acht

slaande op hetgeen deze zoude doen, reed hij verder: zonder dat zijn vader het zag, begon

Uilenspiegel tegen ieder die voorbijging, een gek gezigt te trekken, en zijne tong zoover mogelijk uittesteken. De menschen zeiden toen op nieuw: zie, wat eene kwade jongen is dat kind!'

- 'Mijn zoon,' zeide Klaas Tijl, bij zich

zelven, zonder de reden van deze uitroepen te begrijpen, moet wel onder eene kwade planeet geboren zijn, of de menschen moeten zeer afgunstig zijn op zijn vernuft, dat men hem haat, al houdt hij zich stil.

En hij keerde peinzende naar huis terug.

IV Van de soep voor de kinderen en de wraak van Uilenspigel.

Daar woonde in Knesselaere een zeer gierige boer, die zijn varken geslagt had; nu was het de gewoonte, om van het vleeschnat, dat van de worsten, rolpens, en den afval, die men te zamen liet koken afkwam, eene vette en smakelijke soep voor de kinderen van het dorp te maken.

Die kwade vent, welke door zijnen gierigen aard eenen afkeer had aan die gewoonte, wilde beproeven om den kinderen dien lust te verleeren, en liet zulk eene lijvige soep koken, dat de hon-

den er in zouden zijn gestikt. Toen nu de arme kinderen rondom de tafel zaten, sloot hij de deur, en zeide den kinderen aan, dat zij zonder drinken al den brij, die in den ketel en zoo dik als stijfsel was, zouden hebben op te eten.

Hoewel de kinderen zich zaten op te proppen en alle moeite hadden om de spijs door de keel te krijgen, noodzaakte de boer hen door duchtige slagen met een' boonenstaak om tot aan den bodem toe den ketel te ledigen.

Vooral was hij op Uilenspiegel gebeten, en had hem zoo toegetakeld, dat de guit het hem hoogst kwalijk nam. Zonder evenwel iets van zijn voornemen te laten blijken, nam hij twintig lange touwtjes, knoopte dezelve in het midden bij el-

kander, en maakte aan al de einden van zijnen strik een stuk brood vast, waarna hij dien op de plaats van den boer nederwiep, waar een veertigtal kippen liepen. Ieder van deze beesten, wierp zich op een stuk brood en slikte hetzelve met gulzigheid in, waarop zij de stukken al klapwiekende naar zich toetrokken en met uitgestokene tongen zich de keel verdraaiden.

Op dat geweld kwam de boer aangeloopen, en toen hij al zijne kippen, alzoo gevangen zag, merkte hij Uilenspiegel, die zich uit de voeten maakte en hem toeriep: - ‘ik betaal je, oude grijnskop, den interest van je soep.’

V Hoe Uilenspiegel op de koord danste en de pots, die hij aan de kinderen speelde.

Niet lang daarna was Klaas Tijl genoodzaakt het goede land van Knesselaere te verlalen, en zich in Coolkerke neder te zetten. Dit dorp was de geboorte plaats zijner vrouw, en gelegen aan de vaart tusschen Damme en Brugge. Hetzij Tijl groote schade geleden had door den oorlog, die van tijd tot tijd Vlaanderen verwoestte, of dat de ondeugende streken van zijnen zoon hem te veel onaangenaamheden hadden berokkend, zorgen en droefenis deden hem weldra het tijdelijke met het eeuwige verwisselen.

Anna Werbeck, de weduwe van Klaas Tijl, bleef in ongelukkige omstandigheden over met haren zoon, wien zij dagelijks over zijn slecht gedrag onderhield; spoedig verteerde zij al wat zij bezat en het huisgezin verkeerde in de grootste armoede.

De goede vrouw, die niet zoo zachtzinnig was als Klaas, verlangde dat haar zoon een ambacht zoude leeren om hen te onder houden; maar niettegenstaande zij de strenge kastijdingen niet spaarde, kon het kind zich aan geen geregelde werkzaam heden gewonnen; hij liep dikwijls heimelijk naar Brugge, waar de Gravin van Vlaanderen somtijds haar Hof hield, en leerde van de heidenen, koorddansers en goochelaars, die hunne kunsten op de markten en plaatsen vertoonden, menigen trek en slimme bedriegerij.

Op die uitstappen oefende hij zich in het dansen op de koord, en besloot, dit bedrijf uil te oefenen om geld te verdienen.

Toen hij eens in het dorp Coolkerke, op eene koord danste, die boven het water gespannen, wederzijds aan den stijl van een venster was vastgemaakt, en terwijl hij door allerlei kluchtige sprongen en streken bezig was, de nieuwsgierigen te vermaken, kwam zijne moeder zeer vergramd aan een der vensters, en sneed het touw door; tot groote vreugd der toeschouwers, viel Uilenspiegel

onder het daverend gejuich en de plagerijen der kinderen in het water. Hij was spoedig als een goed zwemmer aan land, en terwijl hij zich aan de boosheid zijner moeder niet veel liet gelegen leggen, besloot hij zich eens duchtig te wreken, op de jongens, die hem hadden uitgejouwd.

Zijn voornemen onder een vrolijk gelaat verbergende, hield hij zich groot, en beloofde voor den volgenden dag veel ongeloofelijker dingen, dan de toeren, die hij verrigt had.

Den volgenden dag (het was maandag) kwam hij terug, spande eenige huizen verder weder zijne koord over het water, en nadat hij een aantal luchtsprongen gemaakt had, zeide hij tot de kinderen, die hem stonden aan te gapen:

- ‘Nu zult gij eene verwonderlijke kunst zien, maar daartoe moet ieder mij een' schoen leenen.’

Men voldeed zonder argwaan aan zijn verzoek; hij verzamelde honderd en twintig kleine schoentjes, reeg die alle aan een lang touw, en danste eenigen tijd met dezelverond. Toen nu evenwel de menigte begon ongeduldig te worden, en de kin-

deren schreeuwden om hunne schoenen terug te bekomen, liet hij het eene einde van het touw los en smeet al de schoenen op eenen hoop, zeggende:

- ‘Ieder kan de zijne uitzoeken.’

Al de kinderen sprongen met zoo veel ijver toe, dat zij, al schreeuwende om hunne schoenen, door en over malkanderen heen rolden. Zij rukten ze

de eene den ander uit de hand, en stootten en sloegen elkander duchtig. De boeren waren spoedig genoodzaakt tusschen beide te komen; de twist sloeg nu ook op hen over; ieder trok partij voor zijn kind; van woorden kwam het tot daden, en zij eindigden met onder elkander lustig rond te slaan en te vechten.

Uilenspiegel zag lagchende dit schouwspel een' tijd lang aan, en verwijderde zich toen met veel voorzigtigheid, bijzonder in zijnen schik zijnde, zich zoo te hebben kunnen wreken.

VI Hoe Uilenspiegel brood kreeg voor zijne moeder.

Meer dan veertien dagen bleef Uilenspiegel stil te huis; dit was zijne moeder tot eene groote vreugde, daar zij hoopte, dat haar zoon begonnen was zich te verbeteren. - ‘Laat uwe slechte gewoonten varen, mijn kind!’ zeide

zij; want zij zouden u ongelukkig aan uw einde brengen, zie wat gij er mede hebt gewonnen; wij hebben geen brood meer in huis, werken alléén doet leven.'

Uilenspiegel boog zijn hoofd neder; maar het gezegde: 'wij hebben geen brood meer,' maakte hem ongerust; en hij zon nu op de middelen, om daarin te voorzien.

Hij ging naar Brugge, en trad stoutmoedig den winkel van een bakker binnen, en zeide, 'zend eens dadelijk aan mijn' heer, die eenen grooten maaltijd geeft, zes wittebrooden van drie stuivers en zes huisbakkenbrooden.'

- 'Waar is uw heer?' vraagde de vrouw. Uilenspiegel noemde den naam van den eigenaar van een groot huis, en zeide: 'laat den jongen maar met mij medegaan, dan zal hem terstond betaald worden.'

Hij had eenen zak medegebragt, waarin de bakkerin de brooden deed.

Toen hij op eenen kleinen afstand gekomen was met den jongen die hem begeleidde, liet hij

een dezer brooden door eene opening, welke hij in den zak gemaakt had in het slijk vallen. Nadat hij hetzelve had opgeraapt, hield hij stil, legde

den zak op eenen steen neder, en zeide tot den bakkersleerling: - ‘Ik durf zulk een brood niet aan mijnen meester brengen, loop snel een ander halen; ik zal je hier wachten.’

Dit alles geschiedde op den hoek van eene straat. Toen nu de arme jongen, die geene gedachte had op bedrog, spoedig naar den winkel teruggeloopen was, en van daar met een versch broodterug kwam, zag hij niemand. Men ging naar het opgegeven huis, waar men, zoo als te begrijpen is, niet wist wat de bakker wilde zeggen.

Maar Uilenspiegel bragt het brood aan zijne moeder, zeggende: ‘nu kunnen wij eten, zoo lang wij wat hebben, maar als het op is, is het koken gedaan.’

VII Het voorval van den kofferen de dieven.

Eens was Tijl met zijne moeder op eene kermis gevraagd, bij eenen boer, die hun wel gezind was. Hij dronk zoo lustig aan tafel, dat hij de behoefte gevoelende om te slapen, een plaatsje zocht, om dit gemakkelijk te kunnen doen. Aan het einde van den tuin stond de kraam van eenen jood; en tegen den muur vele koffers en pakken opgestapeld. Hij kroop in een' grooten koffer, deed het deksel digt, en sliep zeer gerust in. Zijne moeder meende, toen zij hem niet zag, dat hij vooruit naar huis gegaan was en vertrok alleen.

Des nachts kwamen er twee dieven, die den jood wilden bestelen; deze slopen rondom de kisten en dezelve in de duisternis opgeligt hebbende, viel hunne keus, zoo als natuurlijk was, op de

zwaarste, die zij geraden vonden mede te nemen. Het was die waarin zich Uilenspiegel bevond.

Hunne komst had hem gewekt, en hij hoorde al wat zij zeiden. Zij namen de kist mede, en de ondeugd, die dezelve zoo zwaar maakte, hield zich onbewegelijk. Maar weldra ligtte hij, van den donker gebruik makende, zacht het deksel op, en trok den dief, die vooruitging bij de haren. Deze begon te vloeken en te razen op zijnen medgezel, hem beschuldigende dat hij hem de haren uittrok.

- 'Droom je als je loopt, of slaap je ook bij toeval,' zeide de tweede dief. 'Hoe wil je, dat ik

je bij de haren trek, daar ik beide mijne handen gebruik om den koffer te houden?'

Niettegenstaande deze reden wisselde de eerste dief met den tweede van plaats, dien Tijl op zijne beurt bij de haren greep, en hem op dezelfde wijs fopte.

- 'Schei toch uit met je gekheid,' zeide deze, 'je hebt mij eerst valsch beschuldigd, en

nu ik me aftob, om te doen, wat je hebben wilt, trek je me het hoofd af.'

De spitsboef herhaalde nogmaals dezelfde kunst, terwijl hij groot genoegen vond in de verwenschingen en scheldwoorden, die de dieven zich onderling naar het hoofd wierpen. Eindelijk zetten zij den koffer neder en begonnen te vechten. Uilenspiegel maakte gebruik van de verwarring, om zonder dat hij gezien werd weg te komen, en op zijn gemak naar huis te gaan.

VIII Hoe Uilenspiegel in dienst trad van den Pastoor van Baesrode, en wat hij aldaer uitrigtte.

Toen Uilenspiegel eenigen tijd daarna ook zijne moeder verloren had, verliet hij Coolkerke waar hij weinig vrienden had, en bijna geheel Vlaanderen doorgaande, hield hij zich te Baesrode aan de Schelde, digt bij Termonde op. Hij had zich noch in

die stad noch in Gend of Brugge, weten te plaatsen; doch ging zich nu aan den pastoor van Baesrode voorstellen, hem aanbiedende om alle boodschappen te zullen doen en hem in alles te willen

dienen en geen ander loon vragende, dan de vrije kost en inwoning. De pastoor, die toen juist eene hulp voor zijne oude dienstmeid noodig had, en ziende, dat de jongen er slim en vlug uitzag, en zoo matig was in zijnen eisch nam hem zeergaarne in zijnen dienst, en zeide hem, toen hij hem aannam: - ‘Mijn zoon! indien gij goed oppast, zult

gij hetzelfde eten, wat ik eet en slechts half werk hebben.’ Uilenspiegel bedankte den goeden geestelijken en ging te werk.

Daar er twee kippen te braden waren, zette de meid hare nieuwe hulp aan het spit, hem aanbevelende goed en zorgzaam te draaijen, en de twee

kippen op zijn' tijd te bedruipen. Deze arme meid nu, eene goede boere deern uit Gend-hof, een klein plaatsje in de nabuurschap, had maar één oog, en haar aangezigt was zoodanig gerimpeld, dat de zucht van Uilenspiegel tot ondeugendheid weder boven kwam en hem op de gedachte bragt, om haar eenige trekken te spelen. Toen de hoenders gaar waren nam hij er één af en kloof het in haast op. Het etens uur was daar en de meid met eenen glimmenden tinnen schotel

aankomende en maar ééne kip ziende, vraagde: waar de tweede gebleven was? Uilenspiegel antwoordde, zeer bedaard: ‘doe uw ander oog

open, en gij zult meer zien.’ De meid boos geworden zijnde, liep terstond naar haren meester, zeggende:

- ‘De lompert, dien gij in dienst hebt genomen, houdt mij voor den gek en verwijt mij maar één oog te hebben, omdat ik maar eene der kippen vindt, die ik heb gegeven om te braden.’

Uilenspiegel moest binnen komen. - ‘Waarom,’ vraagde de pastoor, ‘bespot gij de meid? en wat heb gij met de andere kip gedaan?’ - ‘Meester!’ zeide de snaak op eene eenvoudige

en drooge wijs, ‘ik heb haar slechts gezegd, dat, als zij haar andere oog kon open doen, zij dan beter zoude zien; en wat de kip aangaat, die heb ik opgegeten, omdat, toen u mij in dienst nam, u mij heeft gezegd, dat ik hetzelfde als u zoude eten.’

De pastoor, die een goed mensch was, begon vrolijk te lagchen: ‘het komt mij op ééne kip niet aan; maar doe hetgeen de meid u zeggen zal,’ - vermanende alzoo zijn' jongen knecht tot onderdanigheid aan de dienstmaagd, en nadat hij hem beter had uitgelegd, hetgeen hij bedoeld had, liet hij hem beloven, in het vervolg beter te zullen oppassen.

Maar de volgende dagen deed Uilenspiegel, als hem iets was opgedragen, altijd slechts de helft van het werk. Vraagde men hem om eenen emmer water te gaan putten, dan vulde hij dien slechts half. Moest hij twee spinten haver aan het paard geven, dan gaf hij er slechts één, en zoo met alle andere boodschappen. Nieuwe klagten komen er tegen Uilenspiegel in, en de pastoor

den jongman op nieuw voor zich hebbende laten komen, zeide: ‘wat beteekent die kwade wil? en waarom doet gij slechts de helft, van hetgeen men u voorschrijft?’ ‘Ik vraag om verschooning, Heer!’ zeide Uilenspiegel, zijn gezigt zoo eenvoudig mogelijk zettende, ‘maar ik heb gemeend uwe voorschriften trouw te volgen. Heeft u mij niet gezegd, dat ik hier slechts half werk zoude doen.’ De pastoor, die zeer goed van vertrouwen was, zoude hierin alleen aangeboren domheid hebben gezien, en hem gaarne vergeven hebben; maar de meid dreigde in hare boosheid weg te zullen gaan, indien Uilenspiegel niet werd weggezonden, zoodat hij genoodzaakt was te vertrekken; daar nu evenwel de koster van een nabij gelegen dorp voor eenige dagen gestorven was, bezorgde de pastoor hem deze plaats, hem vaderlijk aanradende, om in het vervolg meer op zijne hoede te zijn.

IX Hoe Uilenspiegel voorgaf, dat hij door de lucht zoude vliegen.

Niet lang liet de rustelooze aard van Uilenspiegel hem toe, in dit vreedzame dorp te blijven, en, na menige ondeugende en listige guitenstreek te hebben uitgevoerd, kwam hij op eenen avond te Mechelen aan; waar hij zijnen intrek nam in eene herberg, waar de kraanvogel uithing. Daar hij nu volkomen zonder geld was, gaf hij zich voor een zeer buitengewoon mensch uit, en liet den volgenden dag door de gantsche stad uitroepen, dat hij op het dak van de stallen der herberg zoude klimmen; deze nu kwamen aan de eene zijde op eene ruime binnenplaats uit, aan de andere zijde in een naauw steegje; dat hij van daar als een vogel zoude wegvliegen, met uitgespreide vleugels drie kringen in de lucht beschrijven, en dan zich zacht, midden op de groote plaats zoude

nederlaten. De nieuwsgierigen, die bij deze ongeloofelijke kunst wilden tegenwoordig zijn, zouden hiervoor eene kleinigheid betalen. Toen dit nieuws verspreid was, scheen de plaats van de herberg niet groot genoeg, om de menigte te

bevatten; want de gantsche stad wilde deze buitengewone zaak bijwonen. Toen het avond geworden was, stak Uilenspiegel het geld op, dat de toeschouwers hadden gegeven, klom van vleugels voorzien op het hooge dak van de stallen en bewoog de vleugels snel met zijne armen, als stond hij gereed om weg te vliegen: nadat

hij driemaal eene beweging had gemaakt als wilde hij zich voorover werpen, zeide hij tot de menigte, die met alle aandacht stond te kijken: - ‘Goede vrienden, ik geloofde niet, dat er in uwe stad grootere gekken waren dan ik; maar nu bemerk ik, dat zij er vol van is, want als gij mij allen had verzekerd, dat gij zoudt gaan vliegen, had ik het niet geloofd, en ziedaar! gij allen gelooft, dat ik zulk een onmogelijk ding kan verrigten.’

Onder de groote opschudding, die deze aanspraak veroorzaakte, liet Uilenspiegel zich door middel van een touw met knoopen, dat hij daartoe gereed had gemaakt, in het kleine straatje neder en verdween.

X Hoe Uilenspiegel uit visschen ging.

Tijdens zijn verblijf in Mechelen, had Uilenspiegel met eenen kwant van zijne soort kennis gemaakt. Zij vonden elkander buiten de poort terug en slenterden het land rond, overal hun geld met goed eten en drinken verterende. Spoedig was alles doorgebragt, en nu vonden zij den volgenden trek uit, om aan geld te komen.

Het had sedert eenige dagen sterk geregend, zoodat er zich groote waterplassen gevormd hadden op den weg, die op den marktdag in de naburige stad sterk bezocht werd door de omliggende landbewoners. Nu zat daar toevallig een man in een water, naast den weg loopende, te hengelen. Uilenspiegel zette zich niet ver van dezen op den weg neder, en leide zijn vischtuig in het diepe, met water gevulde, wagenspoor.

Spoedig verzamelde zich eene menigte boeren en boerinnen rondom hem, om dien dommen

streek te zien. Van dien oploop en die verwarring maakte de makker van Uilenspiegel gebruik, om behendig de zakken van de toeschouwers te ledigen. ‘Ai! kijk dien nar ééns:’ - zeiden de menschen, ‘die vischt in het wagenspoor.’

- ‘Wat ik niet vang, vangt mijn maat,’ zeide Uilenspiegel deftig, terwijl hij met visschen voortging.

Nu meenden de goede menschen, dat hij van den man sprak, die uit het heldre water der beek menig vischje ophaalde, en gingen, na zich met Tijl's onnoozelheid vermaakt te hebben, lagchende heen, niet denkende, dat zij bij hunne te huis komst, uit hunne ledige zakken bemerken zouden, welken maat Uilenspiegel bedoeld had, toen hij zeide: ‘wat ik niet vang, vangt mijn maat.’

IV Hoe Uilenspiegel bakkers jongen werd.

Uilenspiegel bereikte na lang omzwervens, de stad Leuven, en ging bij eenen bakker in dienst. Zijn eenvoudig, dom uiterlijk was zijne aanbeveling en bedekte zijne eerste streken. Op eenen avond beval zijn meester hem het

meel te gaan ziften, en toen hij eene lamp vraagde, om licht, ten einde te kunnen zien bij zijn werk, voegde de bakker er bij: ‘ik ben niet gewoon om eene lamp aan mijne jongens mede te geven, waardoor zij het gansche huis zouden

kunnen in brand steken. Ik geef je heden avond dal werk, omdat het volle maan is, ga dus maar

en zift in den maneschijn.' 'Het is wel,' zeide Uilenspiegel. Hij ging naar boven, waar het meel lag, terwijl zijn meester zich te bed begaf, nam de zeef, deed dezelve vol, opende het raam en zifte door het venster, zoodat het meel in den tuin viel, waar de maan helder scheen, hetgeen een schoon schouwspel maakte, even als van fijne sneeuw.

Des anderen daags vroeg, toen de bakker opgestaan was, om het brood te kneden, en hij al zijn meel op den grond zag liggen, zeide hij: - 'wat beteekent dat?' en riep Uilenspiegel, die zeer gerust lag te slapen. 'Wat heb je daar gedaan?' zeide hij in drift, 'je hebt mijn meel uit het venster gesmeten.' 'Meester!' zeide de andere op eenen onnoozelen toon, 'ik heb gedaan, zoo als gij gezegd hebt: zift in den maneschijn.' De bakker maakte zich hoe langer hoe meer kwaad, antwoordde met vloeken en schelden, ging aan en raasde: 'ziedaar mijn meel verloren!' - 'Neen, neen, meester!' zeide de grappenmaker, 'ik zal, indien gij wilt, het

meel afwasschen in de rivier, en dan kan het best dienen.' 'Loop naar de galg, en raap daar op, wat je er vinden kunt,' voerde de baas hem te gemoet.

Zonder een woord te antwoorden, ging Uilenspiegel onder de galg en bragt er eenige heenderen

van een oud geraamte mede, welke hij voor zijnen meester nederlegde. - 'Dat is het eenige wat ik gevonden heb,' zeide hij, 'wilt gij daar meel van maken?'

Overtuigd dat hij met eenen gek te doen had, joeg de bakker hem de deur uit.

Hij bood daarop zijnen dienst bij eenen anderen

bakker aan, zeggende, dat hij eenen kundigen knecht was. De meester, die bij toeval op dat oogenblik eenen jongen noodig had, nam hem terstond aan, en stelde vertrouwen in Uilenspiegel, die er zeer opgewekt en snugger uitzag.

Acht dagen daarna, wilde de bakker zich gaan vermaken, bij gelegenheid dat er des avonds een feest in de stad gehouden werd, en zeide tot zijnen jongen: - 'Ziedaar, het deeg is klaar; ik ga uit, laat het bakken.' Uilenspiegel wist zeer wel, dat hij van het deeg brooden en koeken moest maken; maar hij was onvergenoegd, omdat hij ook had willen uitgaan en vraagde: - 'Wat moet ik van dat deeg maken?' De lustige bakker zeide: 'dat is eene slimme vraag; maak er uilen en meerkatten van.' Uilenspiegel verlangde niets liever dan dit tot voorwendsel voor eene pots te hebben, en antwoordde niets. Zoodra hij alleen aan den trog was, kneedde hij het deeg tot uilen en meerkatten, en deed dezelve in den oven. Den volgenden morgen zag de meester die brooden en koeken van eenen nieuwen

vorm, greep zijnen jongen bij de keel en zeide: - ‘Schelm! je hebt mijn deeg bedorven en zult het mij betalen.’ Uilenspiegel, die nog een weinig geld op zak had, antwoordde: - ‘maar als ik het deeg betaal, zal de koopmanschap voor mij zijn, niet waar?’ Die woorden zetten den bakker neder, de jongen betaalde het deeg, en afscheid nemende, legde hij de brooden in eene groote mand. Hij wist dat de Leuvenaars ten allen tijde, groote liefhebbers zijn geweest van nieuwigheden, en daar het de dag voor het St. Nikolaas-feest was, stalde hij zijne brooden en koeken van eene nieuwe soort uit, bij de kerk, waar men den beschermheilige der kinderen vereert, en verkocht alles met zulk eene groote winst, dat de bakker, die dit gehoord had, om zijn aandeel kwam vragen; maar Uilenspiegel verdedigde zijn regt en beloofde hem zijne gunst voor den volgenden dag.

XII Hoe Uilenspiegel zich in zijn nieuw ambacht van smid gedroeg.

Uilenspiegel verliet daarop de stad en begaf zich naar Tirlemont. Daar hij nieuwsgierig was om eens te weten, wat er in alle handwerken omging, trad hij aldaar bij eenen smid in dienst. Deze merkte spoedig dat zijn nieuwe leerling zeer lui en nalatig te werk ging met den blaasbalg in beweging te brengen, hetgeen het werk deed verflaauwen. ‘Jongen!’ zeide hij, ‘je doet het niet goed; je moet mij met den blaasbalg volgen.’ Een oogenblik daarna, toen de smid op de plaats gegaan was, maakte Uilenspiegel den blaasbalg van de smederij los en volgde zijn baas achter na. De meester was zeer ver-

wonderd toen hij omzag, - ‘wat doe je daar?’ zeide hij. ‘Wat gij mij gezegd hebt: ik volg je met den blaasbalg,’ was het antwoord.

Het was namelijk eene groote liefhebberij van Uilenspiegel, om alles naar den letter op te nemen. De smid verklaarde zich beter; maar nam voor om zijnen jongen wat meer vlugheid te leeren.

Het was midden in den winter en in plaats van nu ten vier ure op te staan naar gewoonte, stapte hij ten twaalf ure des nachts uit het bed, riep Uilenspiegel op, en begon het werk.

Zoodanige gewoonten gevielen in het geheel niet aan den potsenmaker, die vraagde waarom men hem zoo vroegtijdig wakker maakte? - ‘Omdat ik gaarne heb,’ zeide de baas, ‘dat mijne jongens in het begin slechts een' halven nacht slapen, ten einde hunne vlugheid te beproeven.

Uilenspiegel antwoordde niets; maar den volgenden nacht, toen men hem weder ten twaalf ure had gewekt, bond hij zijne matras op zijnen

rug en ging te werk. De smeden werken des nachts zonder licht, daar zij van den haard licht genoeg krijgen voor het werk, dat zij te doen hebben. De meester merkte eerst niet op, wat Uilenspiegel gedaan had; maar toen er door het

smeden van het gloeijende ijzer, eenige vonken op de matras vielen, zoodat dezelve begon te smeulen, ontdekte men spoedig dat er wol brandde.

- Zijt gij dol of razend, zeide de smid, van zoo mijne matras te verbranden?

- Het is mijne gewoonte, zeide Uilenspiegel, als ik slechts de eene helft van den nacht op mijn bed heb gelegen, mijn bed de andere helft op mij te laten liggen.

De smid van Tirlemont wilde niet langer eenen jongen in dienst houden, die zulke zonderlinge denkbeelden had.

XIII Uilenspiegel neemt dienst op het slot van Héverlé.

Uilenspiegel vertrok derhalve en ging bij den graaf van Héverlé dienst zoeken. Deze graaf bewoonde een versterkt slot. Hij was met twee zijner naburen in oorlog, en had in zijn kasteel eene kleine bende ruiters en voetknechten altijd gereed, om eenen

strooptogt te doen. Daar hij in den jongen Vlaming eenen vluggen gast zag, nam hij hem in zijnen dienst en gaf hem den post van torenwachter.

Men bragt hem daartoe in eenen toren boven de groote gekreneleerde poort, en gaf hem eenen horen, met last om goed op te merken wat er buiten het slot zoude voorvallen, en den horen te steken, zoodra hij den vijand zoude zien.

Uilenspiegel was wel gemutst en goed gestemd om zijnen pligt te doen; ongelukkig dacht men niet om den nieuw aangekomene, en vergat hem eten te brengen.

Twee uren daarna kwam er eene vijandelijke bende, die zich op eene hofstede wierp, welke bij het slot hoorde en het horenvee mede nam. Uilenspiegel zag alles uit een schietgat, maar gaf geen geluid. Een vlugteling, die het ontkomen was, gaf den graaf berigt van het ongeval. Deze liet Uilenspiegel roepen en vraagde hem: 'waarom hij het teeken met den horen niet had gegeven?' - 'Grootmagtig heer!' zeide Uilen-

spiegel op eenen eenvoudigen toon, ‘men had mij vergeten eten te brengen, en als mijne maag ledig is, heb ik geen wind.’

De graaf zonder meer te hooren, noch op de behoefte van zijnen wachter acht te geven, liet hem op zijnen post terug brengen, hem aanmanende beter op te passen. Hij deed spoedig zijne lieden opzitten, joeg den vijand achter na, en had niet alleen het geluk, aan de stroopbende alles af te nemen, wat zij had mede gevoerd; maar verkreeg ook de hammen, de hoenders en alle de levensmiddelen, die zij op andere plaatsen gestroopt hadden en nu op hare vlugt moest achterlaten. De graaf kwam overwinnend op de forteres terug, en liet van den buit eenen goeden avondmaaltijd voor zijne lieden gereed maken.

Bij het vallen van den avond zette ieder zich aan tafel, maar men vergat Uilenspiegel weder. Zijne maag kwam in oproer; hij hoorde het vrolijk geschreeuw van den troep, die goede sier maakte; het gerammel der schotels en kannen,

de geur van de lekkere spijzen kwam zelfs tot hem. Terstond nam hij zijnen horen en blies een hevig alarm.

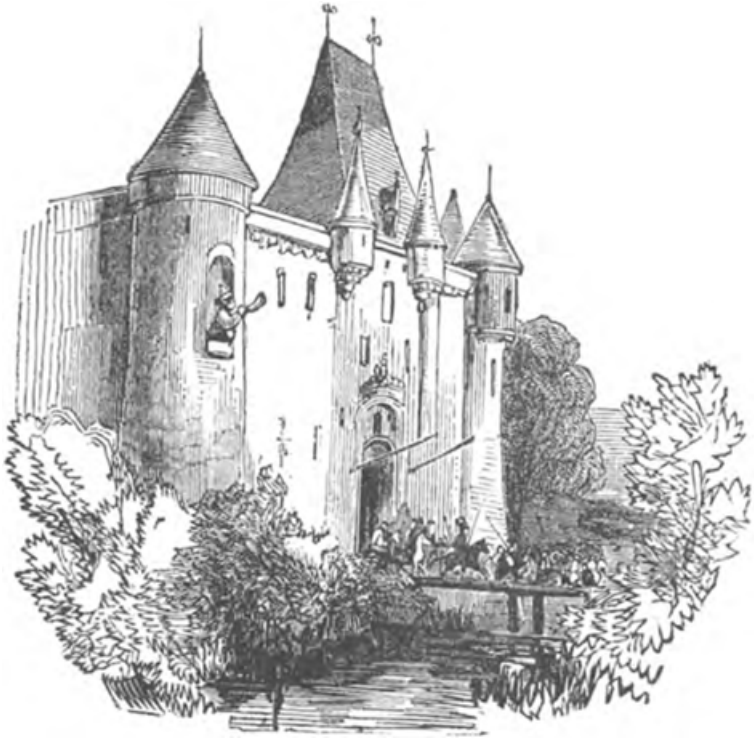

De graaf stond terstond op, steeg weder te paard en ging met zijne wapenknechten uit om de aanvallers te zoeken; maar waar hij ook he-

nen reed, of zijne ruiters uitzond, hij moest zonder iets gezien te hebben terugkeeren.

Uilenspiegel was ondertusschen den trap afgeijld, had goed gegeten en nog meer gedronken, en was in eene zeer vrolijke stemming weder naar zijnen post op den toren terug gegaan. De graaf vraagde hem, of hij voor zijne schim geschrikt had? ‘Edele heer!’ zeide hij, ‘op het horen van mijn geblaas, is de vijand op den loop gegaan, denkelijk omdat hij gezien heeft, dat men goede wacht houdt.’

Niettegenstaande deze uitvlugt, liet men hem niet op eenen post, dien hij zoo slecht waarnam, daar hij niet blies als de vijand kwam en wel blies als er geen vijand te zien was. Men stelde eenen waakzamen man in zijne plaats en lijfde hem in onder de voetknechten. Dit was in het geheel zijne zaak niet. Bij elken uitval merkte men op, dat hij de laatste was om uit te gaan en de eerste om terug te komen. De graaf deed hem hierover weder verwijtingen.

‘Edele heer!’ zeide hij, ‘ik heb het hart raar

geplaatst, naarmate ik eet heb ik moed; indien uwe edelheid wil, dat ik het eerste uit zal gaan, als er moet gevochten worden en het laatst terugkomen; geef dan slechts order, dat ik acht dagen lang ook het eerst aan tafel ga en het laatste opsta. -

Hij hoopte in dien tijd eene gelegenheid te vinden om een goed heenkomen te zoeken. Maar de graaf bespaarde hem die moeite, door hem de deur uit te zetten.

XIV Wat Uilenspiegel met eenen geneesheer wedervoer.

Van Héverlé ging Uilenspiegel naar Luik, waar hij zulke vrolijke snakerijen verrigtte, dat de prins Bisschop hem verlangde te zien en dat het geheele hof hem met vrienpschap behandelde.

Één mensch alleen mogt hem niet lijden; na-

melijk de lijfarts van den vorst, een deftig geleerde, die weinig lachte, en die bij de hovelingen om zijnen knorrigen en stuggen aard weinig geliefd was; sedert Uilenspiegel gekomen was, liet hij zich gedurig scherper en stekelachtiger uit. - Is het niet eene schande te zien, dat een gek zoo in aanzien is. Men kan er niets anders uit opmaken, dan dat het oude spreekwoord: gelijk zoekt zich, gelijk vind zich, waarheid behelst. De hovelingen zeiden, dat de docter gebeten was op de snakerijen, door welke de ziekten werden voorkomen en weggenomen, en dus als op zaken, die hem nadeel toebragten; anderen voegden er bij dat een nar even goed op zijne plaats was aan een hof als een arts.

Daar men nu ook de slimheid van Uilenspiegel en zijne guitenstukken, waardoor zoo menigeen bedrogen was geworden, ten hoogsten prees; spotte de docter er mede, beweerde dat alleen zotten daardoor gefopt konden worden, en dat men nooit een verstandig man, zoo als hij was, zoude beet nemen.

Uilenspiegel van alle die gezegden onderrigt, besloot aan den docter, tot eene kleine wraak-oefening, eene les te geven, met behulp van eenige Luiksche edellieden, die volgaarne daartoe genegen waren, omdat zij allen aan den docter een hekel hadden.

Om hier toe te komen, hield de snaak op met lagchen en bleef gedurende veertien dagen zeer bedaard: iedereen verwonderde zich hierover. Toen men er hem de reden van vroeg, zeide hij deftig: - ‘daar is een tijd voor lagchen en voor ernst: ik ben bezig met eenige zieken te genezen, die oplettendheid vereischen. Men wist dat hij drie edellieden behandelde, die door zware verstoppingen bedlegerig waren; hij genas dezelve des te gemakkelijker, daar hunne ziekte slechts voorgewend was. De arts, die door eene verouderde hevige verstopping gekweld was, die naar geene geneesmiddelen luisterde, dit hoorende, zeide bij zich zelf: - indien die nar nu eens een geschikt middel wist, zoude er een dubbel voordeel voor mij in zijn, om achter zijn

geheim te komen, vooreerst voor mij zeif en dan voor de kunst.

Hij wist het derhalve zoo aan te leggen, dat hij hem ontmoette; was veel vriendelijker dan te voren, en hem zelfs groetende, zeide hij: - ‘Meester, gij schijnt op mijne regten inbreuk te maken.’

- ‘Docter,’ zeide Uilenspiegel, ‘ik veroorloof mij slechts die genezingen te doen, die gij niet verrigten kunt.’

- ‘Knap geantwoord,’ zeide de arts, zich zoo goed mogelijk houdende; ‘maar indien gij de bekwaamheden hebt, die men u toeschrijft, dan zoude ik zelf mij mogelijk wel onder uwe behandeling begeven.’

- ‘Te veel eer,’ hernam de snaak, ‘evenwel vrees ik dat mijne wijze van behandeling niettegenstaande de onbedriegelijkste uitkomst, niet door u zal worden goedgekeurd.’

- ‘Indien gij wilt kunnen wij evenwel uw middel beproeven,’ zeide de docter; ‘want al mijne kunst heeft op mijne kwaal schipbreuk geleden.

- ‘Ik zal u genezen, heer arts,’ antwoordde Uilenspiegel, ‘maar onder voorwaarde, dat gij zult toestemmen, wanneer gij van uwe kwaal zult bevrijd zijn, dat de verstopping knorrig maakt, en dat menschen, die daarmede behebt zijn, onaangenaam en onverdraaglijk worden van humeur, terwijl een ieder weder vrolijk gestemd is, zoodra hij verlost is van de stoffen die zulke kwade dampen naar de hersenen doen opstijgen.’

- ‘Ik zal daar in toestemmen en mij naar alles voegen,’ zeide de arts.

- ‘Wel nu, dan zal ik van avond bij u zijn.’ 'S avonds ging Uilenspiegel, na zijne medegenoten van alles berigt gegeven te hebben, naar het huis van den docter en bragt zijne slaapmuts benevens twee toegebondene pakken mede; een klein fleschje stak in zijnen gordel.

- ‘Ga te bed liggen,’ zeide hij, ‘ik zal u dit geneesmiddel ingeven om u te laten uitwasemen, en dan bij u te bed gaan, ten einde de uitwerkselen van de medicijnen des te beter te kunnen

nagaan; gij kunt zelfs mijne wijze van genezen van mij leeren, ik zal er u geen geheim van maken, want ik handel alleen als lief hebber.'

De arts meende eerst, dat de jonge man schertste, toen hij hem voorsloeg, om met hem naar bed te gaan; maar daar hij zoo deftig sprak, dat er geene tegenwerpingen te maken waren, legde hij zich te bed, zeggende: 'wel nu; laten wij die beroemde geneeswijze eens zien.' Hij dronk het fleschje uit, waarbij hij een lelijk gezigt trok.

- 'Dat is heel zout en laf tevens. Wat is daar in?' vroeg hij.

- 'Morgen ochtend zal ik u er het recept van geven,' zeide Uilenspiegel, terwijl hij de twee pakken ontwoelde. Het eerste, dat hij zonder het aan den docter te vertoonen, naast het bed plaatste, was eene groote pot met stinkende stoffen gevuld; het ander, dat hij in het bed verborg, was een blaasbalg. Hij deed daarop de lamp uit, legde zich te bed en nam den blaasbalg bij zich, zoodat de pijp naar de zijde van den docter gekeerd was.

De reuk van den zieken werd spoedig onaangenaam aangedaan, door de stank naast het bed;

hij draaide zich naar zijnen medgezel, die hem terstond eene menigte wind, koud als ijs, toe-

blies. Dit was het voorspel van hetgeen den ganschen nacht moest duren.

De docter, draaide zich dan naar de eene, dan naar de andere zijde, niet wetende welke van die twee kwaden te kiezen. Hij wist niet wat hij er van moest denken en voelde volstrekt geene klamheid, totdat het middel begon te werken en de verregaande pijnen den zieken luid deden klagen.

- 'Mijnheer,' zeide Uilenspiegel, 'voelt gij u niet wel? Het schijnt dat de verstoppingen verdwijnen, want er is hier eene zeer hinderlijke stank.'
- 'Ik ruik het zoowel als gij,' zeide de docter treurig, 'waar die lucht van daan komt begrijp ik niet, want ik gevoel mij niet verligt.'
- 'Een oogenblik geduld slechts, die stank komt van u; houd u stil en ga zoo voort.'
- 'Hoe wilt gij dat ik uitwaseme? Ik ben zoo koud als ijs, door den vreesselijken togt.'
- 'Gij bedriegt u docter; uwe genezing gaat zeer gunstig vooruit, alles doet mij hopen, dat gij spoedig geheel zult hersteld zijn.'

Eindelijk brak de morgen aan, en zes van de heeren van het hof klopten aan de deur en werden binnen gelaten.

Uilenspiegel kleedde zich spoedig aan en groette hen op eene deftige wijze.

- ‘Welnu docter,’ zeide een der edellieden, ‘zijt gij te vreden?’

- ‘Ik ben zeer ziek,’ antwoordde de arts op eenen zwakken toon, en een spotachtigen lach op de lippen der bezoekers opmerkende, hernam hij: - ‘ik geloof, dat ik voor den gek ben gehouden.’

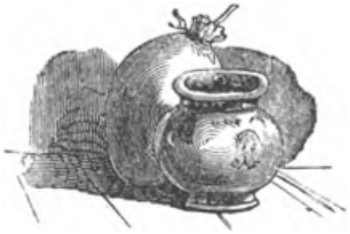

- ‘Hoe mijne heeren,’ zeide Uilenspiegel, ‘doet u de onaangename lucht die hier is, niet denken aan eenen gunstigen uitslag van mijne kunst?’

Dit zeggende, haalde hij de pot, die bij het bed stond voor den dag. Dit ziende meende de docter eene stuip van kwaadheid te krijgen; maar daar de lagchers niet op zijne hand waren, besloot hij zijne woede te ontveinzen en mede te lagchen; nimmer zeide hij voortaan meer iets over gekken of narren.

XV Van den gierigen buurman en zijn varken.

Uilenspiegel had eenen zeer gierigen buurman te Luik. Deze man nu had een varken geslagt en zeide tegen hem: - 'Hetgeen mij hindert is, dat ik van al de goede menschen in de buurt een versch stuk varkensvleesch heb gekregen, toen zij geslagt hebben; ik dien hun nu wel hetzelfde weder te geven, en daar gaat het halve beest mede heen. Kunt gij, die zulk eenen vindingrijken

geest hebt, mij daarvoor geenen goeden raad geven, die zoude mij zeer te pas komen.'

- 'Niets is gemakkelijker,' zeide Uilenspiegel; 'laat het afgehakte varken tot middernacht

buiten de deur, dan staat gij op, haalt hetzelve naar binnen, zonder dat men het ziet, en vertelt morgen vroeg aan de buren, dat het u is afgestolen.'

De buurman vond den raad uitmuntend en volgde denzelven op. Maar toen hij ten twaalf

ure des nachts kwam, om het varken in stilte in te halen, vond hij het niet meer. Want Uilenspiegel had hetzelve behendig weggenomen, om er winst mede te doen. De arme man liep in verwarring verschrikt heen en weder en zocht tot den morgen; maar vond niets van zijn varken. Hij ging daarop aan de deur van Uilenspiegel kloppen, en riep hem toe: ‘Buurman! men heeft mijn varken gestolen!’ - ‘Zoo is het goed,’ zeide de andere, ‘vertel dat maar aan iedereen.’ - ‘Maar je begrijpt het niet; het is niet uit jokkernij zoo als ik meende, men heeft het in vollen ernst weggehaald.’ - ‘Uitmuntend buurman! ga zoo voort en ieder zal u gelooven.’ De buurman had goed praten en kwaad worden; hij kon niets anders uit hem halen, en het ergste was, dat, toen Uilenspeigel vertelde welken raad hij gegeven had, de goede sul bekend stond voor eenen ellendigen gierigaard, die het sprookje verzonnen had.

XVI Uilenspiegel wordt gebannen.

De bisschop van Luik, hoorende van de veelvuldige schelmstukken van Uilenspiegel, bande hem uit zijne Staten, hem volstrekt verbiedende, eenen voet op het gebied van Luik te zetten.

Uilenspiegel was derhalve genoodzaakt op te pakken; daar evenwel eenige menschen hem geld schuldig waren, kwam hij eene maand daarna terug, en deed zijnen intogt in Luik, gezeten op eene kleine kar, waar voor een vrolijk paardje uit de Ardennes trippelde.

Bij toeval werd hij door iemand van het hof ontmoet, die het aan den Vorst ging overbrengen; deze zeer verstoord, zond een zijner wapenknechten, met order om den schuldigen in zijn rijtuig bij hem te brengen. ‘Wie heeft u veroorloofd,’ zeide de Prins-Bisschop, Uilenspie-

gel ziende, ‘om den ban te breken en binnen onze landpalen terug te keeren?’ ‘Ik heb mijnen ban niet gebroken,’ antwoordde Uilenspiegel, ‘ik heb geenen voet gezet op Luiksch grondgebied; maar wel op den grond van den Prins en Keurvorst van Keulen.’ Daarbij toonde hij aan, hoe zijne kleine kar met aarde gevuld was, die hij uit Keulen had mede genomen. De bisschop van Luik konde niet nalaten te meesmuilen en zeide: ‘wij zullen zien wat het geven zal.’ En hij beval heimelijk eenen zijner knechten de kar te volgen en den slimmen schelm gevangen te nemen, zoodra hij de voeten zoude zetten op zijn gebied. Uilenspiegel die naar een aanzienlijk huis gereden was, vraagde om den heer van het huis te spreken, die hem verzocht binnen te komen: hij klom derhalve van de kar, om zijne dertig gulden te ontvangen. Terstond daarop zeide de afgezondene van den Bisschop, welken hij niet achter zich gezien had, en die hem in den kraag nam. ‘Nu zijt gij toch op den grond van mijnen heer, en moet mij in

de gevangenis volgen.' - 'Nog niet,' zeide de grappenmaker, 'ik ben op Keulsch grondgebied' en zijne schoenen losmakende, liet hij zien, dat dezelve vol zand en gras waren, en dat hij derhalve den voet had op vreemden bodem.

Terwijl de man aan zijnen meester hieromtrent verslag ging geven, ontving Uilenspiegel zijn geld en reed weg.

XVII Hoe Uilenspiegel eenen ouden hoed verkocht.

Uilenspiegel geraakte weldra in zulk eene groote armoede te Luik, dat hij niets meer over had, dan vier gulden. Hij droeg een klein driekantig hoedje, waarmede ieder den gek stak en nu besloot hij zich door hetzelve te redden. Toen hij derhalve zijn plan goed beraamd had, ging hij naar twee lustige officieren, die hij wist, dat voor het

oogenblik goed bij kas waren. - ‘Gij lacht altijd om mijn punthoedje; ik wil u met hetzelve verzoenen en u in het geheim doen zien, waartoe het mij dient; ik verzoek u derhalve heden bij mij te komen eten.’ Toen zij de voornaamste herberg van de stad voorbij gingen, zeide Uilenspiegel op eenen onverschilligen toon: - ‘zeg eens, waar willen wij eten?’ ‘Wel,’ zeiden de twee officieren, met den vinger op de groote herberg wijzende, ‘laat ons daar eten, indien uwe beurs goed voorzien is.’ ‘O! daar bekommer ik mij niet om,’ zeide de guit, ‘laat ons binnen gaan, indien gij het goed vindt.’ Uilenspiegel had juist daar zijne strik gespannen; zijne vier gulden aan de waardin gegeven, en alles met haar afgesproken. De drie gasten waren spoedig bediend en aten vrolijk. Met vier gulden betaalde men toen en vooral in deze stad een goed onthaal. De twee officieren waren verwonderd over de gulheid van Uilenspiegel; en de goede sier, die hij maakte deed hunne verwondering weldra ten top stijgen. Uilenspiegel riep de waardin: -

‘hoeveel hebben wij verteerd?’ vroeg hij. -‘Vier gulden,’ antwoordde de goede vrouw. - ‘Vier gulden!’ herhaalde de snaak, en dit zeggende, zette hij zijn klein hoedje op den duim van zijne regter hand, deed hetzelve viermaal in de lucht omdraaijen en hernam, de waardin

strak aanziende. ‘Vier gulden niet waar? Zijt gij te vreden?’ - ‘Zoo is het goed mijnheer! ik dank u wel.’ - ‘Eischt gij ook nog iets?’ - ‘Niets meer, en ik beveel mij wel in uwe gunst.’

De vrouw ging heen, stak de hand in den zak van hare schort en rammelde met de guldens.

- ‘Dat is zonderling,’ zeiden de officieren. - ‘Nu ziet gij mijne helden, dat dit kleine hoedje zoo bespottelijk niet is; ook zoude ik wel een' kop van goud kunnen laten maken, voor al het geld, dat men er mij reeds voor heeft geboden.’ - ‘Maar zoudt gij hetzelve evenwel niet afstaan, indien men u eens eene aanzienlijke som gelds aanbood?’ vraagde de eene, die geheel verleid was door hetgeen hij gezien had. ‘Zulk een tooverding zoude voor ons arme officieren regt passen; daarmede zouden wij zeker zijn nimmer van honger te zullen sterven.’

Om kort te gaan, Uilenspiegel liet zich uit vriendschap voor die heeren verleiden; hij ontving vier honderd gulden en gaf hun het kleine hoedje. De kooper, die zeer daarmede in zijnen schik was, wilde er den volgenden dag reeds de proef van nemen; hij ging naar de herberg, verzocht al zijne vrienden, gaf hun een regt goed maal en beproefde daarop door het draaijen van het hoed-

je, zijn gelag te betalen; maar de waard met wien hij te voren niet had afgerekend, begreep de kunst niet. Hij moest met klinkende munt voldoen. Toen hij nu inzag, dat hij bedrogen was, liep hij rond om Uilenspiegel te vinden, die ondertusschen vertrokken was.

XVIII Het paard van den Keurvorst.

Met zijne vier honderd gulden, zette Uilenspiegel zich te Frankfort in goeden staat, en kwam bij den Keurvorst in dienst, van wien hij het vertrouwen wist te winnen. Deze vorst bezat een schoon paard, dat dikwijls zijne ijzers verloor; hetzij, omdat het hoorn van de hoeven wat zacht was; hetzij dat de smid, die helzelve besloeg niet kundig genoeg was, of dat het paard te veel met de voeten trappelde; ten minsten de ijzers braken gedurig en zij

versleten spoedig, omdat zij slecht gehard waren.

Daar hij vond dat Uilenspiegel een man van groote bekwaamheid was, zeide hij hem: ‘Gij die alle zaken zoo goed schijnt te verstaan, neem mijn paard, laat het anders beslaan, dan men het tot nu toe gedaan heeft. Ik wil niets meer van die hoefsmeden weten, noch van ijzers, die zoo spoedig weg zijn, en waarvan de stukken niets gelden, ik wil iets fraais, buitengewoons en vorstelijks.’

Uilenspiegel nam het paard mede, ging naar eenen goudsmid, liet vier gouden ijzers vervaardigen, dezelve met zilveren spijkers vast maken, en kwam bij den Prins terug: ‘Gij zult nu geenen last meer van alles hebben, wat uwe Hoogheid zoo onaangenaam was.’ Het paard dat de snaak goed gevoed had en dat het zachte beslag voelde, was in de daad zeer lustig; zonder verder om iets te denken, steeg de Prins te paard, deed eene wandeling en keerde zeer te vreden terug. Maar toen de goudsmid den volgenden morgen om betaling kwam vragen, hetgeen eene geheel andere

rekening maakte dan van den hoefsmid, liet de Prins Uilenspiegel halen en vraagde hem wat hij had uitgerigt. ‘Hetgeen mij bevolen was,’ antwoordde hij: ‘Uwe Hoogheid wilde geenen hoefsmid meer gebruiken, nochijzers, waarvan de stukken geene waarde hebben, daarom heb ik het werk aan eenen goudsmid gegeven.’ ‘O! zijn dat van je grappen,’ zeide de Keurvorst met een effen gezigt, ‘Welnu! mijn zoon, dat is dan uwe zaak en niet de mijne; zoek er nu maar door te komen; want ik bemoei er mij niet mede.’ Dit zeggende deed hij de deur toe, en de goudsmid, na een oogenblik beteuterd gestaan te hebben, wilde zich tot Uilenspiegel wenden; maar deze was terstond naar den stal gegaan, had het fraaije paard bestegen, en was, voor dat iemand dit verhinderde, de stad uitgereden. ‘Daar het zijne zaak niet is, maar de mijne, zullen wij er ons wel uit redden.’ Hij ging daarop naar de naaste plaats, verkocht degouden hoefijzers, die hem eenen tijd lang den kost gaven, en toen hij zich daarop weder in verlegenheid bevond, ruilde hij zijn schoon

paard tegen eenen knol en vertrok naar Wurtzburg, waar hij verbreidde, dat hij een wonder zoude vertoonen, namelijk; een paard, dat den kop had, waar den staart behoorde te staan en den staart, waar den kop zijn moest.

Het was juist jaarmarkt en toen er nu eene groote menigte nieuwsgierigen, meer dan duizend stedelingen en landlieden, kwamen kijken, vertoonde hij het paard met den staart aan de krib gebonden.

XIX De eijeren verkoopster.

Dit voorval had aan Uilenspiegel den naam gegeven van eenen lustigen kwant en hij kwam spoedig met vele vrolijke knapen in kennis. Eens zag hij in hun bijzijn eene dikke boerin voorbijgaan, die twee manden droeg;

hij ging eene weddingschap aan, dat hij die vrouw zoude aanspreken; haar de twee manden zoude

doen nederzetten: dat hij haar de rokken zoude opligten en haar van achteren eenen slag zoude geven, zonder dat zij met de handen of armen eenigen tegenstand zoude bieden.

Men ging de weddingschap aan, waarna hij de boerin, die de versche eijeren droeg, op eene

zeer zedige wijze aansprak en een vijftigtal eijeren van haar kocht.

Nadat men het over den prijs eens was, zeide hij: ‘ik wil ze zelf uitzoeken, zet dus uwe man-

den neder en houdt uwe schort op, om ze er in uit te tellen.

De goede sul stak de beide armen uit, opende haar voorschoot, en Uilenspiegel de eijeren één voor één, als met veel kennis uitzoekende, legde vijftig van dezelve er in en vraagde vier ten honderd als toegift. De boerin andwoordde, dat daar niet over gesproken was: - ‘het is evenwel het gebruik,’ zeide hij, ‘gij zijt alzoo niet eerlijk.’

Daarop ligtte hij de rokken op, van de arme vrouw, die uit vrees van de eijeren te breken onbeweeglijk bleef, gaf haar van achteren eenep klap, er bij voegende, dat hij de eijeren niet hebben wilde, en kwam weder bij zijne medgezellen, die hem de weddingschap betaalden.

XX Hoe Uilenspiegel een kind genas.

Uilenspiegel was een meester in het uitvinden van middelen om uit de verlegenheid te geraken. Zoo bevond hij zich eens op den weg naar Praag in een dorp, volstrekt zonder geld; daar hij nu wist hoe groot de ligtgeloovigheid van die eenvoudige menschen is, voor doctoren uit verre landen: vroeg hij, of er geene zware zieken te behandelen waren; er bijvoegende, dat hij gestudeerd had op de beroemdste hoogescholen van Duitschland en dat hij eene menigte van uitnemende middelen wist.

Men wees hem eene weduwe aan, die wanhopig was over haar kindje, dat slechts twee jaren oud zijnde, gedurende drie dagen door eene ver-

stopping gekweld was, zoodat het moest sterven, indien men hetzelve niet wist te helpen.

Uilenspiegel vervoegde zich met veel zelfsvertrouwen bij de weduwe en vroeg haar, wat haar kind scheelde, er bij voegende: dat geene ziekte voor hem ongeneesbaar was.

- ‘Ach!’ zeide de bedroefde moeder, ‘indien men mijn kind van zijne verstopping konde ontlasten, hoe dankbaar zoude ik dan niet zijn.’

- ‘En wat zult gij mij geven, indien ik het doe?’ zeide Uilenspiegel deftig.

- ‘Tien gulden, indien het noodig is.’

- ‘Dat is eene ordentlijke belooning, breng dezelve hier; geef mij zemelen en melk, en ga naar den tuin mij drie blaadjes zuring halen.’

Hij liet daarop aan het kind eenige teugen melk drinken, waarin hij zemelen had gemengd, en terwijl de vrouw naar den tuin liep, nam hij spoedig het kind uit den tafelstoel, waarin een gat was, waar onder eenen tinnen pot stond, zette zich in deszelfs plaats en was toen de weduwe terug kwam, weder behoorlijk gekleed.

- ‘Ik geloof,’ zeide hij op eene ernstige en deftige wijze, ‘dat het kind beter is en dat het eerste middel reeds heeftgewerkt, zoo doelmatig was de hoeveelheid te zamen gemengd.’

Het gezigt der moeder was opgehelderd, toen zij de lucht in het vertrek rook: groote tranen rolden uit hare oogen.

- ‘Zoude het mogelijk zijn, riep zij.’

- ‘Kijk maar.’ zeide Uilenspiegel, het kind op

heffende en de teedere moeder in den tafelstoel latende zien. De weduwe buiten zich zelf van vreugde, omhelsde haar kind, dat vreesselijke stuiptrekkingen had, liep naar hare kast en haalde de tien gulden.

Door overmaat van geluk en tot ongewachte roem van Uilenspiegel, werkte de natuur van het kind, hetzij door de schrik, door de stank of door de zemelen; de kleine was gered, en dit gaf grooten roem aan den geneesheer.

XXI De groote thesis te Praag verdedigd

Uilenspiegel naar Praag gegaan zijnde, omdat hij hoopte aan de beroemde hoogeschool in die stad gevestigd, vrolijke knapen te zullen aantreffen, maakte met eenige studenten kennis, en zelfs met Professo-

ren, die hij door zijne vlugge en scherpzinnige antwoorden verwonderde.

Eens toen hij na het avondeten door velen was uitgetard, beroemde hij zich eene openlijke thesis te zullen verdedigen, waarbij hij zonder aarzelen zoude antwoorden op de moeijelijkste vraagpunten, die tot nu toe onoplosbaar gerekend werden. Men opende eene inschrijving; weddingschappen werden aangegaan, en eene groote som te zamen gebragt om hem tot belooning te strekken, indien hij de overwinning zoude behalen; de rector en de eerste doctoren van de universiteit zouden bij de verdediging voorzitten. Weinig dagen daarna werd de zitting, die opentlijk was afgekondigd, gehouden. Een groote toevloed van nieuwsgierigen en geleerden verdrongen zich om eenen man te hooren, die op alles konde antwoorden.

De rector een slim en geestig man werd algemeen verzocht de vragen voor te stellen. - ‘Gij zult zien, mijne heeren!’ zeide hij, eenen schalk schen blik rondom zich slaande, ‘hoe ik dien man in eens zal vast zetten.’

Daarop verhief hij zijne stem, toen men stilte gemaakt had, en Uilenspiegel, die men in den predikstoel in de groote zaal geplaatst had, aansprekende,

zeide hij: - ‘Meester! gij die alles weet, zult ons wel kunnen zeggen, hoeveel kan-

nen water er in de zee zijn?' 'Vier honderd vier en twintig millioen, zeven honderd dertig duizend, twee honderd drie en vijftig kannen keulsche maat, zeide Uilenspiegel met veel stout-moedigheid, 'en indien gij alle stroomen en rivieren, die er in uitloopen kunt stoppen, zullen wij het meten; ik verwed mijnen kop, dat er geen pintje aan zal ontbreken.' Algemeene goedkeuring volgde op dit antwoord.

De rector, die een weinig bekomen was van zijne verwondering, meende zich door eene andere vraag te redden: 'Hoeveel dagen zijn er van Adam tot op dit oogenblik verloopen?' 'Zeven, die gelijkelijk rondloopen en geregeld alle weken terug komen, namelijk: Maandag, Dingsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaturdag en Zondag.' 'En hoe vele weken?' 'Twee en vijftig die niet ophouden elk jaar terug te komen.' - 'Maar hoe vele jaren dan?' 'Vijf duizend, twee honderd negen en tachtig, en ik wil een juk als een ezel dragen, indien iemand mij bewijzen kan, dat ik mij bedrogen heb.' - 'Dat is een

slimme vos,' zeide de rector, 'maar geduld; wij zullen hem wel krijgen.'

- 'Vernuftige meester!' zeide hij met eene heldere stem, 'gij zult door de groote wijsheid, die in u uitblinkt ons wel iets kunnen zeggen, dat nog nimmer is uitgemaakt: waar is het midden der aarde?'

- 'Juist, waar gij u thans bevindt, Rector magnificus!' zeide Uilenspiegel, 'laat overal meten, en indien het eene stroo breedte scheelt, zal ik het gewonnen geven.'

De rector was van zijn stuk gebragt en zweeg stil, tot dat een der professoren hem deze nieuwe vraag instak: - 'welk is de afstand van den hemel en de aarde?' - 'Een zeer geringe afstand,' zeide Uilenspiegel: 'want men hoort er ons, zelfs als wij zacht spreken.'

Luide toejuichingen van geestdrift lieten zich onder de omstanders hooren; ieder bewees zijne hulde aan eenen man, wien niets konde in verwarring brengen; men geleidde hem in triomph naar huis; stelde hem het geld ter hand, als

vrucht van zijne overwinning en zeide hem, op eene hoffelijke wijze, dat hij veel grooter waarde had. - ‘O! ik heb zoo vele waarde niet; ik weet hoeveel ik geld.’ - ‘Hoeveel schat gij u dan?’ zeide nog eens de rector, die nog hoopte hem te vangen. - ‘Ik schat mij op een en dertig gulden,’ zeide Uilenspiegel, ‘en dat is niet hoogmoedig; want voor dertig gulden maakt men door middel van eenen bul eenen ezel tot doctor.

Men juichte hem op nieuw toe, en de slimme knaap maakte goeden sier in Praag.

XXII Hoe Uilenspiegel eenen ezel opvoedde.

Toen Uilenspiegel zag dat hij in Praag wel slaagde en voor eenen geleerde doorging, vertelde hij, dat als men hem genoegzaam wilde betalen, hij op zich nam, eenen ezel op te voeden, en vraagde tien jaren om aan denzelven te leeren aangenaam in ge-

zelschap voor te lezen, voorstellen op te lossen, en naar de regelen der logica te redeneren.

De goede rector, die juist eenen zeer schoonen ezel van vier jaren bezat, ging het geding aan, niet meer twijfelende aan eenen man, die hij als

zoo slim had leeren kennen. Hij gaf honderd gulden vooruit, en leverde den ezel.

'De ezel,' zeide Uilenspiegel deftig, 'heeft eene groote gemakkelijkheid uit zijne natuur,

om klinkers uit te spreken. Hij uit er twee op eene verwonderlijke wijze, de I en de A, hoewel hij op de laatste den toon wat door den neus laat gaan. Er is dus niets noodig dan hem lust tot lezen in te prenten.'

Hij zette den ezel in eenen kleinen stal en zich van een oud boek voorzien hebbende, plaatste hij tusschen de perkamente blâren korrels haver. Het dier dezelve geroken hebbende, begon de blâren met zijnen neus om te slaan en met zijnen tong behoorlijk af te likken. Na dit veertien dagen te hebben volgehouden, zeide Uilenspiegel aan den rector: 'indien gij onzen leerling eens wilt komen bezoeken, zult gij zien, dat hij reeds lust tot de studie krijgt.'

De rector kwam en de onderwijzer van den ezel het boek voor den scholier met de lange ooren geplaatst hebbende, begon dezelve, gewend om zijne kleine smullerij, met zijnen neus te vinden, op eene verwonderlijke wijze het boek te doorbladeren.

De goede man keerde hoogst verwonderd naar huis.

Nu vraagt men, wat Uilenspiegel voorhad met deze proef. Hij rekende er op, dat in tien jaren of de ezel of de rector wel dood zoude zijn, en met den geleerden was dit nog hetzelfde jaar het geval.

XXIII Hoe Uilenspiegel schilder werd.

Nadat Uilenspiegel, die niet lang op dezelfde plaats blijven konde eenigen tijd in Praag had doorgebragt, zegt men, dienst van den hertog van Brunswijk begaf. Men heeft daarvan weinig merkwaardigs opgeteekend; doch spoedig daarop zien wij hem bij eenen anderen Keurvorst als schilder optreden.

Hij had eenige schilderten uit de Vlaamsche school medegebragt, welke hij van eenen jood had gekocht. De vorst, die smaak voor de kunst had, liet den vreemden kunstenaar bij zich komen, om de schilderstukken te bezien, waarvan

hij zich als den maker had uitgegeven. Daar deze stukken hem uitnemend bevielen, vraagde hij: ‘Meester! welken prijs vraagt gij om mijne groote

zaal met de beeldtenissen van mijne voorvaderen te versieren?’ ‘Doorluchtige Heer!’ zeide Uilenspiegel, ‘ik zal aan dat schoone werk niet alleen de zorg besteden, waarmede ik de kleine schilderstukken heb gemaakt, die ik heb mede gebragt;

maar ik kan nog iets veel uitnemender voortbrengen door middel van eenige kunstgrepen, waarin mogelijk wel eenige tooverij voorkomt; dezelve zijn door den kunstigsten van alle schilders geleerd. Het geheele werk, op de verhevene wijze, als ik bedoel, uitgevoerd en omgeven met al den luister en pracht, waarmede uwe Doorluchtigheid zonder twijfel hare voorvaderen zal wenschen omringd te zien, zal op vier honderd goudguldens (thans achtentwintigen geheten) te staan komen.' 'Vraag hetgeen gij noodig hebt en werk zoo goed mogelijk,' zeide de vorst, 'ik zal op geen geld zien, en mijn penningmeester zal u terstond honderd gulden toetellen om u aan den gang te helpen.'

Uilenspiegel nam derhalve aan om al de portretten te maken.

Hij ontving honderd gulden in voorschot, zeggende, dat hij dezelve wilde besteden om paneelen en verwen aan te koopen; daarop verzocht hij dat niemand hem zoude storen, terwijl hij werkte, hetgeen hem werd toegestaan.

De tijd verliep intusschen. Uilenspiegel die zijne beurs wel gevuld zag, bragt al spelende nachten en dagen in den herberg door met vrienden, zoo als hij er overal spoedig wist te vinden. Tot overmaat van vreugd, deed het gerucht, dat de prins hem zulk een belangrijk werk opgedragen had, hem ten duurste de schilderijen verkoopen, welke hij had mede gebragt. Alles ging derhalve uitmuntend, toen de landgraaf na verloop van drie maanden den schilder op zekeren dag liet aanzeggen, dat hij den volgenden dag zoude komen om te zien, hoe het werk er bij stond.

Uilenspiegel, die niet begonnen was en groote moeite gehad zoude hebben om een penseel in de hand te houden, nam evenwel eene goede houding aan, en toen de prins in zijne werkkamer kwam, waarin niets te zien was, dan een groot wit laken voor den muur opgehangen, zeide hij: - ‘Ik moet uwe Doorluchtigheid met eene bijzonderheid bekend maken; ik heb gezegd, dat er een weinig tooverij onderliep. Zij

die derhalve niet uit een wettig huwelijk geboren zijn, kunnen niets zien van al wat ik heb geschilderd.' - 'Dat zoude eene zonderlinge

zaak zijn,' zeide de prins, 'laat ons eens zien.' Uilenspiegel trok daarop het witte laken weg, dat den blinden muur bedekte, en met zijnen schilderstok de plaatsen aanwijzende, waar hij de portretten veronderstelde, zeide hij: 'Heer dit is de afbeelding van den eersten landgraaf; daarna volgt Adolf; van hem stamde Willem-de-

Zwarte af, dien gij daar ziet; uit Willem-den-Zwarten is Lodewijk voortgesproten.' En op die wijze noemde hij al de landgraven op tot den regerenden vorst toe, en voegde er bij: 'De groote zorg, die ik aan dit werk heb besteed, doen mij hopen, dat niemand er iets op zal hebben aan te merken.'

De landgraaf was verstomd; want hoewel hij niets zag, zoo maakte toch de ernstige toon van Uilenspiegel zulk eenen indruk op hem, dat hij bij zich zelven zeide: 'ben ik dan de zoon van eene ongelukkige? Of zoude men mij bij de minne geruild hebben? Want ik zie niets, dan den muur.'

Hij durfde evenwel niet doen blijken, wat hij gevoelde en zeide alleen, dat hij zich niet genoeg op zijn eigen oordeel verliet om over zulk een werk uitspraak te doen, en vertrok geheel in gedachte.

Uilenspiegel begreep van zijnen kant, dat het geen zaak was, om na zulk eene welgelukte stout-moedigheid in te slapen; hij liep naar den pen-

ningmeester van den vorst, vraagde en verkreeg een tweede voorschot van honderd gulden en kwam spoedig terug om toebereidselen voor zijn vertrek te maken.

Terwijl hij daar ernstig mede bezig was, bragt de landgraaf zijne gemalin, wie hij alles verhaald had en die hij veel minder ligtgeloovig had bevonden, in de werkplaats, met eenige andere voorname vrouwen en zijn dochtertje, dat nog een kind was. De guit stond niet verlegen; maar herhaalde stout weg voor de edele vergadering de comedie, die hij voor den landgraaf alleen had durven spelen; zijn toon was zoo stout, dat alle vrouwen stilzwegen, uitgenomen het kleine prin cesje, welke uitriep, dat zij niets zag.

De gemalin van den land graaf kreeg eene kleur, denkende om de ondeugende toepassing, die men daaruit op hare dochter konde maken, en zeide, dat daar bedrog onder moest schuilen, en dat zij voorgenomen had een weinig later met de edellieden van het gantsche hof terug te komen. Uilenspiegel vond niet geraden zulk een aanzienlijk

gezelschap af te wachten; hij pakte zijne biezen, en daar de spotters nog altijd de partij van Uilenspiegel zouden genomen hebben, legde de goede landgraaf ieder het stilzwijgen op, over deze ge schiedenis.

XXIV Hoe Uilenspiegel te Rügenstadt in het land van Thüringen de pelsen van de vrouwen waschte.

Uilenspiegel kwam in Rügenstadt, een dorp gelegen in het land van Thüringen, en verzocht om nachtkwartier. De waardin vraagde hem: ‘wat voor een gezel hij was?’ Uilenspiegel antwoordde: ‘ik ben geen gewoon handwerksgezel; maar ik ben gewoon de waarheid te zeggen.’ De waardin zeide daarop tot hem: ‘zoo iemand herberg ik

gaarne.’ Toen Uilenspiegel haar nu goed aanzag, ontdekte hij, dat de vrouw scheel zag en zeide: ‘scheele vrouw! scheele vrouw! waar moet ik heen en waar kan ik mijnen stok en mijn

pak nederleggen?’ - ‘Gij moogt eeuwig ongelukkig zijn,’ sprak de waardin, ‘nimmer heeft iemand mij gezegd, dat ik scheel zie.’ ‘Lieve vrouw!’ zeide Uilenspiegel, ‘als ik altijd de waarheid zeggen moet, dan kan ik dat ook niet zwijgen.’ De waardin lachte en was daarmede

tevreden. Daar Uilenspiegel in dat huis overnachtte, raakte hij met de waardin in gesprek en vertelde haar, hoe hij oude pelsen als nieuw wasschen konde; dit stond de waardin zeer wel aan. Zij verzocht hem den volgenden morgen hare pels te wasschen, en ging hare geburinnen dat goede nieuws vertellen. De vrouwen bragten hare pelsen bijeen en Uilenspiegel eischte melk; ieder die lust had hare pels weder nieuw te zien, bragt melk aan; men vulde twee groote ketels, die over het vuur werden gehangen en waarin Uilenspiegel alle pelsen stopte.

Toen hij nu meende, dat de pelsen genoeg gekookt hadden, zeide Uilenspiegel: ‘nu moet ik geschild linden hout hebben om de pelsen mede af te wasschen.’ De vrouwen gingen gewillig naar het bosch, en terwijl zij daar met hare kinderen hout verzamelden liep Uilenspiegel weg.

Toen nu de vrouwen met hout beladen terug kwamen en het hevig oneens waren, welke pels men het eerst uit den ketel zoude halen, be-

merkten zij, dat zij zoo verbroeid waren, dat alle de haren uitvielen.

XXV Uilenspiegel doet drie kleedermakers-gezellen van eenen tafel vallen.

Bij de markt te Bamberg, waar Uilenspiegel in eenen herberg zijnen intrek had genomen, woonde een kleedermaker; zijne drie gezellen zaten voor de deur op eene tafel, en wanneer Uilenspiegel voorbij ging, bespotten zij hem en gooiden hem snippers achter na. Uilenspiegel zweeg stil, en wachtte op eene bekwame gelegenheid, om zich te wreken. Des nachts ging hij heen en zaagde de stijlen van de tafel bijna door. Toen nu den volgenden morgen en wel op eenen vollen marktdag, de gezellen weder buiten zaten te werken, en de zwijnenhoeder op zijnen horen blies, kwamen de varkens van den snijder met drift buiten loopen,

en stieten de zwakke steunsels van de tafel om, waardoor de drie gezellen over elkander heen op traat buitelden.

‘Ei! kijk! riep Uilenspiegel zoo hard, dat het over de markt klonk, ‘de wind doet drie klee-

dermakers over de straat rollen.’ De menschen kwamen toegeloopen en spotten met de arme kleedermakers, die volstrekt niet begrepen waardoor zij gevallen waren en eerst bij naauwkeuriger onderzoek begrepen, dat zij door Uilenspiegel bedrogen waren.

XXVI Van den strijd met de hofner van Koning Casimir.

Gehoord hebbende dat Casimir koning van Polen, eenen hofnarhad, die beroemd was om zijne antwoorden en goed uitgedachte streken, was Uilenspiegel begeerig zich met dezen te meten; hij vertrok derhalve naar Polen.

Zoodra hij aangekomen was, liet hij het gerucht alom verspreiden, dat hij van een verafgelegen hof kwam en uitgeleerd was in grappen van allerlei aard.

De koningen verveelden zich dikwijls in die dagen, en Casimir die zich en de heeren van zijn hof wenschte te vermaken, liet Uilenspiegel komen, waarvan hij vele snakerige gezegden had hooren verhalen. ‘Gij moet in bekwaamheid met mijnen hofnar strijden,’ zeide de koning, ‘en indien een van u iets kluchtigs doet, dat de andere niet doen kan, zal ik hem een nieuw kleed en twintig dukaten laten geven.’

De belooning was zeer uitlokkend en de twee snaken spreiddenal hunne bekwaamheid ten toon, onder het hartelijke gelach der toeschouwers; maar bij ongeluk werd Uilenspiegel, welke kluchten hij ook verzon, in woorden of gebaren wel niet overwonnen, maar toch volkomen door den hofnar geëvenaard, die een potsenmaker van den eersten rang was.

‘Een nieuw pak en twintig dukaten,’ zeide

hij gedurig, ‘zulk eene goede gelegenheid moet ik niet laten ontsnappen.’

In eens kreeg hij eenen goeden inval, ging even naar buiten, en kwam spoedig terug, in zijne

regterhand eenen grooten toegedekten pot dragende, gevuld met paardenmist en in de andere hand eenen lepel. - ‘Eet de helft van hetgeen ik daar in gedaan heb,’ zeide hij tot zijnen

tegenstander, ‘dan zal ik naderhand de helft opeten van hetgeen gij er in zult doen.’

De nar des konings van Polen had naauwelijks den pot half opgeligt of de stinkende lucht deed hem achteruitgaan, zoo zeer walgde hij er van: - ‘ik wil veel liever verliezen,’ zeide hij.

Op die wijze kreeg Uilenspiegel de dukaten en het kleed.

XXVII Hoe een geheel ziekenhuis in eens genezen werd.

Toen Uilenspiegel eenigen tijd daarna te Neurenberg was zonder middelen van bestaan te hebben, bedacht hij of de geneeskunde hem geene winsten zoude kunnen aanbrengen. Hij gaf zich derhalve voor doctor in de geneeskunde uit en liet aan de deuren van de

kerken van het stadhuis een geschrift aanplakken, om bekend te maken dat hij eenige geneesmiddelen van buitengewone kracht bij zich had.

Daar bevonden zich toen, door eene aanstekende ziekte, welke in het land woedde, zeer vele zieken in het hospitaal. De opziener van dat huis de aankomst en de vleijende aankondiging van den beroemden vreemden arts vernomen hebbende, liet dezen roepen en zeide hem: ‘Indien, hetgeen gij hebt aangekondigd, waar is, doctor, en gij ons een zeker getal zieken kunt genezen,

want wij zijn er door overstelpt, dan zult gij rijkelijk beloond worden.'

- 'Gij zult mij zeer redelijk vinden,' zeide Uilenspiegel, 'wantik beoefen de geneeskunst alleen uit menschlievendheid. Geef mij twee honderd gulden en ik zal u al uwe zieken zoo volkomen genezen, dat uw hospitaal morgen ledig zijn zal. Ik ben zoo zeer van mijne kunst overtuigd, dat gij mij niet betalen zult, voor dat de kranken in uw bijzijn het huis zullen verlaten.'

Dezen voorslag werd met bewondering aangenomen en Uilenspiegel begaf zich den volgenden dag naar het hospitaal. Hij vraagde om met de zieken alleen te worden gelaten, daar hij het geheim zijner geneeswijze wenschte te bewaren. Men stond hem zulks toe; hij sloot daarop de deuren, en nadat hij de zieken plegtig had laten zweren, dat zij niets zouden uitbrengen van hetgeen hij zeggen ging, ving hij aldus aan: 'Ik ben hier gekomen, mijne vrienden, om u allen te genezen, en ik heb mij daartoe verbunden; maar ik kan dit slechts door één middel ten uitvoer

brengen, dat u allen zal verwonderen; het bestaat daarin, dat iemand van u zich voor de anderen zal moeten opofferen en besluiten, om op het oogenblik verbrandt te worden; ik zal hem tot poeder maken, en daar uit een uitmuntend geneesmiddel te zamen stellen, dat gij allen zult innemen, en waardoor gij terstond allen uwe volmaakte gezondheid zult terug bekomen.'

'Maar het is in zulk eene belangrijke omstandigheid noodig, dat wij niets met overhaasting doen, en dat wij den gevaarlijksten zieken daar voor nemen. Om hem te kennen heb ik de volgende wijze uitgevonden, die mij in soortgelijke omstandigheden altijd wel gelukt is:

''Diegeen onder u, welke niet in staat zal zijn te loopen en het hospitaal te verlaten, wanneer ik u zoo straks aan de deur roepen zal, zal aan de anderen tot geneesmiddel verstrekken.'

Deze onverwachte toespraak werd door eene algemeene verbijstering ontvangen. Zonder den tijd tot nadenken te laten, ging Uilenspiegel bij den opziener en zeide: 'het is klaar;' en op eens

de deuren van het hospitaal openende, riep hij: ‘dat zij, die niet meer ziek zijn, spoedig buitenkomen.’

‘Nu zal men,’ zeide hij, ‘met vol vertrouwen over de zonderlinge uitwerkselen mijner kunst kunnen oordeelen.’ En indedaad maakte elk dezer ongelukkigen in den grootsten angst, dat

hij hoe eer hoe beter de deur zoude uitkomen. Sommigen hadden niet geeindigd met zich aan te kleeden; anderen liepen in hun hemd; dezen vergaten hunnen krukken; genen, die in zes maanden het bed niet verlieten, liepen met zeer veel moeite. De opziener, eenen ouden stervenden ziende voorbij gaan vraagde hem of hij dan ook geen smart meer voelde. - ‘Hoe!’ zeide de grijsaard snel, ‘of ik genezen ben; ik ben zoo frisch als een hoen.’

Eenige anderen, even zoo in het voorbijgaan ondervraagd zijnde, gaven dezelfde antwoorden.

Toen alles uitgegaan was, tot de kreupelen en lammen toe, en men zich overtuigd had, dat het gansche hospitaal ledig was, eischte Uilenspiegel zijne belooning, welke men hem vrolijk uitbetaalde en waarbij men hem den grootsten lof toezwaaide. Hij verliet terstond daarop de stad, wel vooruit ziende, dat de zieken die zulk eenen schok hadden kunnen doorstaan, niet nalaten zouden den volgenden dag naar het hospitaal terug te keeren, hetgeen dan ook gebeurde.

XXVIII Hoe Uilenspiegel een paard betaalde.

Te Hildesheim hield Uilenspiegel zich met paardenkoopen op en wist ook op die wijze de menschen te bedriegen.

Eens vraagde hij aan eenen paardenkooper op de markt, naar den prijs van een paard. De koopman eischte acht en twintig gulden: ‘goed,’ zeide Uilenspiegel, ‘de helft zal ik u terstond betalen; de helft wil ik u schuldig blijven;’ de koop was spoedig gesloten. Uilenspiegel betaalde veertien gulden en reed met het paard weg. Eenige weken daarna kwam de paardenkooper en eischte de andere veertien gulden; hiervan wilde Uilenspiegel niet hooren en de zaak werd voor den regter gebragt. ‘De koop is op die voorwaarde gesloten, dat ik veertien gulden schuldig kan blijven, als ik wil;’ zeide Uilenspiegel, ‘en dit

kan ik met getuigen bewijzen: nu wil ik het geld nog schuldig blijven en de koopman mag hetzelve volgens onze overeenkomst niet eischen.

Een andermaal verkocht hij een paard, en toen de kooper vroeg of hetzelve ook geheime gebreken had, zeide Uilenspiegel: ‘het paard heeft alleen dit gebrek, dat het over geene boomen wil rijden.’ - ‘Is het anders niet,’ zeide de kooper, ‘wie rijdt er ooit over de boomen!’ De kooper besteeg het paard en wilde de stad uitrijden, dan het paard was niet over de brug te krijgen; hij kwam daarop naar Uilenspiegel en wilde hem het paard terug geven. ‘Wel vriend,’ zeide Uilenspiegel, ‘ik heb u vooraf gezegd, dat het paard niet over boomen gaan wil.’

Een ander paardenkooper, die veel dong en weinig kocht, had de gewoonte de paarden, die goede lange staarten hadden en die hem wel bevielen, aan dezelve te trekken; waren de haren vast en stevig, dan meende hij, dat het paard sterk van aard was en lang zoude kunnen dienen. Nu had Uilenspiegel een schoon paard, maar hetgeen

de staart bijna geheel had verloren; hij maakte

aan dien stomp, waarvan hij het vel had afgedaan,

eenen valschen staart stevig vast en stelde den prijs, toen die koopman daarnaar vraagde, zeer gering; terstond wilde de man zijne gewone proef nemen, trok sterk aan den staart, die los liet en waarmede hij achterover tuimelde; na lustig uitgelagchen te zijn werd de koopman gedwongen aan Uilenspiegel bovendien eene ruime schadevergoeding te geven.

XXIX Hoe Uilenspiegel zijn middagmaal in eene Italiaansche herberg betaalde.

Uilenspiegel wilde ook de reis naar Italië doen en Rome bezoeken dat altijd opgevuld was met beroemde pelgrims. Maar toen hij aan de andere zijde der Alpen kwam, bevond hij, dat hij geen geld meer had. Verlan-

gende evenwel goed te eten, nam hij zijn vernuft te baat. Eens zag hij eene waardin van een vrolijk en vriendelijk uiterlijk, die hem noodigde in haar huis uitterusten. Het was etensuur en de kleeding van Uilenspiegel, duidde den slechten staat zijner zaken niet aan. Daar hij boven de deur dit opschrift las: ‘hier geeft men te eten en te drinken,’ herhaalde hij hetzelve overluid met eenen spotachtigen lach en voegde er bij: ‘Eet men hier voor niet?’ ‘Neen, Signor!’ zeide de herbergierster, die ook lachte, ‘men betaalt er voor.’

- ‘Wat is de gewone prijs?’ vraagde hij. Aan de tafel der Heeren geeft men acht stuivers; aan de tweede tafel zes, en aan de derde vier stuivers.’

- ‘De tafel, waar men het meeste geeft, is die welke mij het best bevalt; plaats mij bij de Heeren.’

- Hij at voor vier, bleef het langst aan tafel, en toen hij op zijn gemak geeindigd had, zeide hij aan de waardin: ‘Laat ons afrekenen, opdat ik kan vertrekken.’

‘Het is acht stuivers,’ zeide zij, naar hem toekomende. Daarop stak hij zijne hand uit en zeide: ‘Geef maar op; die kleine som zal mij wel te pas komen; want mijne beurs is ledig. Hoe meen je

dat?’ zeide de herbergierster verwonderd. ‘Ik meen het, zoo als ik het moet meenen; hebt gij mij niet gezegd, dat men aan de tafel van de Heeren8stuivers gaf? Ik heb mijn best gedaan, dezelve

te verdienen en behoorlijk gegeten!' - 'Dat is een slimme schurk,' zeide de dame, - 'gelooft gij dan, dat men ons voor niet in de hal vleesch geeft, dat men ons betaald om u te herbergen, en dat het hier een gesticht is?' 'Wat het hier is, weet ik niet,' zeide de grappenmaker deftig opstaande, 'maar indien gij mij niet betaalt, hebt gij mij bedrogen; want ik heb te veel gegeten en zal er zeker ziek van worden.' Dit zeggende ging hij heen en scheen niet het minst getroffen over de scheldnamen, die men hem toeduwde, maar zeer in zijnen schik, dat men hem niet terughield.

XXX Van de grap die Uilenspiegel te Rome uitvoerde.

Te Rome gekomen nam Uilenspiegel zijnen intrek bij eene zeer fijne weduwe; het was eene goede oude vrouw, die het zich tot pligt rekende, bedevaartgangers te herbergen. Zij ontving hem met hare bekende goedwilligheid, en nadat hij

goed gegeten had, vraagde zij hem van welk land hij was? ‘Uit Vlaanderen,’ zeide hij, ‘en ik ben hier gekomen om den Paus te spreken.’ - ‘Mijn kind,’ antwoordde de goede weduwe, ‘gij kunt zeker den heiligen Vader zien; maar om hem te spreken, dat is eene moeijelijke zaak. Ik die in Rome goed bekend ben: ik heb er nooit toe kunnen komen, en ik zoude wel honderd dukaten voor zulk een groot geluk over hebben.’ - ‘Belooft gij mij dezelve te zullen belalen, indien ik maak dat gij den Paus te spreken krijgt,’ zeide Uilenspiegel. - ‘O! met mijn gansche hart,’ zeide de vrouw van het huis. - ‘Het is wel; ik onthoud uwe belofte.’

De snaak wachtte den dag af, dat de Paus de mis las in de kerk van St. Jan van Latran, hetgeen elke week voorviel; en onder de heilige dienst, draaide hij den rug naar het altaar, op eene wijze, dat hij van al de Kardinalen werd opgemerkt.

Toen de mis geeindigd was, sprak men tegen den Paus over deze ongodsdienstigheid, gepleegd

door eenen jongeling van een goed uiterlijk. - ‘Dat men hem hier doe komen,’ zeide de heilige vader. Uilenspiegel over zijn geloof ondervraagd

zijnde, zeide dat hij heltzefde geloof had als de vrouw van het huis, waarin hij zijnen intrek had genomen; hij gaf hare naam en woonplaats op. Men deed haar terstond roepen en daar er eenige ketterijen in zwang waren, gedurende den tijd, dat de Paussen Avignon hadden bewoond, vraagde men aan de goede vrouw welke hare leer

was? De weduwe, verheugd maar verlegen tevens, van zich in het bijzijn te bevinden van den vader der geloovigen, zeide, dat het de Roomsch Catholique leer was, en dat zij zich aan alles onderwierp, wat de kerk voorschreef. - ‘Dat is ook mijne geloofsbelijdenis,’ voegde Uilenspiegel daarbij. ‘Waarom dan, mijn zoon,’ zeide de heilige vader, hebt gij uwen rug onder de heilige plegtigheid naar het altaar gekeerd? ‘Omdat ik een groot zondaar ben,’ zeide de bedevaartganger, eenigzins verlegen, en dat ik niet waardig ben, mijne oogen nar het altaar opteheffen.’

Na deze opheldering, die de Paus met goedheid aannam, liet men Uilenspiegel en zijne huiswaardin los, en deze liet niet na, zich de honderd ducaten te laten uitbetalen, die hij verdiend had, door aan de weduwe de gelegenheid te verschaffen, van met den heiligen vader te spreken.

XXXI Hoe Uilenspiegel zijn kleed als pelgrim gebruikte.

Uilenspiegel had zich in Rome niet verbe terd. Toen hij van de stad der heilige Apostelen terug kwam, en nadat hij de honderd dukaten die de godsdienstige weduwe hem gegeven had, hadt verteerd, gebruikte hij de volgende list, die men altijd sterk in hem heeft gelaakt. Hij meldde zich in zijne kleeding als pelgrim bij den geestelijken van een groot dorp aan, en zeide hem, dat hij uit het heilige land terug was gekomen, werwaarts hij gegaan was, om zijne zonden te boeten; dat hij eene gelofte had gedaan, om van de aalmoezen, welke hij konde inzamelen eene kapel voor de heilige maagd te stichten, en dat hij derhalve verzocht den volgenden dag, zijnde een' zondag, na de mis eene toespraak aan de dorpelingen te mogen houden en de giften van hunne weldadigheid te mogen inzamelen. Men stond hem zijn verzoek toe, en

de tijding van de tegenwoordigheid van eenen bedevaartganger, komende uit het heilige land, voerde meer menschen dan gewoonlijk naar de kerk. Zoodra de dienst was afgeloopen, klom Uilenspiegel op eene bank en de nederigste houding aannemende, legde hij aan de omstanders uit, hetgeen hij voorgaf in zijne bedevaartsreize ondervonden te hebben: hij stelde vervolgens de gelofte voor, die hij gedaan had, en voegde er bij: - ‘ik heb plegtig beloofd, dat de offerhanden, die ik tot het oprigten van eene kapel zoude ontvangen, zuiver zouden zijn van alle smetten; dat ik dezelve alleen van vrouwen en niet van mannen zoude ontvangen. Laat dan alle, die getrouwd zijnde zich eenige ontrouw te verwijten hebben, of eenige zwakheid als meisjes, zich wel wachten te naderen; of hare straf is zeker in dit en in het andere leven.’

Op deze woorden zag men alle vrouwen en meisjes te gelijk opstaan, en zich haasten om hare offerhanden elk naar hare middelen te brengen. Zij geloofden alle, dat zij gehouden zou-

den worden aan haren pligt ontrouw te zijn geweest, indien zij anders handelden. Zelfs zij,

op welker gedrag eenige verdenking lag, geloofden er haren goeden naam weder door op te heffen; ja daar waren er die twee of drie malen

terug kwamen om zeker te zijn, dat men haar had opgemerkt.

Op die wijze deed Uilenspiegel eene goede collecte en ging heen, verklarende, dat hij nergens zulk eene opmerkelijke verzameling van deugdzame vrouwen had aangetroffen.

XXXII Hoe Uilenspiegel eenen boer bedroog.

Uilenspiegel was een groot vriend van lekker eten en drinken; zijne beurs was door al het brassen, meestal ledig, en om daarin te voorzien, verzon hij menige bedriegerij: Zoo

kwam hij eens op de jaarmarkt te Olszen, en overal rondziende om eene gelegenheid te vinden, voor de eene of andere kunstgreep, ontdekte hij eenen boer, die aan eene kraam een' groenen zijden doek kocht. Spoedig was het plan van Uilenspiegel beraamd. Hij vraagde, waar de boer te huis behoorde, en na twee zijner makkers, waarvan de een zeer deftig gekleed was, te hebben medegenomen, ging hij de stad uit, en wandelde op den weg, langs welken de boer komen moest. Zijne makkers liepen op eenigen afstand van elkander. Niet lang daarna komt de boer hem achterop loopen, hij knoopt een gesprek aan en zegt, ‘waar hebt gij toch dien mooijen blaauwen doek opgedaan?’ ‘Wat blaauw,’ zegt de boer, ‘de doek is groen.’ ‘Welkom aan,’ antwoordde Uilenspiegel, ‘ik verwed twintig gulden tegen den doek, dat die blaauw is; de eerste mensch dien wij ontmoeten, zal getuigen zijn.’ De boer stemde daarin toe, onderwijl gingen zij den eersten makker voorbij. ‘Hei wat! vriend, zeg eens, welke kleur de doek heeft, dien deze boer draagt?’ ‘Wel dat is eene zon-

derlinge vraag,' zeide de man, 'iedereen kan wel zien dat die doek blaauw is.' 'Wel nu, boer!' hernam Uilenspiegel, 'wat zegt gij?' 'Ik zeg dat de doek groen is,' antwoordde de boer, 'en dat gij beiden onder eenen deken ligt; maar daar zie ik eenen edelman aankomen die zal mij wel gelijk geven.' Dit was de andere vriend van Uilenspiegel, die zeervoornaamgekleed vooruit wandelde. De boer sprak dezen nederig aan. 'Wat heb ik met u van doen,' zeide de Heer, 'ik wil daar niets van weten.' Op lang aanhouden van den boer, hield hij eindelijk stil, en toen nu de boer hem gebeden had, den twist tusschen hem en Uilenspiegel te beslissen, zeide de Heer: 'als gij het dan gaarne weten wilt, moet ik u zeggen, dat uw doek blaauw is.' De boer was zoo goed niet of hij moest den doek aan Uilenspiegel gewonnen geven.

XXXIII Hoe Uilenspiegel te Bremen melk kocht.

Uilenspiegel voerde te Bremen vele zonderbare en vrolijke snakerijen uit. Eens toevallig over de markt gaande, merkte hij de boerinnen op, die met hare melk ten

verkoop in de stad waren gekomen. Hij nam daarop een groot vat, zette hetzelve midden op de markt,

kocht al de melk op, liet dezelve in het vat storten, en schreef buiten op hetzelve, elke vrouw op, de eene voor deze, de andere voor eene andere som, naarmate zij melk bij zich gehad hadden; haar verzoekende, zoo lang op de betaling te willen wachten tot dat hij al de melk zoude bijeen hebben. Al de boerinnen zetten zich in eenen kring neder, en Uilenspiegel kocht zooveel melk, tot er geene melkvrouw meer kwam en het vat geheel vol was. Daarop zeide Uilenspiegel, schertsend en lagchend: 'Voor dit maal heb ik geen geld; die geen geduld heeft, en geen veertien dagen wachten wil, kan hare melk weder uit het vat nemen;' hierop liep hij weg. De boerinnen maakten toen een geweldig misbaar en rumoer; deze had zoo veel melk gehad, gene weder wat meer; eene derde wederom anders: zij namen jukken, emmers en kannen te baat om den twist te beslechten, en sloegen duchtig in het rond; smeten en goten de melk elkander in het gezigt en over de kleederen, zoodat het scheen melk te hebben geregend.

De burgers, die dit schouwspel aanzagen, vermaakten

zich met de vrouwen, die zoo ter markt kwamen, en prezen Uilenspiegel over zijn goed uitgedacht schalkenstuk.

XXXIV Hoe Uilenspiegel kippen wegnam.

Toen hij zonder geld in Quedlinburg aankwam, want zoo als het spreekwoord zegt, ‘slecht gewonnen, slecht geronnen;’ dwaalde Uilenspiegel opmerkzaam rond op de markt, die op de abdij-plaats wordt gehouden. De buitenmenschen waren toen nog veel eenvoudiger dan thans en de slimme gast merkte eene goede oude vrouw op, die als koopwaar een dozijn kippen met eenen jongen schoonen haan had uitgestald, alles opgesloten in eene getraliede mand zoodat men de vogels goed konde zien.

‘Hoe veel voor die mand,’ zeide hij. ‘Indien gij de kippen en den haan neemt, mijn lieve Heer!’ zeide de boerin, ‘dan is het vijf en twintig stuivers.’

‘Is daar op niets af te dingen.’ - ‘Geen sikkepitje.’ - ‘Nu! dan neem ik alles;’ en dit zeggende laadde hij de mand op zijne schouders.

Toen hij nu zonder betaling wegliep, schreeuwde de oude: ‘zeg eens koopman! ik geef ze u niet zonder betaling.’ - ‘Geduld, moeder! ik ben de secretaris van de abdij, en zal je de vijf en twintig sluivers brengen.’ - ‘Ik vraag u om vergeving, meester! maar ze hebben mij goed aanbevolen niets te geven, zonder geld.’ - ‘Zoo! gij mistrouwt mij,’ zeide Uilenspiegel, en stilhoudende

en zijne mand voor de deur van het klooster van zijnen rug afnemende; ‘welnu, dan

zal ik je een pand laten.' En den haan uit de mand halende, gaf hij hem in de handen van de boerin: - zie daar dat zal je geruststellen.

Terwijl de haan spartelde om weder bij zijne kippen te komen, en de vrouw werk had om hem terug te houden, ging Uilenspiegel den gang regt door, naar de keuken, verkocht de twaalf kippen aan den kok, ontving het geld, en ging stoutweg heen. De boerin wachtte hem aan de deur. - 'Uwe kippen zijn goed bevonden,' zeide hij, 'gij hebt nu den haan maar te brengen en men zal u betalen.' Dit zeggende maakte hij zich weg.

XXXV Wat Uilenspiegel aan den voet van de galg deed.

Het schijnt dat Uilenspiegel van Quedlinburg te Lubeck kwam, waar de handel vele vreemdelingen heentrok. In deze stad woonde toen ter tijd een herbergier, die veel geld gewonnen had, en die door zijne trotsch-

heid en eigenwaan bij ieder gehaat was. Hij was gewoon te zeggen, dat de man, slim genoeg om hem eene pots te spelen, nog geboren moest worden. Zij nu, die bedrogen waren, zoo als er in volkrijke steden vele zijn, droegen hem om zijn pralen een slecht hart toe.

Uilenspiegel rekende zich in zijne eer gek wetst en nam stellig voor, zulk eenen opgeblazen man eens te betrekken. Hij voorzag zich daartoe van twee gelijke potten, de een, dien hij onder zijnen mantel verborgen hield, was met water gevuld; de ander, dien hij open droeg, was ledig; hij trad bij den herbergier binnen en vraagde eene maat wijn. Terwijl de herbergier hem hielp, handelde Uilenspiegel over den prijs, ruilende behendig den gevulden pot tegen den anderen, dien hij op eene onverschillige wijze op de toonbank zette. De koopman zeide, dat hij den kan voor tien oortjes verkocht.

- 'Dat is te duur,' zeide onze Knesselaersche vriend, 'ik kan er slechts acht voor geven: bedenk of gij uwe waar daarvoor laten kunt.'

De herbergier werd driftig. ‘De prijs van mijn' wijn is bepaald, die denzelven daarvoor niet hebben wil, moet ze maar laten staan.’

- ‘Dat wist ik niet,’ zeide Tijl eenvoudig, ‘neem den wijn dan maar terug, ik bedank er voor.’ De herbergier nam in zijnen drift den pot, die voor hem stond en deed den wijn weder in het vat, terwijl hij zeide, dat men wel niet veel bijzonders zijn moest om wijn te laten tappen, dien men niet konde betalen. Uilenspiegel nam stilzwijgend den ledigen pot en ging den vollen met zijne vrienden op rekening van den herbergier uitdrinken.

Ongelukkig raakte de zaak bekend, en daarde spotternijen over den wijnverkooper niet ophielden, werd deze kwaad. Men gekte in dien tijd te Lubeck niet met diefstal. Uilenspiegel werd gevangen genomen, en hetzij de wetten zeer gestreng waren, of dat er meer schelmerijen ten laste van zijnen persoon waren, die, zoo als men gezien heeft, niet ontbraken, ten minste werd hij na een kort geding tot de galg verwezen.

De dag van de uitvoering van het vonnis gekomen zijnde, was er eene menigte nieuwsgierigen in de straten opgehoopt, om Uilenspiegel te zien voorbijkomen. Eenige beklaagden hem, om den trek dien hij den herbergier had gespeeld; andere waren benieuwd eenen man te zien ophangen, die voor zoo slim bekend stond; de meeste der toeschouwers waren met hem begaan.

Toen hij onder de galg was gekomen en de helft van de ladder was opgeklommen; vraagde hij verlof om te spreken. Nadat hem dit was toegestaan, verzocht hij aan de regeringsleden om hem eene andere gunst te verleenen. - ‘Ik vraag niet dat men mij genade schenke,’ zeide hij; ‘hetgeen ik verlang is van weinig belang, en ik durf instaan, dat men het mij kan toestaan, zonder dat het iets kost.’

Op die verzekering gingen de regeringsleden, bij welke het medelijden opgewekt was, door de welwillende gezindheid van de omstanders voor den ongelukkigen, te zamen ter zijde, om te over-

leggen, en kwamen den veroordeelden aanzeggen, dat men hem zijn verzoek zoude toestaan, mits het niet strekte, om vermindering van straf te verkrijgen. Uilenspiegel toen ruimer ademhalende, zeide: - ‘gij weet, mijne heeren, dat, hoewel ik regtvaardig veroordeeld ben, want de regters kunnen niet dwalen, ik evenwel geen groot misdadiger ben; ik heb gemeend eene les te mogen geven aan eenen man, welks verwaandheid algemeen gehaat is; ik ben, dit moet ik bekennen, te ver gegaan; want ik heb den strop verdiend. Maar indien gij in uwe harten een weinig medelijden voor mij gevoelt, geeft mij dan de verzekering, dat gij mij het kleine bewijs van welwillendheid niet zult weigeren, dat ik van uwe heerschappen verwacht.’ De plegtige belofte daarvan werd aan hem gedaan, waarop hij voortging: ‘de verbindtenis, die gij met iemand aangaat, die weldra sterven zal, stelt mij gerust; niemand uwer zal zich vernederen om zijnen eed te breken. Ik sterf zonder verdriet; want, ziet daar mijn verzoek, en indien

ik den tijd had, zoude ik u overluigen, hoeveel belang ik heb om u hetzelve te doen. Ik vraag u

derhalve, Burgemeester en Schepen en der stad Lubeck, om gedurende dertig dagen alle morgen nuchteren, zoo als gij u verbonden hebt, en het zal u niets kosten, mijne voeten te komen kussen als ik zal zijn opgehangen.' Dit onverwachte

voorstel veroorzaakte zulk eene opschudding in de vergadering, dat men zich een kwartier uurs lang onmogelijk verstaan konde. De regeringsleden waren op nieuw ter zijde gegaan om raad te plegen, en zonden naar den hoogen raad om vergiffenis voor den schuldigen te vragen; want zij gevoelden evenveel afkeer om hun woord tehouden, als schaamte om hunne belofte te breken. Men voerde Uilenspiegel derhalve in de gevangenis terug, en zeide hem eenige dagen daarop aan, dat zijne straf in eene ballingschap was veranderd, en dat men hem raadde, de stad zoo spoedig mogelijk te verlaten. Een bevel dat hij zich haastte op te volgen.

XXXVI Hoe Uilenspiegel eene koopvrouw al hare potten deed breken.

Uilenspiegel bereikte Bremen: hij vond aldaar eenen heer terug, dien hij op zijne reizen ontmoet had, en die hem eenigen, tijd bij zich wilde houden, om zich met

zijne kluchten te vermaken. Maar de grappenmaker hield zich ernstig.

Gedurende drie dagen was men over zijne ingetogenheid verwonderd; hij scheen zijn eenig vermaak te stellen in de wandelingen, die hij geheel alleen door de stad deed. De heer vraagde hem of hij dan geheel zijne vrolijkheid had verloren.

‘Ik heb mij op mijne reizen met wetenswaardige en ernstige zaken opgehouden, en in-

dien Uwe Edelheid eene wandeling met mij doen wil, zal zij een voorbeeld zien van de magt, die ik heb verkregen.' De heer nam gaarne het voorstel om te wandelen aan; zij gingen alleen, zonder eenig gevolg, en toen zij op de markt de kraam van eene vrouw voorbijgingen, die potten en pannen van aardewerk verkocht, zeide Uilenspiegel: 'gij ziet deze vrouw; indien het spel u bevalt, zal zij op het minste teeken, dat ik geven zal, al wat zij in hare kraam heeft, aan stukken breken.' - 'Laat mij dat wonder eens zien,' zeide de heer ongeloovig; en op een teeken dat Tijl Uilenspiegel in de lucht maakte, begon de vrouw al hare potten aan stuk te slaan; zij ging met handen en voeten te werk.

Al de voorbijgangers bleven stil staan, om dat zonderling geval te zien, dat niemand begreep.

De Heer, uiterst verbaasd, nam Uilenspiegel op zijde en vraagde hoe hij aan dat vermogen kwam?

- 'Door een zeer eenvoudig middel, maar dat is mijn geheim.'

- ‘Indien gij het mij zegt, zijn daar dertig goudguldens voor u.’

- ‘Mijn waarde heer,’ zeide Uilenspiegel, zijne hand uitstekende om het geld aan te nemen, ‘hier is noch kunst noch tooverij bij noodig. Ik had eenvoudig de potten betaald, en met de vrouw afgesproken, om dezelve op een gegeven teeken aan stukken te breken.’

De goede heer verheugd van zulk eenen fijnen trek te weten, deed aan Uilenspiegel beloven, er niets van te zeggen, en verzocht eenigen zijner vrienden te gast. Hij sprak met hen over het zonderlinge voorval, waar de gansche stad vol van was. Toen de nieuwsgierigheid der gasten op het hoogst was gestegen, zeide hij: - ‘ik zoude u de middelen kunnen openbaren, om hetgeen u verwondert, uit te voeren; want ik bezit het geheim daartoe, en als ik met u voorbij eene winkel ging, zoude ik op een teeken de koopvrouw noodzaken hare koopwaar te vernielen. Maar om u in zulk eene verhevene kunst in te wijden, moet ieder zich verbinden mij eenen os te zullen geven.’

Al de gasten, die landgoederen en kudden bezaten, namen met graagte de voorgestelde verbindtenis aan. - ‘Wel nu!’ zeide de heer, ‘alles bestaatslechts hierin, om de koopvrouw vooraf te verwittigen en haar de schade te betalen.’ Meer dan een, keek bij deze uitlegging op zijnen neus; maar alle voldeden aan hunne belofte, en de geldstukken, die Uilenspiegel gekregen had, werden met winst teruggehaald.

XXXVII Uilenspiegel brouwer en snijder.

Een van de geliefkoosde gewoonten van Uilenspiegel, was zoo als wij reeds zagen, om alles naar den letter op te nemen. Hij was nu bij eenen brouwer in dienst getreden,

en de meester, die met zijne vrouw bruiloft ging houden, had hem opgedragen, om het bier te brouwen, op den ketel te letten en de hop te kooken, ten einde kracht aan het brouwsel te geven. Deze man had eenen grooten, knorrigen en kwaden hond, waarmede Uilenspiegel zich niet konde verstaan. Bij ongeluk heette de hond Hop, naar de gewoonte die sommige menschen hebben, om hunnen huisdieren namen te geven, die in verband staan met eenig voorwerp van hun vak. Uilenspiegel, die op den hond gebeten was, stopte hem in den ketel, en toen de meester vrolijk van het feest terugkwam, vond hij zijnen hond gekookt en het bier bedorven: dit is even zoo veel gezegd, als dat de snaak werd weggejaagd.

Hij nam toen de naald in handen en wierp zich op als snijders jongen. De meester, tot wien hij zich wendde, was een goed mensch, vol van raadgevingen en spreekwoorden. De wijze waarop hij zich uitdrukte, was voedsel voor de ondeugende geaardheid van Uilenspiegel.

- ‘Mijn kind,’ zeide hij terstond, ‘gij moet

fijn en met korte steken naaijen, en maken, dat men uw werk niet ziet.'

'Zeer goed, meester,' zeide Uilenspiegel en hij begon te naaijen onder eene deken, die hem zelf belette te zien. - 'Wat doet gij daar?' zeide de verwonderde kleedermaker. - 'Wel! ik doe dat, opdat men mijn werk niet zie.' De baas lachte hartelijk en verklaarde zich beter, waarop hij, daar hij moest uitgaan, aan Uilenspiegel eenen hal afgewerkten overrok gaf: het was een kleed voor eenen buitenman, dat men toen ter tijd, uit hoofde van de stof, een' wolf noemde. 'Maak mij,' voegde hij er bij, 'daar eens eenen knappen wolf van,' en vertrok. Uilenspiegel begon terstond uit te tornen, hetgeen reeds gemaakt was, verknipte de stoffe op eene zotte wijze en gaf aan dezelve den vorm van eenen wolf, naaide alles met groote steken vast en zette die daarna op vier stokken midden in den winkel uit.

Toen de meester terugkwam en het werk van Uilenspiegel zag, dat geheel den vorm had van

de huid van eenen wolf, was het verdriet van een stuk stoffe verloren te hebben, niet zoo groot als de lust tot lagchen; want, naar het schijnt, was de snijder zeer vrolijk. Hij vond zijnen leerling zeer geestig, en het verstand dat hij toonde, door niet kwaad te worden, maakte dat Uilenspiegel hem genegen werd en gedurende eenigen tijd tamelijk goed werkte. Doch de natuurlijke geaardheid kwam bij eene volgende gelegenheid weder boven. Eens toen de meester op eenen morgen uitging om de maat te nemen, gaf hij hem een' rok van fluweel, die genoegzaam voltooid was, en waarin alleen de mouwen nog moesten gezet worden.

- ‘Ik heb dien rok over twee uren noodig,’ zeide hij, en voegde er op de duitsche spreekwijze bij: ‘zet den kraag er boven op en gooi mij de mouwen daar eens gaauw in.’ Uilenspiegel hing den kraag boven op eenen kleerenknaap en hield zich bezig, om er, gedurende twee uren, met de mouwen naar te gooijen en dezelve weder op te rapen.

- ‘Wat duivel doe je daar?’ zeide de baas terugkomende. - ‘Wel ik doe wat gij mij hebt bevolen; ik heb den kraag zoo hoog gezet als ik

maar konde en gedurende twee uren gooi ik er de mouwen in, zonder dat zij willen vasthouden.

XXXVIII Van het kalf en de goede man die het voortleidde.

Uilenspiegel te Aken gekomen zijnde, had weder geldsgebrek; hij zag eenen boer, die fiksdoorstapte, een kalf achter zich aantrekkende. De gelegenheid scheen hem uitmuntend om er partij van te trekken; en eenen molenaarsjongen opmerkende van een zeer dom uiterlijk, zeide hij: ‘indien gij wilt, zullen wij eene aardige grap uitvoeren; gij moet in de plaats gaan van het kalf, dat ik achter die deur zal verbergen; dan hebt gij het genoegen van u te laten voortslepen, en bij de hal komende, zullen wij hartelijk lagchen om het gezigt van den lummel.’

De molenaarsjongen scheen daar wel toe genegen. Uilenspiegel voorzigtig hettouw hebbende los gemaakt, hetwelk het kalf voorttrok, stelde

de jongen zich in de plaats. De boer trok altijd voort, onder het gespot van de toeschouwers, die hem volgden.

Ondertusschen bleef Uilenspiegel alleen met

het kalf: een slagter, die daar voorbij ging, hem ziende, vraagde hoeveel hij voor het beest hebben moest? - ‘Zes gulden,’ zeide Uilenspiegel. De slagter betaalde dezelve en de snaak ging aan den loop.

Toen de boer, aan de hal gekomen zijnde, eenen jongen in de plaats van zijn kalf vond, en

daarover groote oneenigheid en twist ontstanden kwam de stadsschout daarop toe, en nadat de jongen hem het signalement van Uilenspiegel had opgegeven, werden er boogschutters gezonden om hem te vervolgen. Zij kregen hem in het oog, toen hij de poort uitging en riepen door hun geschreeuw de wacht uit. De slimme vogel sprong, om aande vervolging te ontkomen, in de gracht, en onder eene kleine brug, welke door de vestingwerken bedekt was, heen kruipende, wist hij te ontkomen. Maar hij nam wel voor om aan de boogschutters, het koude bad, dat zij hem hadden laten nemen, betaald te zetten.

Daartoe verborg hij zich in den omtrek; en nadat hij gedurende den nacht zes planken van de houten brug, die over de gracht voor de poort lag, had weggenomen, kwam hij bij het aanbreken van den dag op de brug, op het oogenblik, dat men de zware deuren opende. Toen riep hij de mannen van de wacht, jouwde dezelve uit en hitste hen zoo zeer aan om hem te vervolgen, dat zij allen in grooten haast kwamen aangeloo-

pen. Door den mist verhindere zijnde vóór zich te ien, vielen de wachters door de opening van de brug in de gracht, terwijl Uilenspiegel hen boven van de borstwering vrolijk beschouwde en hen in hun spartelen hartelijk voor den gehield; waarna hij uit die streek vertrok.

XXXIX Hoe Uilenspiegel te werk ging als schoenmaker.

Uilenspiegel trad in dienst bij ennen schoenmaker, die een afgemeten deftig man was, welke met veel aanmatiging sprak. Hoewel nu de nieuwe leerling zeer slecht werkte, scheen hij alles te bewonderen wat de meester sprak; dit deed hij uit ondeugendheid, en hierdoor won hij het vertrouwen van dien man. Op zekeren dag, dat hij een schoon paardenvel voor hem uitspreidde, zeide hij: - ‘Uilenspiegel, mijn jongen! ik zal je werk

geven als aan een'baas; ge zult van dit leder snijden, om de voeten van alle onze edellieden te bedienen, en ik zal hierdoor over uwe bek waamheid oordeelen.

- ‘Meester,’ zeide Uilenspiegel, ‘ik kan niet bekwaam worden, ten zij ik uwe lessen opvolg: zeg mij dus naauwkeurig, wat ik doen moet.’ - ‘Zoo als de herder zijne kudde drijft, zult gij ook het leder voor u nemen; en gelijk er in die kudde groote en kleine beesten zijn, dat is schapen, kalveren, varkens en bokken, zult gij er groote, kleine en middelmatige stukken van snijden, nadat de stof zal medebrengen. Men kan wel geene schoenen vanéénen voet maken uit stukken van zes duimen. Maar gij moet toch niets, noch regts noch links, verloren laten gaan. Ga nu uwen gang; ik moet een oogenblik uit, en bij mijne terugkomst zal ik zien, of gij de priem en de leest waardig zijt.’ Uilenspiegel alleen gebleven zijnde, begon zijn leder in allerhande zonderlinge vormen te knippen, terwijl hij dan eens aan zijne stukken de gedaante van een zwijn, dan

van eene geit of van een schaap gaf, en uit de kleine stukjes vormde hij lammeren; maar hij liet niets te loor gaan.

Toen de man te huis kwam en zijn leder alzoo bedorven zag, was hij razend van kwaadheid. - ‘Wel,’ zeide Uilenspiegel, ‘ik heb gedaan wat gij mij hebt opgegeven; gij spraakt van beesten, ik heb niets anders gemaakt.’ - ‘Gij zijt tot niets nut,’ zeide de meester; ‘maak ten minste de koop-goederen voor de kermis gereed, en rijg de schoenen aan elkander vast, de kleinen en de grooten.’

De potsenmaker nam dit weder letterlijk op en begon stevig eenen grooten schoen aan eenen kleinen vast te naaijen, toen men hem de deur uitzette.

Hij besloot zich te wreken, en daar zijne denkbeelden niet altijd zeer kiesch waren, nam hij een klein tonnetje, vulde het met bevrorenen mest, (het was in het midden van den winter) en deed er eene dikke laag pik boven op, waarna hij den schoenmaker kwam spreken: - ‘ik wenschte

u wel schadeloos te stellen voor het bederven van uw leder: bij toeval heb ik dit vaatje pik tot eenen zeer lagen prijs gekocht, en doe het u voor drie gulden over.'

De man, zeer verheugd met dien koop, opende de ton, rook de pik, kneedde dezelve, en bevindende dat zij goed was, betaalde hij de drie gulden en zette de ton in zijnen winkel. Eene groote kagchel verwarmde het vertrek, zoodat men aan geene koude dacht, en na verloop van een uur begon hetgeen in de ton was te smelten; de stinkende lucht die zich door den winkel verspreidde wekte allerlei grove plagerijen onder de jongens op, die zich den neus vasthielden. Eerst des avonds, toen men de ton nazag, openbaarde zich de pot met rozen.

XL Onderscheidene vrolijke gevallen.

Uilenspiegel was bij sommige menschen zeer gevreesd, om zijne snakerijen. Zijn buurman, de schoenlapper, geloovende dat hij een toovenaar was, had hem verzocht alleen door het glas met hem te spreken: de guit gaf aan dit denkbeeld toe en klopte aan het raam, als hij zijne laarzen bragt om te poetsen. Maar de schoenlapper nam ook al wat Uilenspiegel zeide naar den letter op, omdat hij den persoon kende, zoodat hij olie of vet gebruikte, al naar de bevelen waren, die Uilenspiegel hem gaf; eens zelf had hij een paar laarzen aan Uilenspiegel geheel bedorven te huis gezonden en deze besloot dit den lapper betaald te zetten. Zich herinnerende, dat de schoenlapper hem verzocht had alleen door het glas met hem te spreken, stiet hij met zijn hoofd het raam in, zoo dat de stukken glas door den winkel vlogen,

en vraagde den schoenlapper of hij niet eens proeven wilde van de pot door hem gestoofd.

Weinige dagen daarop voerde hij in de stad eene kleine snakerij uit, die anderen zeggen dat in Brussel plaats gehad heeft; iets waar over wij niet willen twisten. Hij verzamelde namelijk op de groote markt alle de kleedermakers uit de stad en uit den omtrek en zelfs van verre, dewijl hij had voorgegeven hun eene belangrijke en ernstige zaak te zullen mededeelen, zonder welke zij nimmer konden welvaren. Allen kwamen vol ijver en nieuwsgierigheid. Toen hij hen in grooten getale bijeen zag, klom hij op eene stelltng en zeide:

wanneer ik u, mijne meesters! de reden zal gezegd hebben, waarom ik u allen heb geroepen, zult gij moeten bekennen, dat mijne raad nuttig voor u allen is. Gij hecht aan den roem om goed werk te maken, en het is daarom, dat ik u plegtig wilde openbaren wat de eerste stelregel voor elken bekwamen snijder en naaister is, om namelijk, voor dat gij naait, nimmer te vergeten, een' goeden knoop op het einde van den draad te leggen, anders zoude dezelve niet houden.' Hierop klom hij af en verloor zich onder de menigte, de goede snijders en naaisters zeer verwonderd latende, dat zij van zoo ver gekomen waren, om iets zoo onbeduidend te hooren.

XLI Het voorval met de drie blinden.

Voor dat Uilenspiegel in de stad Luxemburg kwam, werwaarts hij zich had begeven, ontmoette hij drie blinden,

die van aalmoezen leefden en gezamenlijk bedelden. Hij kreeg het denkbeeld om deze goede menschen eens beet te hebben. - ‘Waar gaat gij zoo heen?’ vraagde hij hun.

- ‘Regt voor ons uit, mijn waarde Heer, met hoop ons daggeld te verdienen, indien de hemel het wil.’ - ‘Maar het is zeer koud: ik wensch dat gij mijne ontmoeting zult zegenen; ziedaar drie gulden, die ik u schenk; keert naar de stad terug en maakt goede sier.’ Dit zeggende groette hij hen en ging eenige schreden verder, zonder

hun éénen penning te geven. Ieder van de blinden meende dat zijn maat het geld had ontvangen. Zij bedankten hem alle drie feestelijk, en zich omkeerende, traden zij vrolijk in den eersten herberg daar zij aankwamen en vertelden hun wedervaren. De herbergier, die hen kende, deed hen nederzitten en wenschte hun geluk. - ‘Ik zal.’ voegde hij er bij, ‘u voor uwe drie gulden als vorsten onthalen.’ Hij liet hun derhalve rijkelijk eten en drinken, en na het onthaal vraagde hij

hun om betaling. Toen zeide de eene blinde tegen den anderen: ‘kom aan, dat hij, die de drie gulden ontvangen heeft, nu de vertering betale;’ maar tevens zeide elk weder: ‘ik heb die niet.’ Nu kwam de zwarigheid aan, en na lang over en weer praten, bleek het, dat die arme menschen

bedrogen waren. De waard, die gierig was, dacht bij zich zelven: ‘wat zal ik doen? Indien ik hen laat heengaan, is, al wat ik hun heb geleverd, verloren, terwijl, indien ik hen houde en het gerigt roep, er wel eenige goede zielen komen zullen, die hen helpen en mij schadeloos stellen.’ Hij sloot ze derhalve op in den stal en maakte zich gereed om uit te gaan. Toen hij den drempel zoude overstappen, kwam Uilenspiegel, het zij gedreven door nieuwsgierigheid, of om de drie blinden, die hij van verre gevolgd was, uit den nood te helpen. ‘Gij schijnt haast te hebben,’ zeide hij tegen den waard. En deze vertelde hem alles wat er was voorgevallen. ‘Arme menschen,’ zeide Uilenspiegel, ‘gij gaat hun hard vallen om eene onschuldige dwaling; was het niet veel eenvoudiger, om voor hun een' goeden borg te zoeken?’ - ‘Zekerlijk,’ zeide de herbergier, ‘ik zoude gerust zijn, indien er zich een opdeed.’ - ‘Wel nu!’ zeide de fielt, ‘ik zal er u een brengen.’ Hij ging een' goeden ouden geestelijken uit de buurt opzoeken en zeide hem: ‘ik kom u

nederig verzoeken, mijn heer, om een werk der liefde te verrigten. Mijn huisbaas is door eenen boozen geest bezeten, kom dien als het u belieft spoedig uitdrijven, en men zal uwe moeite rijkelijk beloonen.' - 'Zeer gaarne,' zeide de pastoor, 'maar voor het oogenblik ben ik verhinderd; ga weder naar hem terug, zeg dat men hem daar op voorbereide en dat ik over twee uren komen zal.' - 'Dat is wel zeer goed van u, mijn heer; maar daar de vrouw zeer ongerust is, zal ik haar hier brengen, opdat zij uit uwen mond verneme, dat zij op uwe hulp kan rekenen.' Uilenspiegel kwam toen aan den herbergier zeggen, dat de pastoor had toegestemd, om voor de vertering van de blinden borg te staan. 'Hij kan op het oogenblik niet uitgaan, maar laat uwe vrouw mij daar heen vergezellen, en hij zal het haar zelf beloven.' De herbergier zond zeer verheugd zijne vrouw; en Uilenspiegel zeide tegen den geestelijken: 'ziedaar de vrouw van onzen huisbaas, wees zoo goed haar te verzekeren, dat gij alles welzult maken.'

- ‘Vrouw,’ zeide inderdaad de pastoor, heb twee uren geduld en dan zal ik uwen man komen helpen, zoo als ik beloofd heb.’ De waardin

maakte vele pligtplegingen, ging terug, bekrachtigde wat Tijl had verteld en liet de drie blinden los, die zich haastten om weg te komen. Tijl zelf, nadat hij een slokje genomen had, dat

men hem uit dankbaarheid aanbood, vond geraden den geestelijken niet af te wachten, maar nam zijnen intrek in een ander gedeelte der stad. Op het bepaalde uur kwam de goede pastoor; de waardin in de voorste kamer vindende, vraagde hij haar waar nu haar man was. - ‘Dat is eerst een braaf en naauwgezet man.’ Vervolgens riep zij haren man en ging toen voort: ‘hij zal wel in zijnen schik zijn, dat gij hem zoo spoedig komt betalen, wat wij hebben moeten.’ - ‘Waar spreekt gij van?’ zeide de geestelijke, ‘heeft uw man u dat verteld?’ - ‘Ik spreek van die kleine som,’ antwoordde zij, ‘die ik wel in zijne plaats kan ontvangen.’

- ‘Het is hier niet om geld te doen; zulke denkbeelden heeft de duivel hem ingestoken; maar breng hem hier en wij zullen den duivel, waardoor hij bezeten is, wel bezweren.’ De vrouw begreep niets van dat gezegde, riep op nieuw haren man, die bezig was eenen haas uit te halen, en die, zich den tijd niet gevende om zich behoorlijk af te wasschen, geheel bebloed

met een mes in de hand aankwam. Toen de pastoor dit zag, liep hij zoo spoedig mogelijk weg, schreeuwende: ‘help, buren! daar is een bezetene, die mij wil vermoorden!’

De buren schoten tusschen beiden, alles helderde zich op, en men zag, dat de blinden, de waard, zijne vrouw en de geestelijke, door eenen grappenmaker bedrogen waren.

XLII Het gebeurde met den wolf.

Uilenspiegel die zich, zoo als wij gezegd hebben, in eene herberg aan de overzijde der stad gelegen, ophield, leefde daar lustig, als of hij vergeten was dat zijne beurs tamelijk ledig was. Hij rekende op een gelukkig toeval, en wachtte niet te vergeefs.

Eens toen het reeds begon nacht te wor-

den en ieder naar bed ging, kwamen er drie duitsche kooplieden aankloppen. De waard, die hen kende als menschen, die gewoon waren hunnen intrek bij hem te nemen, ging hun brommend opendoen en vroeg hun waarom zij zoo laat kwamen? - ‘Het is omdat wij in het bosch eenen wolf hebben ontmoet, en de vrees om er meer te vinden, heeft ons eenen grooten omweg doen nemen.’ - ‘Wat!’ zeide de waard die een even groote snoever als brommer was, op eenen spotachtigen toon, ‘met u drieën, zoo als gij daar zijt, hebt gij u door éénen wolf laten verschrikken? Gij zult als lafaards sterven. Als ik ooit alleen drie wolven ontmoet, beloof ik u dezelve wel op de vlugt te zullen jagen.’ Hij voegde onder hun avondeten er nog andere plagerijen bij, die hen zeer knorrig maakten; waarover zij nog met ontevredenheid spraken, terwijl zij zich te bed legden, en daar zij dezelfde kamer hadden met Uilenspiegel, zeide deze: ‘mijne heeren! gedurende de weinige dagen, dat ik hier ben, merkte ik meer dan eens op, dat onze

waard slechts een snoever is, en indien ik niet op eene kleine som gelds moest wachten, om mijne rekening te betalen, dan zoude ik hem eenen trek spelen, die hem de lust wel zoude benemen om over wolven te spreken.'

De kooplieden, zeer verheugd over dezen inval, antwoordden, dat, als hij kans zag om hun over desnorkerij van den waard door eene klucht te wreken, zij zeer gaarne zijne vertering zouden voldoen. - 'Gaat dan morgen maar aan uwe bezigheden,' zeide Uilenspiegel, 'en overmorgen zult gij tevreden zijn.' Toen zij den volgenden morgen uitgingen, zeggende dat zij in de buurt zouden blijven, schreeuwde de waard hun toe, toch goed op de wolven te passen. Zij antwoordden niets als alleen, dat men hun een bed voor den volgenden nacht moest bewaren.

Uilenspiegel, die met hen uitgegaan was, schafte zich in de omstreken eenen dooden wolf aan, hetgeen hem niet moeijelijk viel in een land waar er zoo velen zijn. Hij haalde hem uit, stopte er stroo in en bragt hem, zonder gezien te worden, onder

zijnen mantel in zijne kamer en nam zijne maatregelen tegen den volgenden dag.

Toen de kooplieden terugkwamen, begonnen de aardigheden weder; zij verdroegen dezelve gelaten, nadat zij van Uilenspiegel vernomen hadden, dat zij op hunne beurt zich zouden vermaken. En inderdaad, toen alles te bed lag, ging de ondeugende gast stil met zijnen wolf naar de keuken, zette de gedaante op hare vier pooten voor den haard en drukte hem één van de schoentjes van het kleine kind in den bek.

Toen alles op die wijze ingerigt was, sloop hij op zijne teenen weder naar de kamer, waar hij met de drie kooplieden sliep. ‘Roep nu den waard, mijne heeren,’ zeide hij, ‘en vraag hem om eene kan bier.’

Zij deden wat hij hun had aangeraden, en de waard, die reeds ingeslapen was, deed brommend over de gewoonte om des nachts te drinken, terstond de meid opstaan, en gelastte haar om aan de reizigers drinken te brengen. De arme meid kwam, zich de oogen vrijvende, beneden om

hare lampaan den haard aan te steken. Maar zoodra merkte zij den wolf niet, of, eene groote schreeuw gevende, liet zij hare lamp vallen en sloot zich op in den stal. De kooplieden,

door het geluid aangezet, riepen op nieuw den hospes. Deze schreeuwde om de meid en geen ant-

woord krijgende, stond hij driftig op en ging naar beneden, voorzien van eene kaars, die hij aanstak, maar zich omwendende, vond hij zich in eens tegenover den wolf, en vol schrik op den grond vallende, schreeuwde hij: ‘vrienden! staat mij bij, helpt mij tegen eenen woedenden wolf, die de kinderen en de meid heeft verscheurd.’

Uilenspiegel kwam met de kooplieden op dit geschreeuw toeloopen; en één hunner zeide lagchend, ten aanhooren van alle de huisgenooten die te zamen gekomen waren: ‘Ziet dien dapperen man eens, die ons voor lafaards uitschold en nu van schrik sterft voor eenen dooden wolf.’

De hospes liet beschaamd het hoofd hangen, kroopweder te bed onder vele plagerijen, en Uilenspiegel hem den volgenden dag met zijne nieuwe vrienden, de kooplieden, verlatende, vertelde het gebeurde door de stad rond: eene les, die de snoeverij van den waard niet weinig deed verminderen.

XLIII Van de zachte eijeren en de gebraden appelen.

De drie kooplieden, meer en meer ingenomen met den vrolijken aard van Uilenspiegel, stelden hem voor om hen tot Antwerpen te vergezellen, waar zij heen gingen. Dit reisje beviel hem; hij liet zich vrijhouden, maar betaalde door vrolijke invallen, de kosten die zijne medgezellen voor hem droegen.

In eene herberg, waar zij niet ver van de haven van Antwerpen stil hielden, waren verscheidene matrozen verzameld, waaronder een lustige knaap, die door zijne grappen het gezelschap vermaakte. Bij het eten voelde Uilenspiegel zich niet wel en vraag de twee versche eijeren. Zoodra hij die kreeg, nam de matroos het oogenblik waar, dat Uilenspiegel zijn hoofd had omgedraaid, nam knaphandig de twee eijeren weg, opende dezelve, zoog

ze uit en de ledige schalen weder op de tafel zettende, zeide hij: ‘dat zijn de kasten, maar de kostbaarheden zijn gevlogen.’ Uilenspiegel zag wel wat de matroos deed, die hem voor eenen eenvoudigen landman aanzag. Hij vond goed die rol vol te houden, lachte op eene domme wijze en zeide

slechts deze woorden: ‘ik zal wel wat anders vinden.’ Hij ging daarop naar de keuken, waar men bezig was appelen te braden, zocht de twee fraaiste er uit, deed in elk eene goede portie chalappen en liet ze zoo opzetten. Hij suikerde ze en stond weder op, als wilde hij nog iets halen.

De matroos, die slechts op eene tweede gele-

genheid loerde, om grappen te maken, liet deze niet voorbijgaan; hij at de twee appelen op en stelde zich voor, met de verwondering van Uilenspiegel den gek te steken.

Uilenspiegel, die zich onderwijl in de keuken te goed deed, kwam eerst tien minuten daarna weder binnen. Iedereen glimlachte, uitgenomen

de matroos, die de appelen had opgegeten. Misselijkheid en snijdingen in het lijf, kreeg hij, verzeld van zulk eene maagpijn, dat hij bleek werd, van toon veranderde en begon te schreeuwen, dat hij meende vergeven te zijn. - ‘Volstrekt niet,’ zeide Uilenspiegel koel, ‘maar indien gij mij vooraf hadt gezegd, dat gij mijne appelen in twee happen hadt willen opeten, zoude ik u hebben herinnerd, dat zachte eijeren en appelen met chalappen gekookt, zich te zamen niet kunnen verdragen, en dat gij het dus in uwe maag niet kunt uithouden.

Dit gebeurde ook en de matroos verloor zijne partij.

XLIV Hoe Uilenspiegel zich op eenen luitspeler wreekte.

Daar was in dien tijd te Antwerpen een vrolijke luitspeler, die vermaak schepte om de burgers trekken te spelen. Toen hij de aankomst vernomen had van Uilen-

spiegel, wiens naam beroemd was, en hoorende van de kleine wraak, die hij op den matroos genomen had, kreeg hij lust om het tegen dien grappenmaker eens op te nemen. Hij begon dus in de kroeg te gaan, waar Tijl Uilenspiegel des avonds ging, maakte kennis met hem, bewonderde deszelfs guitenstukken en vertelde hem de zijnen, waarna hij hem op eenen avond na veel vriendschapsbetoon zeide: - ‘Ik houd ook veel van grappen te maken, als ik er de gelegenheid

toe vind; kom dus, indien gij kunt, morgen bij mij eten, dan zullen wij ons te zamen

vermaken.’ Uilenspiegel nam het voorstel aan: den volgenden dag ging hij op het bestemde uur naar den luitspeler; maar hoe hij ook klopte of aan de deur luidde, niemand deed hem open; hij begreep toen dat hij door eene woordspeling gefopt was; daar de luitspeler gezegd had: ‘kom bij mij eten, indien gij kunt.’ Hij droop daarop stil af.

Eenige dagen daarna ontmoette hij den luitspeler en zeide: ‘ik ben wel met het voorgevallene te vreden: men leert alle dagen iets nieuws.’

De muzijkant antwoordde vergenoegd: ‘het is eene eer voor mij, u in den strik te hebben kunnen krijgen. Maar nu ik dat kleine genoegen gehad heb, zet ik alle zotheid op zijde en vraag u of gij heden bij mij wilt eten? Ga dan terstond naar mijn huis, gij zult er mijne vrouw en kind vinden. In een half uur ben ik bij u; wij hebben niemand genoodigd, zoo dat gij alleen zult zijn; maar voor een vrolijk hart is geen gezelschap noodig.’’

Uilenspiegel ging daarop naar het huis van den

luitspeler.- ‘Uw man,’ zeide hij tot de vrouw, ‘wil dat ik hem den trek, dien hij mij gespeeld heeft, zal vergeven en dat ik bij hem van daag eet. Hij verzoekt u met de meid bij hem te komen op de vischmarkt, waar hij, indien gij het goed vindt, eene schoone tarbot zal koopen.’

- ‘Dat is goed,’ zeide de vrouw: ‘ik ga er terstond heen: wees zoo goed van op het kind te passen. Wij hebben een stuk vleesch en gebraad dat goed is; met de tarbot zal dit een tamelijk maal geven.’ Zij ging in der haast uit en ontmoette spoedig haren man, die vraagde waar zij zoo haastig heen liep. - ‘Wel,’ zeide zij, ‘ik moest u op de vischmarkt vinden voor de tarbot die gij koopen wildet.’ - ‘Wie heeft u dat gezegd?’ - ‘Uilenspiegel.’ - ‘Laat ons dan spoedig terugloopen, want ik denk dat hij mij met gelijke munt wil betalen.’

Gedurende dien tijd had Uilenspiegel de grendels op de deur geschoven, en hetgeen hij op het vuur vond op de tafel gezet; hij kreeg eene flesch besten wijn uit den kelder en begon zich te goed

te doen. Toen de luitspeler en zijne vrouw aan de deur klopten, bleef de vrolijke gast gerust zitten

en vervolgde zeer kalm zijnen maaltijd; en nadat hij gedaan had, stak hij zijn hoofd door het raam

en zeide even bedaard tot den virtuoos, die zeer boos was: ‘waarom komt gij mij storen? hebt gij mij niet gezegd, dat ik alleen zoude eten?’ Daarop de grendels wegschuivende, deed hij de deur langzaam open, maakte eene diepe buiging voor den man en zijne vrouw, en ging weg, zeggende: ‘alle zotheid op zijde, nu zijn wij quiete.’

XLV De dood van Uilenspiegel en zijne begrafenis.

Uilenspiegel te Damme gekomen zijnde, voelde zich ernstig ziek. Daar hij geen geld had om den geneesheer te betalen, werd hij door de buren naar het gasthuis gebragt, en behield zijne vrolijkheid tot zijn laatste oogenblik toe, want zijne ziekte was doodelijk.

Zijn einde voelende naderen, begeerde hij zijn testament te maken.

Daar hij een zeer zwaar koffer bij zich had, werd hij door al wat hem omringde met zorgvuldige oplettendheid behandeld, in de hoop, dat hij hen niet zoude vergeten. Deze kleine diensten verschaften hem eenige verligting in zijne laatste ziekte.

In zijnen uitersten wil, door eenen Notaris geschreven, verdeelde hij zijne goederen in drie deelen; het eerste gedeelte maakte hij aan zijne erven, die zouden kunnen opkomen; het tweede

aan de regering te Damme en het derde aan den pastoor. De koffer, welke zijne erfenis bevatte, moest tot na de begrafenis toevertrouwd zijn aan de broeders in het klooster.

Hij stierf gelaten; zijn lijk werd in eene fraaije kist gelegd, en eene lijkmis met ontstoken kaarsen voor de rust zijner ziel gelezen.

Zijne begrafenis had iets zonderlings, even als zijn leven, waarvan het een waardig besluit was. Op het oogenblik, dat men de kist in de kuil liet, brak een der touwen; de kist viel loodregt neder en de doode kwam overeind te staan. Men meende de zaken zoo te moeten laten, en toen de groef gevuld was, dekte men dezelve met eenen steen, waarop een uil op eenen spiegel zittende, was afgebeeld, met een opschrift versierd, dat aldus luidde: ‘voorbijganger! vergeet dit graf niet; Uilenspiegel rust er in; hoewel hij nog overeind staat.’

Eenige dagen na de begrafenis kwamen de legatarissen te Damme te zamen, om den koffer te openen en de goederen te verdeelen, die hun na-

gelaten waren. Zij vonden er niets in dan straatsteenen en klinkers.

Nadat het eerste oogenblik van misnoegdheid voorbij was, vond men de klucht aardig en het leven waardig, waarvan dezelve het einde was geweest.

Aanhangsel.

Aanhangsel.

De geboorteplaats van Uilenspiegel en zijn naam.

Het gehucht Knesselaere is ruim drie uren van Brugge gelegen. De duitsche uitgevers hebben er Knetlirge in het vorstendom Wolfenbuttel van gemaakt.

Tijl. Deze naam schrijft men op verschillende wijzen:

Tiel, Till, Tijl, Thijl of Tul, naar de verschillende volkstaal, die men gebruikt.

In de uitgaaf van Stuttgard, is de vader van onzen held, Klaas Uilenspiegel geheeten, en wordt slechts de voornaam Tijll, aan het kind gegeven. Maar deze lezing is weinig gevolgd.

Uilenspiegel, waarvan het fransche woord *espiègle* afstamt, 'omdat,' zegt Ménage, 'een Duitscher uit het land van Saxen, met name Tiel Eulenspiegel, beroemd was door zijne kleine wel uitgedachte bedriegerijen.' In het vlaamsch schrijft men Uilenspiegel, en in het duitsch Eulenspiegel. De franschen hebben wel eens Ulespiègle geschreven, maar meestendeels Ulenspiegel. Spiegel der uilen, spiegel der wijsheid, is de beteekenis van het woord Uilenspiegel. In de middeleeuwen noemde men gevatheid van geest, wijsheid; en men hield voor vernuft, lust tot snakerij en guitenstukken. De vernuftigste narren der vorsten, vermaakten dezen nooit meer dan door gaauwdievenstreken.

Van koning Salomo en den boer Marcolph. (Op hoofdstuk II.)

De zedekundige snakerij, die hier volgt, is uit het latijn vertaald en hier zeer verkort. Dezelve kwam in Duitschland uit, voor omtrent drie honderd jaren. Is

dezelve ouder dan de lotgevallen van Uilenspiegel? of wel heeft de schrijver eenige trekken van onzen held overgenomen? Wij kunnen dit niet beslissen.

Toen koning Salomo leefde, met veel wijsheid en pracht bedeeld, deed het toeval hem eenen man kennen, die uit verre landen gekomen was en Marcolph heette. Het was een boer, ineengedrongen van postuur, dik en leelijk met ronde oogen, dikke lippen en alle kenteekenen van snakerij en boerterij. Zijne zuster, die bij hem woonde, was zonder wederga, zoo zonderling was zij gevormd. De geschiedenis zegt, dat zij kort, haveloos, haarachtig en gebogcheld was; daarbij scheef met scheele oogen, kwaaksprekend en babbelachtig.

Koning Solomo nu op de jagt zijnde, reed de woning van Marcolph voorbij. Hij wendde er zijn paard heen, en zonder zijnen voet op den grand te zetten, boog hij zijn hoofd door het kleine deurtje in huis en vraagde wie er in was. Marcolph antwoordde hem: een heel man, een half man en de kop van een paard met sommige dingen die open neder gaan.

- 'Verklaar u, vriend!' zeide de koning.

Marcolph antwoordde: - 'Ben ik niet een geheel man? zijt gij niet half in mijn huis? en uw paard heeft er dat wel iets anders in dan zijnen kop? Wat de zaken

betreft, die open neder gaan, het zijn mijne boonen, die ik klaar maak en die in mijnen pot beginnen te kooken.'

- 'En weet gij waarom zij naar boven en naar beneden gaan?'

- 'Zij gaan naar boven als hovelingen, omdat zij met wind zijn opgevuld, en vallen weder, als gunstelingen, wanneer zij zich vetgemest hebben.'

- 'Hebt gij bloedverwanten?' zeide de koning, 'en wat doen zij.' - Mijne zuster, die bij mij is, doet iets, dat geen man in der eeuwigheid doen zal' - 'Wat doet zij dan?' - 'Zij krijgt een kind.'

- 'De Heer heeft mij wijsheid gegeven,' zeide Salomo, 'maar evenwel hebt gij mij in verwarring gebragt. Hebt gij gehoord van de schatten die God mij geschonken heeft.'

- 'Ik heb gehoord, dat God laat regenen waar hij wil.'

- 'Gelooft gij dan, dat God zijne gunsten niet afmeet, naar de verdiensten der menschen?' - 'Ga voorbij en laat ons zulke vragen niet aanroeren.'

- 'Daar is hier geen Rabbijn die ons hoort; wat denkt gij er van?'

- 'God doet veel meer uit genade, dan uit regtvaardigheid.'

- ‘Gelooft gij dan, dat de menschen gelijk zijn, en dat zij; die in eene hut wonen, verdienen in een paleis te leven.’

- Zonder hutten zouden er geene paleizen zijn.’

Salomo begon zich over den boer te verwunderen, toen zijne trawanten zich rondom hem verzamelden, om hem naar zijn paleis terug te brengen. Maar den dag daarop herinnerde hij zich Marcolph en deed hem voor zich roepen. Daar de koning veel hield om met spreuken en gezegden te redetwisten, wilde hij den strijd met hem aangaan. ‘Ik zal u de gelukkigste van alle menschen maken, indien gij goed antwoord.’ - ‘De geneesmeester,’ antwoordde de boer, ‘belooft gezondheid te geven, hetgeen niet in zijne magt staat.’ De koning een weinig bedremmeld, sprak daarop eene algemeene spreuk uit: ‘Hij die de armen smadelijk bejegent, zal zijne kinderen zien bedelen.’ ‘Het is beter dat er geen armen zijn, dan dat men dezelve moet ondersteunen,’ zeide Marcolph. ‘De wet heeft voorzien, dat de zwakken de sterken zouden noodig hebben.’

- ‘De wet heeft de aarde tusschen Willem en Coenraad verdeeld, en niet voorzien dat Karel zoude komen en niets hebben.’

- ‘Maar evenwel is de armoede de moeder van de werkzaamheid en van de wijsheid.’

- ‘De armoede, o koning! is de moeder van de diefstal en van de onkunde.’

Salomo zijne spreuken voortzettende, hernam na een oogenblik rust: - ‘Laat nimmer de gelegenheid van goed te doen voorbijgaan.’

Hierop antwoordde de boer: - ‘Geef uw brood aan den hond van den vreemdeling: en verwacht geene dankbaarheid.’ - ‘De kuische en zedige vrouw,’ zeide de koning van onderwerp veranderende, ‘zal door de menschen geprezen worden.’ - ‘De kat, die eene fijne vacht draagt,’ zeide Marcolph, ‘loopt gevaar om gevild te worden.’

- ‘Waar zal men eene vrouw vinden sterk van geest? ‘Op dit gezegde gaf Marcolph een antwoord, dat weinig vleijend voor de vrouwen was, en Salomo, die daarover niet gaarne hoorde kwaadspreken, zag den boer vertoornd aan. Op dit oogenblik kwamen er juist twee vrouwen, die eene afleiding aan het gesprek gaven. Het waren vrouwen, die elkander een kind betwistten. De geschiedenis is daarvan bekend, benevens het oordeel dat Salomo daarover velde. - ‘Hoe weet gij,’ zeide Marcolph tot den koning, ‘dat gij regtvaardig zijt?’

- ‘Door de uitroep dezer vrouw, de verandering van haar gelaat, en de tranen die zij stort.’

- ‘Gij gelooft derhalve aan de traanen der vrouwen,’ zeide Marcolph ruw?

- ‘Lomperd! zeide de koning, van zijnen zetel opspringende, ‘denkt gij hetgeen gij zegt?’

- ‘Ja, koning! Maar echter, indien de vrouwen zwak zijn, is het hare natuur, die er de oorzaak van is.’

- ‘En mogt dit al eens waar zijn, boer, de natuur wordt door opvoeding verbeterd.’

- ‘Dat ontken ik, en de dag van morgen zal niet voorbijgaan, zonder dat koning Salomo van gedachten daarover zal veranderen.’

- ‘Pak u weg,’ zeide de koning in woede ontstoken, ‘dat men dien schandelijken mensch wegjage; en dat men de henden uit het paleis op hem aanzette, als hij mogt terugkomen.’

Niet te min keerde Marcolph, die den koning wilde overtuigen, den volgenden dag terug. Toen hij zes groote honden, die geneigd schenen hem te verslinden, op zich zag aan komen, opende hij zijn kleed, en liet eenen levenden haas loopen, welken alle de honden begonnen na te zetten.

De koning konde niet nalaten te glimlagchen. - ‘Komt gij nu bewijzen, hetgeen gij gisteren staande hield?’ - ‘Indien gij het toelaat.’ antwoordde de

boer, ‘dan zal ik heden bij uwen avonddisch beginnen.’

De koning had eene zoo goed geleerde kat, dat dezelve alle avonden bij het eten een licht in den poot hield. Niets konde haar van hare deftigheid bij deze plegtige bezigheid aftrekken; één tecken van den koning was genoegzaam om de snoepachtigheid te bed wingen, die de hovelingen bij het arme dier trachtten op te wekken, door haar de beste stukken voor de houden.

Marcolph verklaarde de kat des konings te kiezen, om te bewijzen, dat opvoeding de natuur niet verandert. Op hetzelfde oogenblik opende hij eene plooi van zijn kleed en liet eene muis op de tafel loopen. De kat raakte in beweging; maar de koning bedwong hare gulzigheid door een teeken, en deze eerste proef mislukte. Marcolph, die alles voorzien had, liet eene tweede muis los; de kat was op het punt om te springen, en de koning was genoodzaakt de stem te gebruiken, om het dier op haren post te honden. Maar bij de derde muis konde niets de kat weerhouden; het licht wegsmijtende, sprong zij op hare prooi toe. - ‘Wel nu, Vorst!’ zeide de boer, ‘hebben u de honden van heden morgen en de kat heden avond niet bewezen, dat alle voorzorg tegen de natuurlijke inborst ijdel is?’ De koning een weinig te leur gesteld, zond Marcolph weg zonder langer te spreken;

maar deze willende toonen dat hij gelijk had, ging zijne zuster opzoeken. - ‘De koning,’ zeide hij, ‘is een schurk; ik heb dit mes scherp gemaakt, om hem morgen om te brengen. Gij belooft mij het stilzwijgen.’

De zuster bezwoer het. - ‘Al zoude men mij doodslaan, zal ik het niet uitbrengen,’ zeide zij. De boer kwam den volgenden morgen terug op het paleis, en verzocht den Koning om hem regt te doen. - ‘Ik heb eene zuster,’ zeide hij, ‘die haar regt op het vaderlijk erfdeel heeft verloren; zij vordert het, en ik eisch regt volgens de wetten.’ Salomo zeide: ‘laat uwe zuster voor ons komen.’

Toen de zuster kwam, sprak Marcolph aldus: ‘Heer! ik bid u te bevelen, dat mijne zuster niets bekome van hët vaderlijk erfdeel.’ De zuster geraakte in woede, deze woorden hoorende. ‘Roover,’ schreeuwde zij uit, ‘waarom zoude ik niets krijgen? Mijn vader was hij niet uw vader? en was mijne moeder niet de uwe? Maar ik zal u, dief! wel beletten van de erfenis genot te hebben, en de koning, dien gij smeekt, zal dezelve geheel aan mij geven, als hij weet dat gij voorgenomen hebt, hem op dit oogenblik te vermoorden, en dat gij het mes bij u hebt, om zijn hart te doorboren.’

De hovelingen omringden Marcolph en doorzochten hem; men vond zelfs geene naald bij hem.

- ‘Welnu, heer,’ zeide hij, ‘gelooft gij nog aan de vrouwen, nu mijne eigene zuster mij lastert?’

- ‘Die schelm,’ zeide Salomo, ‘zoude mij wel voor eenen zot willen doen doorgaan. Ik ontsla hem van zijne proef,’ en hij draaide hem den rug toe. Maar Marcolph, die zeer eigenzinnig was, ging de vrouw opzoeken, aan wie de koning het kind had teruggegeven. - ‘Gij weet niet,’ zeide hij, ‘hetgeen in den raad des konings besloten is; men heeft u uw kind teruggegeven; maar het is om het u spoedig weder af te nemen, met meer andere kinderen, om een bloedbad aan te rigten, dat de geneesheeren den koning hebben voorgeschreven. Men heeft ook besloten, dat voortaan ieder man zeven vrouwen zoude hebben.’

De vrouw ging terstond die booze geruchten door alle straten verspreiden. Daar vormden zich oploopen van vrouwen; zij kwamen met groot getier het paleis bestormen. De koning vroeg, zonder zich te kunnen doen verstaan; wat de reden van het oproer was? Eindelijk hoorde hij eenige stemmen schreeuwen: ‘wee den troon, waarop dwingelandij oordeel velt.

- ‘Wel,’ zeide Salomo, ‘men heeft mij tot koning van Israël gemaakt en ik zoude mijnen wil niet kunnen doen!’

- ‘Daar hooren wij het nu,’ raasden alle deze

vrouwen; ‘hetgeen men ons heeft gezegd is maar al te waar; wij zijn zoo wel als hij kiuderen van Abraham, en zullen geene onregtvaardigheid dulden. (De stemmen verdeelden zich in verschillende uitroepen.) De tijger wil het bloed van onze kinderen hebben, om zich van zijne ongemakken te genezen! - Hij staat aan zeven vrouwen maar eenen man toe, het monster!’ en toen Salomo begon te glimlagchen, schreeuwden de vrouwen nog meer; ‘bij de dwingelandij voegt hij ook de spotternij.’ - ‘Neen,’ zeide de koning, ‘de kop van eenen adder is met het hoofd eener vrouw niet te vergelijken.’

- ‘Heer!’ zeide Marcolph daarbij komende, ‘gij smaadt zelf, hetgeen gij wilt dat ik eeren zal.’

- ‘En hoort gij niet al de scheldnamen welke zij tegen mij uitbraken?’

- ‘Een koning, die in vrede met zijne onderdanen leven wil, moet blind, doof en stom zijn, naar omstandigheden. Maar men behoort ten allen tijde een goed geheugen te hebben.’

De koning begreep dat de geheele opschudding het werk van de boer was; en zich tot de vrouwen wendende, zeide hij: ‘dochteren van Abraham! ik ben onschuldig aan de voornemens waarmede men mij beschuldigt; uwe ongerustheid is alleen op de verzonnen

leugens van dezen schelm gegrond, wiens ondeugendheid een einde zoude maken aan een geduld, nog grooter dan het mijne. Dat iedere moeder haar kind door eenen lach ga gerust stellen, dat ieder man, zijne vrouw, zijne eenige gezellin, met getrouwheid onderhoude en lief hebbe. Men kan de vrouwen belasteren; men kan dezelve tot een voorwerp van groven en dommen spot maken; maar voor een welgeaard man is het onmogelijk hen te verwenschen, of men moet buiten zinnen zijn.'

Een stukje van Schinderhannes.
(Op hoofdstuk V.)

Ieder heeft van den beroemden Schinderhannes hooren spreken, dien listigen roover, die in 1803 te Mainz is ter dood gebragt. Denkelijk had hij in zijne jeugd de geschiedenis van Uilenspiegel gelezen; want men verhaalt van hem een stuk, dat hem door de herinnering van hetgeen men in het 5 Hoofdstuk gelezen heeft, moet zijn ingevallen. De daad is in de instructie van zijn regtsgeding bewezen.

De stoutmoedige roover, slechts twee van de zijnen bij zich hebbende, ontmoette op zekeren dag eenen troep van vijf en veertig joden, die van de kermis van Kreuznacht terugkwamen. Hij had eenen afkeer van joden.

‘Ik ben Schinderhannes,’ zeide hij; en deze naam deed hen bleek van schrik stilstaan. Hij onderzocht hen, en bevindende dat het niet der moeite waardig was om hen te berooven, beval hij hun terstond hunne kousen en schoenen uit te doen, en smeet hij al die prullen op eenen hoop aan den weg. - ‘Nu, joden, neem nu allen hetgeen u behoort terug, maar die de schoenen of de kousen van een' anderen aantrekt, is een kind des doods, en die het laatst gereed zal zijn moet hangen; haast u en maakt u weg.’

Terwijl hij dit zeide, had Schinderhannes eenen grooten dolk gezwaaid en zijne medgezellen hunne pistolen geladen. De arme joden wierpen zich allen te zamen op dien hoop schoeisels, en begonnen in de haast oneenig te worden, malkanderen uit te schelden, te stooten en geraakten eindelijk handgemeen. De roover lachte, dat hij schaterde, om dat kluchtig tooneel, en toen hij het gevecht levendig aan den gang zag, ging hij heen en was spoedig verdwenen.

Studentengrappen.
(Op hoofdstuk IX.)

Eenige jaren geleden, was aan de hoeken van de straten der academie-stad Leijden aangeplakt en door het nieuwsblad aankondigd, dat op een bepaald uur den

volgenden dag, twee menschen over de Ruïne (eene groote opene plaats, die door de verschrikkelijke ontploffing van het kruidschip in 1812, van huizen ontbloot is) zouden heenvliegen. Overgroot was de menigte nieuwsgierigen van alle zijden toegevloeid, om dit nieuwe schouwspel te zien; reikhalzend verwachtte ieder den aanvang dezer zonderlinge zaak, en keerden niet weinig beschaamd terug, toen twee studenten zich vasthoudende, in allerijl over de ruïne geloopen, of zoo als men zegt, gevlogen hadden. Was het in navolging hiervan of alleen eene uitvinding van het vrolijk vernuft van Utrechts jongelingschap, dat voor omtrent vijftien jaren de achtbare bewoners van de grijze mijterstad op de straten lokte, die den hoogen en beroemden domstoren omgeven, en gapende naar den torentrans deed turen. Na lang geduld kwam onder het gejuich der menigte, volgens de voorafgegane aankondiging, iets naar beneden; het zoude een mensch zijn, die zich met eene parachute af zoude laten. Toen, hetgeen men met bewondering aanstaarde, langzaam nederkwam, vond men eene gekleede pop van stroo gemaakt aan eene paraplui gebonden, die door de studenten was afgelaten en door het gepeupel spoedig werd vernield.

Verbanning van Pape-Theun.
(Op hoofdstuk XVI.)

Hoewel deftig en ernstig, beminde Karel de V geest en vrolijkheid. Naar de gewoonte dier tijden, had hij narren aan zijn hof. Pape-Theun, die lang koster te Leuven geweest was, had onder het gevolg van Karel den V den rang van hofnar gekregen. Zijne bezigheid was te vermaken, en hij deed zulks met snakernijen, die niet altijd zeer uitgezocht waren. Eens had hij te veel zijne tong bot gevierd, en de koning, die zijn hof in Brussel hield, bande hem buiten zijne staten. Pape-Theun nam de wijk in het land van Luik. Maar hij verveelde er zich spoedig, en eene van zijne kluchten bedenkende, kocht hij eene kleine kar, bedekte den bodem met aarde uit Luik en reed naar Brussel. Het gemeen, dat hem zeer wel kende, schreeuwde van vreugde, omdat zij hem terugzagen en begeleidde hem naar het paleis. Karel de V, verwonderd over het gedruisch onder zijne vensters, wilde er de reden van weten, en zijnen nar ziende, die op zijne kar gezeten was, vraagde hij hem, hoe hij zijnen ban durfde breken. - ‘Ik ben niet op uwen grond,’ zeide Pape-Theun, ‘maar wel op dien van den bisschop van Luik.’ De keizer was

zoo ingenomen met de uitvinding, dat hij hem vergaf.

Evenwel was de uitvinding afgezien van Uilenspiegel, en men leest in de *Momus Français*, dat Roquelaure dezelve op zijne beurt voor Lodewijk XIV herhaalde.

(Revue de Bruxelles, Augustus 1839; Anecdoten van Karel V.)

De koopman in brillen.

In eenige uitgaven van de lotgevallen van Uilenspiegel vindt men het volgende hoofdstuk, dat wij hebben weggelaten, als verdacht, om dat de brillen nog niet waren uitgevonden, in den tijd, dat de grappenmaker leefde.

Tijl die niet lang op eene plaats konde blijven en er van hield om landen te bezien, verbond zich met eenen brillen-koopman, met welken hij kortgeleden kennis had gemaakt. Juist op dit oogenblik waren de keurvorsten van het rijk in oneenigheid geraakt. De hertog van Brunswijk, die groote aanspraak maakte om tot keizer benoemd te worden, had zijn kamp voor Frankfort opgeslagen. Wetende dat aldaar een groot aantal voorname Heeren vereenigd waren, ging Uilenspiegel er heen, en spoedig trokken zijne slimme gezegden eene menigte nieuwsgierigen bij zijne kraam. Zijne

zonderlinge kleederdragt, bragt ook wel iets bij tot dezen toeloop.

Eens merkte de keurvorst van Trier, die over de marktplaats ging, de menigte op, die de kraam van den Vlaamschen koopman omringde; hij kwam daarop ook naderbij en vraagde hem wie hij was? ‘ik ben fabricant van brillen,’ zeide Uilenspiegel, ‘ik kom uit Braband en heb lang in Duitschland rondgereisd; maar ik begin te begrijpen, dat mijne broodwinning niets meer waard is.’ - ‘Ik meende integendeel, dat dezelve zeer goed was,’ zeide de vorst, ‘want het menschelijk geslacht gaat achteruit, en de menschen schijnen mij toe van dag tot dag zwakker van gezigt te zijn.’

- ‘Gij zegt de waarheid Heer!’ zeide de ondeugende knaap; ‘maar ik zoude u wel zeggen, wat alles bederft, indien ik niet vreesde u toornig te maken.’

- ‘Spreek maar op en vrees niet.’ - ‘Welnu, Heer! hetgeen de oorzaak is, dat wij arme brillen verkoopers geen droog brood zullen hebben, is, dat de groote Heeren voorheen de wetten bestudeerden, om des te beter regt te spreken, terwijl zij zich thans vergenoegen met de dingen door de vingers te zien.’ De keurvorst van Trier, het goed verstand en de vlugheid van

Uilenspiegel bewonderende, haalde hem over om in zijnen dienst te gaan, hetgeen deze aannam.

Het hoofdstuk dat volgt vindt men in eenige uitgaven.

Hoe Uilenspiegel zich als kok verhuurde.

In de stad Hildesheim woonde een rijk koopman, die eens buiten de stad wandelende, Uilenspiegel op eene weide tegenkwam en hem vraagde wie hij was. Uilenspiegel zeide, dat hij een kok was, en eenen meester zocht. - De koopman antwoordde: ‘indien gij in mijnen dienst wilt komen, zal ik u goed loon geven en u van goede kleederen voorzien; want ik heb nimmer goede koks.’ Uilenspiegel beloofde werkzaam en eerlijk te zullen zijn. De koopman vraagde hem zijnen naam: - ‘ik heet Margehemi,’ zeide hij. - ‘Die naam is te lang,’ hervatte de koopman, ‘wij zullen u Dol noemen.’ - ‘Ik zal heeten, zoo als het u belieft,’ zeide Uilenspiegel.

‘Gij zijt een bediende, zoo als ik wensch,’ voegde de man er bij; ‘kom derhalve met mij, en laat ons in onzen tuin gaan om kruiden te plukken, ten einde de jonge hoenders op te vullen, die ik heb gekocht; want ik heb voor morgen menschen gevraagd, die ik regt goed wil onthalen.’

Toen de koopman en zijn nieuwe knecht te huis kwarnen, begon de vrouw te zeggen: - ‘wat wilt gij met dien grooten uitgehongerden knecht doen? manlief! hebt gij vrees, dat het brood zal beschimmelen?’ ‘Gij zult morgen wel anders spreken,’ zeide de koopman, ‘het is een knappe kok; Dol,’ vervolgde hij, ‘neem de mand en laat ons naar de hal gaan.’

De koopman kocht het vleesch, en zeide tot zijnen knecht: - ‘Ziedaar het vleesch, dat gij morgen zult laten braden, maar gij zult wel zorgen hetzelve frisch en zindelijk te laten braden, ver van het vuur op lat het niet verbrande. Dit stuk moet gij laten koken, en maak alles vroegtijdig gereed.’ Den volgenden dag stond Uilenspiegel vroeg op; hij maakte het vleesch om te koken gereed, en zette hetzelve bij het vuur. Vervolgens stak hij het vleesch om te braden aan het spit, en bragt hij het in den kelder tusschen twee biervaten.

Toen de gasten gekomen waren, kwam de koopman eens in den keuken om zich te verzekeren of alles gereed was. - ‘Maar waar is het spit?’ vraagde hij. ‘Tusschen twee vaten in den kelder,’ zeide Uilenspiegel; ‘gij hebt mij gezegd hetzelve frisch te laten braden ver van het vuur; en ik heb geene frisschere plaats in het gansche huis kunnen vinden.’

De man vertelde het geval aan zijne gasten, die er zich

mede vermaakten; maar de vrouw van den huize was niet te vreden en wilde, dat men Dol de deur uit zoude zetten. - ‘Vrouw! maak u niet boos,’ zeide de koopman. ‘morgen moet ik naar het veld; als ik terugkom zal hij vertrekken.’

Op dit gezegde zette de koopman zich met zijne gasten aan tafel en dronken tot aan den avond. Voor dat hij te bed ging zeide de koopman aan zijnen knecht: ‘Dol! smeer den wagen tegen den morgen en wees vroeg gereed om ons, mij en mijnen vriend, te rijden; want wij gaan naar buiten.’

Uilenspiegel nam de pot, waarin men het zwarte smeer voor den wagen bewaarde, en smeerde denzelven van binnen en van buiten. Den volgenden morgen klommen de koopman en zijn vriend, bij het aanbreken van den dag, in den wagen. Uilenspiegel zich op een der voorpaarden geplaatst hebbende, vertrok men.

Eenige oogenblikken daarna, sloeg de vriend de hand aan de stijlen van den wagen, en dezelve geheel vet vindende, zeide bij: - ‘Wat duivel beteekent dat?’

De dag, die helder begon te worden, deed hun zien dat hunne kleederen geheel bedorven waren door het smeer. ‘Dat heeft Dol gedaan,’ zeide de koopman vertoornd.

- ‘Meester!’ antwoordde de andere, ‘hebt gij mij niet gezegd om den wagen te smeren?’

In plaats van daarop weder te antwoorden, hield de koopman eenen boer aan, die hooi in de stad ging brengen, kocht van hem eene hoeveelheid en begon den wagen schoon te maken. Toen dit bijna gedaan was, zeide Uilenspiegel: ‘moet ik voortrijden?’ - ‘rijd naar de galg,’ zeide de koopman driftig. De schalk sloeg de paarden, reed naar de galg, die daar niet ver af was en hield er onder stil.

- ‘Wel nu! wat moet dat nu weder,’ zeide de meester. - ‘Gij hebt mij bevolen om naar de galg te gaan; wij zijn er nu, moet ik u nu uitlaten.’

De koopman en zijn vriend begonnen weder te lagchen, en zeiden aan den grappenmaker, om op de weg voort te maken zonder op te houden en zonder zich in te laten, met hetgeen achter hem zoude voorvallen.

Uilenspiegel maakte stil de touwen los, waarmede de paarden aan den wagen vast waren, zette dezelve aan en begon te rijden, latende den wagen, waarin de koopman en zijn vriend waren gezeten, midden op den weg staan. Deze liepen zoo hard zij maar konden en haalden hem met veel moeite in; en ontevreden over zijne uitleggingen, dat hij op die wijze had gehoorzaamd, zonden zij hem terstond weg.

Genezing door inbeelding.
(Op hoofdstuk XXVII.)

Gij denkt mogelijk dat het proefnemend stelsel (empirisch Systhema) van genezen door Uilenspiegel in het hospitaal te Neurenberg gebruikt, een verzinsel is, en niet meer. Ei! kom van die dwaling terug en weet dat een knap geneesheer, Haan-Boerhave, de neef van den beroemden hoogleeraar Boerhave, de uitvinding van Uilenspiegel heeft gestaafd door van een dergelijk middel met goed gevolg gebruik te maken.

In het burgerweeshuis te Haarlem viel een meisje door den indruk van eene schrik in stuipen, die op gezette tijden terugk wamen. Eene van hare gezellinnen, die haar hielp, kreeg weldra dezelfde ziekte; den volgenden dag eene derde, vervolgens eene vierde; eindelijk voelden alle kinderen uit het gesticht, zoowel jongens als meisjes dezelfde aanvallen. Het was genoeg, dat een van hen trekkingen kreeg, om de crisis terstond algemeen te maken. De geneesheeren, alle de hulpmiddelen der kunst hebbende uitgeput, wendden zich tot Boerhave. Deze knappe man, overwegende, dat de sterkste phijsique middelen te kort geschoten hadden, begreep op de zedelijke oorzaak der kwaal te

moeten werken en nam het besluit om Uilenspiegel na te volgen. Tot dat einde sprak hij tot de hoofden van het gesticht in het bijzijn der jonge lieden, en zonder zich dadelijk aan deze te wenden over den aard der ziekte, en de wijze van genezing; terwijl hij grootelijks zijn leedwezen betuigde, dat het eenige zekere middel van eenen zeer hevigen aard was; in één woord voegde hij er bij, 'daar is maar één middel: door met een gloeijend ijzer uit te branden.' Hij deed daarop in de zaal vele komfooren plaatsen, die eenige roodgegloeide ijzers van eenen eigenaardigen en zonderlingen vorm inhielden. De jonge zieken, verschrikt bij de gedachte aan dit wreede middel, ontwikkelden al hunne wilskracht, zoodra zij een neiging gevoelden, om in eene vlaag van ziekte te vervallen, en zich de vreeselijke smarten voorstellende, wanneer zij door de toevallen aangetast zouden worden, slaagden zij er in om door zielskracht sterker dan de vrees, die de ziekte hun gaf, aan deze ziekelijke geneigdheid tegenstand te bieden. (Abr. Haan-Boerhave, Impet. faciens; Hippocr. dictum IX, § 406).

Zie daar een doorslaand bewijs van de groote nuttigheid, die men zelfs bij de beoefening der wetenschap, uit de lezing van Uilenspiegel trekken kan.

Voor het overige, is het voorgevallene in het hospitaal van Neurenberg, dat sommigen te Bergen in Henegou-

wen plaatsen, overgenomen in de *Paggiana*, in de *Serées* van Bouchet, in de *Courrier facétieux* en de *Histoires plaisantes et récréatives*. Het is het onderwerp van een vertelsel (*fabliau*), dat den titel heeft *le médécin de Brai*, of de boer geneesheer geworden. Dit vertelsel kan wel ouder zijn dan Uilenspiegel.

De gefopte geregtsdienaars. (Op hoofdstuk XXXVIII.)

Ziedaar nog eenen trek, aan Uilenspiegel toegeschreven, die ons evenwel toeschijnt uit eenen anderen tijd te zijn.

Toen Uilenspiegel te Lubeck diep in schulden zat, wilde men hem doen gevangen nemen. De geregtsdienaars zochten hem; maar hij ging slechts des nachts uit. Op eenen morgen zag hij de geregtsdienaars zijn huis omringen; hij begreep dat men verlof had gekregen om hem in zijn huis op te pakken. Nu bleef er voor hem niets over dan zich in eene kerk, welke eene vrijplaats was, schuil te houden. Daar was nu eene oude zieke vrouw in huis. ‘Het is tijd,’ zeide hij, haar de pols voelende, ‘dat gij om uwe ziel denkt,’ en liet eenen priester verzoeken; op het oogenblik dat de geregts-

dienaars aan de eene zijde het huis inkwamen, kwam het heilige sacrament van de andere zijde, door toortsen en lantarens gevolgd. De geregtsdienaars vielen op hunne knieën. Toen de oude vrouw bediend was, nam Uilenspiegel, gelijk gewoonlijk het hoofd des huisgezins deed, een' der stokken van het gehemelte uit handen van den koorknecht, om het heilige sacrament naar de kerk terug te brengen. Hij ging stoutmoedig midden door het geknielde volk en door de geregtsdienaars.

In de kerk gekomen, bleef hij aldaar tot het ondergaan der zon en verliet toen de stad.

De borg.

Eene menigte voorvallen, die van tijd tot tijd voorkomen, doen dagelijks aan het slim uitgedachte einde van dit hoofdstuk denken. De laatste daarvan las men onlangs in de meeste dagbladen.

Een zeer zonderlinge diefstal heeft kortelings ten koste van eenen der rijkste juweliers van Parijs plaats gehad.

In de eerste dagen van de maand januarij zag doctor P.... die zich eene welverkregene beroemdheid in het genezen van zielskrankheden verworven heeft, des morgens eene goed gekleede en nog schoone en bevallige vrouw van omtrent veertig jaren, in zijn kabinet ko-

men. De knecht van den doctor had Mevrouw de gravin de Sirell aangediend; een rijtuig met wapens prijkende, wachtte op de binnenplaats.

Alleen met den doctor gelaten zijnde bezon zich de gravin eenige oogenblik ken, trok uit eene smaak volle tasch haren zakdoek om eenige tranen af te droogen, en zeide met eene getroffene en geroerde stem: - ‘Mijnheer! gij ziet eene vrouw voor u, die aan een zeer sterk verdriet lijd. Ik heb een' zoon, die mij even als aan mijnen gemaal zeer dierbaar is, het is ons eenig kind.’ Hierop volgden niets dan tranen, meer dan Artemisia er ooit gestort heeft op het graf van haren overleden Mausoleus. ‘Ach! Mijnheer! ... Ach! ... sedert eenigen tijd hebben wij vreesselijke angsten uitgestaan; hij is op eenen leeftijd dat de driften ontwaken... hoewel wij hem in alles toegeven; geld, vrijheid, kleeding, genoegens, zijn er evenwel kenteekenen bij hem van volslagen zinneloosheid.

- Verschrikkelijk! verschrikkelijk! viel de doctor in. - ‘Het zonderlingste is, dat hij altijd van rijke versierselen spreekt; van diamanten, die hij verkocht, of aan eene vrouw heeft gegeven; dit alles is volstrekt onverklaarbaar. Wij gissen Mijnheer! dat hij verliefd is geraakt op eene vrouw, die denkelijk weinig achting verdient, en dat hij haar groote beloften heeft gedaan,

welke hij niet durft te openbaren. Dit is evenwel eene loutere gissing; zijn vader en ik, wij verliezen er ons in, de oorzaak van deze dwaasheid, die ons in wanhoop stort, te zoeken. - ‘Wel nu, Mevrouw! breng mij mijnheer uwen zoon.

- ‘Och! morgen aan den dag, doctor morgen ten twaalfure.’

De doctor haastte zich om de schoone vrouw naar haar rijtuig te geleiden, waarbij zich een jager en bedienden bevonden.

Den olgenden dag laat de voorgewende gravin zich bij den beroemsten Parijssche juwelier afzetten en nadat zij langen tijd op een tooisel van tien duizend kroonen gedongen had, besloot zij met veel moeite. Zij neemt het kistje, trekt achteloos eene beurs uit hare tasch, haalt tien duizend francs in bankbriefjes uit, legt dezelve neder; maar steekt dezelve spoedig weder op, zeggende aan den juwelier:

- ‘Geef mij liever iemand mede, die mij vergezelt en aan wien mijn man betalen zal. Ik heb mij laten verleiden boven mijne berekening, en heb zoo veel geld niet bij mij.’ De juwelier geeft een teeken aan een jong mensch, die fier, van eene voorname vrouw te mogen vergezellen, met de gravin bij den Heer P..... komt.

Zij steigt spoedig den trap op, zegt aan den doctor, ‘daar is mijn zoon, ik laat u alleen;’ en vervolgens uitgaande, zegt zij tot den jongen man: ‘ga binnen, mijn man zal u betalen.’ De jongeling gaat binnen, - de gravin loopt spoedig den trap af; het rijtuig rolt langzaam voort; maar spoedig galopperen de paarden.

- ‘Wel nu, jong mensch!’ zeide de doctor, ‘gij weet waarom gij hier komt. Laat ons eens zien, wat gevoelt gij? wat gaat er in dit jeugdig hoofd om?’

- ‘Wat in mijn hoofd omgaat, Heer graaf? niets, volstrekt niets, als alleen dat dit de nota is van het stel diamanten.....’

- ‘Ja wel! Ja wel! Dat weten wij al,’ zeide de doctor, de rekening zacht terugschuivende. ‘Ik weet, ik weet....’

- ‘Indien Mijnheer de graaf het weet en het beloop kent, heeft hij slechts te betalen....’

- ‘Stil maar van uwe diamanten: waar hebt gij dezelve van daan gehaald? Waar zijn zij gebleven? Spreek maar ronduit; ik zal u geduldig aanhooren.’

- ‘Het komt er maar op aan mijnheer! om mij dertig duizend francs te betalen....’ - ‘Waarom?’ - ‘Hoe! waarom?’ zeide de jonge man, wiens oogen levendig werden. - ‘Ja, waarom zoude ik dertig duizend francs betalen?’ - ‘Voor de juweelen van Mevrouw de gra-

vin.' - 'Goed! nu zijn wij er. Wat is er wel van die gravin?' - 'Dat is uwe vroaw!..' (en hij biedt hem de rekening weder aan.)

- 'Maar jong mensch! weet toch dat ik de eer heb doctor te zijn en dat ik weduwenaar ben.'

Nu begon de jonge juwelier driftig te worden, en de doctor, zijne bedienden roepende, liet hem bij armen en beenen vasthouden.

Het was als of de jongeling dol werd, zoo woedend stelde hij zich aan, roepende moord en brand.

Maar na een kwartier uurs werd hij bedaard; hij legde alles klaar uit, en een vreesselijk licht begon er voor den doctor op te gaan.

Welke nasporingen men ook heeft gedaan, het is onmogelijk geweest, het spoor van de valsche gravin de Sirell te ontdekken: het rijtuig was gehuurd, de bedienden waren medepligtigen geweest en al wat men te weten konde komen is, dat het tooisel, waarvan de beschrijving den volgenden dag aan de voornaamste juweliers van Europa gezonden was, aan eene zangeres van Boulogne verkocht was, door eenen joodschen rondventer, waarvan men het spoor heeft verloren, voordat de overheid kennis droeg van den koop.

Het voorval met de drie blinden is meer dan eens overgenomen. Men vindt hetzelve in de *seiées* van

Bouchet en Je *Repues franches* van Villon in de *contes à rire*. Het is ook het onderwerp eens vertelsels (*fabliau*) van Courtebarbe: *Les trois aveugles de Compiègne*. Het voorval schijnt ouder te zijn dan Uilenspiegel.

In sommige uitgaven is de geschiedenis der drie blinden met de volgende veranderingen opgegeven:

Hoe Uilenspiegel veinsde twintig gulden aan blinden te geven die hij op den weg ontmoette. (Hoofdstuk LXI.)

In de stad Hanover, waar Tijl Uilenspiegel vele wonderlijke zaken verrigtte, was er groot geroep over de gebeurtenis, die wij gaan verhalen.

Eens te paard de stad uitrijdende, om zich te vermaken, ontmoette hij op den weg twaalf blinden, aan welke bij vraagde, waar zij heen gingen. De blinden hielden allen voor Uilenspiegel stil, meenende, dat hij een edelman was; zij maakten eene buiging en zeiden: ‘Heer! wij gaan naar de stad, want er is een rijk man gestorven, men gaat er aalmoezen uitreiken.’

- ‘Het is zeer koud;’ antwoordde Uilenspiegel;

‘ziedaar twintig gulden,’ (dit zeggende gaf hij hun niets), ‘gaat naar miju huis (hij wees het hun aan), en doet u te goed tot dat de koude minder hevig zijn zal. De twaalf blinden geloofden, dat één van hen de twintig gulden ontvangen had, en gingen welgemoed naar de stad; zij vervoegden zich in herberg, die hun was aanbevolen, en zeiden tot den waard:- ‘Wij hebben eenen edelman ontmoet, die ons twintig gulden heeft geschonten, om te verteren tot de koude wat verminderd zijn zoude.’

De hospes, die nog al inhalig was, ontving de arme menschen, zonder hun meer te vragen; en zeide bun: ‘Ik zal u ten minsten goed onthalen, zoo lang het geld zal duren.’

Twee dagen daarna, vraagde hij hun, om hem de twintig gulden uit te tellen, die verteerd waren. Zij zeiden daarop bedrukt de een tot den anderen, ‘kom aan! wie heeft de twintig gulden, laat die betalen?’ Allen verklaarden op hunne beurt, niets te hebben ontvangen, en zij bemerkten, dat zij bedrogen waren.

Hoewel eenige overleveringen zeggen, dat zij onder zich een' dief vermoedden, en dat zij het heftig met vuistslagerij trachtten uit te vinden, moeten wij deze bijdrage als door de beste getuigen niet aangenomen, afwijzen.

De waard ziende, dat deze arme lieden zich berooid

het hoofd krabden, zeide bij zich, zelf: ‘wat zal ik doen? Zet ik hen buitens huis, dan krijg ik niets; in lien ik hen houde, moet ik voor heu zorgen; en zij zullen mij nog meer kosten.’

In deze verlegenheid sloot hij hen in zijnen stal op om den tijd te hebben van na te denken en maakte zich gereed om uittegaan, en een' zijner vrienden te raadplegen. Op dit oogenlik kwam Uilenspiegel terug, en de blinden op den stalzolder ziende, zeide hij: ‘welke menschen hebt gij daar opgesloten? het zijn ongelukkige blinden.’

Toen nu de hospes zijne zaak had uitgelegd, zeide de snaak: - ‘hebt gij dan geen medelijden met hun ongeluk?’ - ‘Ik wensch hen aan de galg,’ zeide de hospes, ‘als ik mijn geld maar had.’ - ‘Maar indien zij een' borg konden vinden.’ - ‘Dan zoude ik tevreden zijn en hen wegzenden.’

- ‘Dan zal ik er u een' halen.’ Uilenspiegel ging bij eenen dorpsbarbier die tevens heelmeester was, en zeide hem: - ‘Mijnheer; ik verzoek u een werk de’ liefde te verrigten. Mijn hospes is krankzinnig, en wordt door eenen kwaden geest gek weld. Wil hem toch spoedig herstellen, want hij is zeer kwaad; men zal u goed betalen.

Ik zou volgaarne medegaan; maar ik heb twee of drie dagen geduld; ik moet mij voorbereiden en dan zal ik

den kwaden geest verdrijven.' - 'Dat is wel,' zeide Uilenspiegel, 'ik zal dan de vrouw gaan gerust stellen.'

- 'Laat die hier komen,' zeide de barbier, 'ik zal haar verzekeren, wat ik u zeg.'

Uilenspiegel liep naar den herberg terug. - 'Ik heb een' goeden borg gezocht en gevonden,' zeide hij, tot den hospes, 'laat uwe vrouw met mij gaan; gij zult voldaan worden.'

- 'Vrouw,' zeide de chirurgijn, de waardin ziende, 'heb twee of drie dagen geduld, en ik zal bij uwen man komen.'

- De vrouw keerde zeer verheugd naar huis terug, en de man, die wel in zijnen schik was, liet de twaalf blinden loopen. Uilenspiegel ging eenen anderen kan tuit.

Na drie dagen ging de waardin naar den esculaap terug, die inmiddels niet was gekomen en vraagde om het geld, dat de blinden hadden verteerd.

- 'Heeft uw man u dat ingestoken,' zeide hij.

- 'Ja, Mijnheer!'

- 'Het is de duivel, die hem zoo van geld doet spreken; breng hem bij mij, ik zal hem verlossen.'

- 'Slechte betalers, zijn gewoon zulke uitvlugten te vinden,' zeide de waardin, verbijsterd; 'daar komt hier geen duivel te pas maar wel om de kosten te betalen, die bij ons gemaakt zijn.'

Zij ging daarop heen; de hospes nam het spit, dat hij bezig was te draaijen, met het gebraad er aan, mede, en liep driftig naar den heelmeester: - ‘hij zal mij betalen,’ schreeuwde hij.

- ‘Vrienden,’ zeide de barbier; zijne buren te hulp roepende, ‘die man is krankzinnig; houdt hem goed vast.’

Toen de buren tusschen beiden kwamen helderde alles zich op.

Men ziet in dit verhaal, dat het voorval niet in Luxemburg plaats had. In de onderscheidene opgaven van de geschiedenis van Uilenspiegel zijn vele afwijkingen van dien aard. Een verteller doet hem de groote genezing van het hospitaal van Neurenberg te Bergen in Henegouwen verrigten en eene fransche uitgave met dezen titel: *La vie joyeuse et récréative de Thiel Ulespiegle, lequel par aucune ruse ne se laissa tromper*, uitgegeven te Rijssel, stelt het voorval van den smit te Ostende. - Wij zijn de meest geschatte uitgaven gevolgd.

Letterkundige opgave.

Letterkundige opgave.
Vertaald naar den heer Oct. Delpierre.

Het is moeijelijk te bepalen in welke taal en in welken tijd de geschiedenis van Uilenspiegel oorspronkelijk is opgesteld. De meest gewone mening is, dat dezelve in het begin geschreven is in plat-Duitsch of Vlaamsch, want na de opmerking van Paquot was er geen merkbaar onderscheid vóór de XI^{de} eeuw, tusschen het Nedersaxisch, het plat-Duitsch en het Vlaamsch: talen, die nog in onze dagen eene groote overeenkomst hebben. Op de oudste Duitsche uitgaven van het leven van Uilenspiegel, leest men: uit het Neder-Saxisch, in het Duitsch vertaald: *Aus der nieder-Achsischen Sprache auf gut Hochdeutsch verdollmetscht*. Maar, wie is de uitgever of de vertaler geweest? Het zoude

wel schijnen de geleerde franciscaner monnik, Thomas Murner geweest te zijn[1], welke meer snakerige vertellingen heeft geschreven. Ziehier de woorden van Jacobus Thomasius op dit onderwerp: '*den Eulenspiegel dicitur promulgasse Thomas Murner, utriusque juris et theologias doctor, is qui contra Lutherum scripsit, quique emisit in lucem ejusdem farinae libros, die Narrenbeschwerung, die Schelmen zunft etc*.

Flögel zegt ons, dat men geene oude uitgaven van Uilenspiegel in het Neder-duitsch meer vindt. Daar het eene volksuitgave was, is het denkelijk, dat de handen der kinderen dezelve spoedig zullen hebben vernield.

In het dagboek der reis van Albert Durer (1520) toen hij de Nederlanden bezocht, vindt men deze aanteekening: 'ik heb drie stuivers (sols) uitgegeven voor twee horens van buffels en ééne stuiver (sol) voor twee Uilenspiegels.'

Van Murr[2] meent, dat men daardoor moet verstaan, twee gedrukte Uilenspiegels, maar dat het niet denkelijk was, dat het twee koperplaten van Lucas van Leyden zijn zouden, welke hoogst zeldzaam zijn. Ik zoude, voor mij, eerder denken, dat het twee van die grove prenten waren, welke tegenwoordig zoo gemeen zijn in Vlaanderen; de voornaamste trekken uit het leven van Uilenspiegel voor-

1) Zie Waddingi scriptores ordinis Minorum. Rom. 1650, in-fol., p. 325, et Excerpta e Jac. Thoniasii epistolis apud Struvium in actis litterar. fascie. VII, p. 41.
2) Journal zur Kunstgeschichte und allgemeinen Litteratur, vol VII, p. 72.

stellende en die tot eenen zeer hoogen ouderdom opklimmen.

Ik wil u kortelijk doen kennen de meeste drukken van het leven van Tijl Uilenspiegel, die men in de verschillende talen heeft uitgegeven.

In Scheller's *Bücherkunde des Sachsisch-niederdeutschen Sprache, Braunschweig*, 1826, in 8°, p. 123 en 128 vindt men de inleiding tot een leven van Uilenspiegel, gedrukt te Augsburg, in 1540 en waarvan de voorrede in 1483 geschreven werd. Ziedaar den titel er van. *Eyn wunderbarliche und zeltzame History von Dyll Ulnspiegel, bürtig aus den Lande Braunschweig, newlich auss sachsischer Sprach auff gut Teutsch verdolmetschet, fig*. in 4°.

Ebert[1] haalt ook deze uitgave aan, en denkt, dat die van Straatsburg, 1591, hieronder vermeld, eene nageziene vertaling van Thomas Murner bevat.

De duitsche volksuitgaven, hebben gene aanwijzing van jaartal en houden een ongelijk getal voorvallen in; dan eens 92 dan weder 98; de uitgebreidste hebben er 102.

Wij moeten nog melding maken van de uitgave van Frankfort 1571 en van Dresde, 1736 in 8°.

Het boek van Uilenspiegel was reeds in de 16de eeuw in Belgiën bekend, want eene uitgave bij Jan van Geelen te Antwerpen gedrukt, is verboden in de *appendix indicis libr. prohib., Antv*., 1579 uitgegeven op order van Philip-

1) Allgemeines bibliographisches Lexicon, Leipz., Brockhaus, 1821-30, 2 vol. in-40. Zie het bijvoegsel op de Manuel du Libraire, door Brunet, Parijs, 3 vol.

pus II en van den hertog van Alba. Daarna zijn er eene menigte drukken van gemaakt, waarin, naar de eeuw, vele geschiedenissen zijn ingelascht, die dik wijls in het gebeel den stempel niet dragen van het tijdvak, waarin de held leefde.

Voor 1571 moet er eene hollandsche overzetting van Uilenspiegel bestaan hebben; want toen reeds was er eene fransche uitgave, welke men zeide uit het hollandsch te zijn overgezet, maar het is mogelijk, dat men zich van dit laatste woord heeft bediend, om de vlaamsche taal uit te drukken; de Franschen verwarren dikwijls deze twee talen met elkander.

Jacob van der Hoeven, gaf te Rotterdam in 1612 een leven van Uilenspiegel uit, onder den titel: *Historie van Thijl Wlenspiegel, van sijn schalcke Boeverijen, die hij bedreren heeft, seer ghenoechlijc met schoone figuren*.

Zij houdt maar 50 voorvallen in, maar bevat een vervolg: '*van den twedden Wlenspiegel moet ic een weijnich laten hooren, te weten van Cornelis W. dieveel wonderlijcke ende veel leelijke stoute feijten bedreven heeft*, etc.'

Nog eene goede uitgave van de lotgevallen van Uilenspiegel, en door het woord *goed* versta ik alle diegene, welke nietopgevuld zijn met eene menigte verzonnen historietjes, zigtbaar bijgevoegd om het boek dikker te maken, is in 1637 gedrukt: '*wonderbaerlijke ende seltsame historie van Thijl Ulenspiegel, van zijne schalcke, listighe potsen ends boeverijen, gedruckt bij broer Jansz*. De schrijver verhaalt, dat zijn held in 1301 gestorven is.

Ik geloof dat het onnoodig is te zeggen, dat er in Vlaan-

deren eene volksuitgave met slechte houtsneden bestaat; te Gend, bij van Paemel gedrukt, die de menschen op het land vermaakt.

De Franschen hebben een groot aantal uitgaven van de lotgevallen van Uilenspiegel; de oudste is die, welke voor titel heeft: '*Les Aventures Joyeuses et faits merveilleux de Tiel Ulespiegel, ensemble les grandes fortunes à lui avenues en diverses régions, lequel par falace ne se laissoit aucunement tromper: Le tout traduit de l'allemand en françoys. Livre fort récréatif pour reveiller les bons espritz. Lyon, par Jean Sangrain*, 1559, in 16° de 109 pages.'

Eene andere, zonder dagteekening in 16° van 170 pagina's te Orleans gedrukt, door Eloy Gibier, is aangekondigd als: '*nouvellement reveue et traduite du flameng en françoys*.' Nieuw herzien en overgezel van het vlaamsch in het fransch; het zelfde zegt men in de uitgave van Antwerpen in 8° van het jaar 1579.

Voor het overige kan men op dit onderwerp Brunet nazien, die nog vier of vijf andere uitgaven opgeeft.

Van den bundel van de meest beroemde spreek woorden in het licht gegeven door Jacob Lagniet, (*Illustres proverbes, mis en lumière par Jacques Lagniet*. Paris 1657-63, in 4° fig.) houdt het vierde boek het leven van Uilenspiegel in, bestaande uit 56 stukken.

De nieuwe latijnsche taal heeft twee dichters, die zich van de lotgevallen van onzen gelukzoeker hebben meester gemaakt, en dezelve behandeld, één in jambische verzen, de ander in lierdichten. De eerste is Jan Nemius, van welken

eene uitgave bestaat in 8° van het jaar 1358 en eene van 1563, beschreven door Freytag, in zijn *Apparatus Litterarius*, t. 2, p. 1017. Hij gelooft, dat dit boek in Amsterdam is gedrukt, maar naar een vignet aan het einde van het werk geplaatst, waarop een gevleugeld hert is afgebeeld, meent Gesner[1)] dat deze uitgaaf te Keulen door Eucharius Cervicornus is gedrukt.

Georges Corvicus drukte in 1567 den Uilenspiegel van Agide Periandre, waarvan de ware naam Gilles Omma is, zoo als men weet. Zie hier den titel er van: '*Noctuoe Speculum. Omnes res memorabiles, variasque et admirabiles, Tyli Saxonici machinationes complectens, adjectis insuper elegantissimis iconibus veras omnium historiarum species ad vivum adumbrantibus, antehac nunquam visis aut editis. Authore Agidio Periandro, Bruxellensi Brabantino*. Francof, ad Moen, in 8°.'

Dit werkje bevat, in 210 pagina's 192 geschiedenissen of kapittels, en 103 aardige houtsneplaatjes, door Jobst Ammon. Zij zijn op eene ruwe wijze nagebootst in de duitsche volksuitgaven.

In de opdragt zegt Periander ons, dat hij slechts zes weken op dit werk besteed heeft, dat hij toen maar 22 jaren oud was en zich niet langer dan drie jaren met de dichtkunst bezig hield.

Wat den stijl betreft, is Periander beneden Nemius, want

1) Bibliothek der Romane, vol. 6, p. 112.

hij is dikwijls zeer woordenrijk en duister; even wel zijn er eenige aangename en vloeijende plaatsen in.

Percy, in zijne *Relics of ancient english poetry*, zegt dat de oude engelsche dramatische schrijvers, dikwijls melding maken van een boek over Uilenspiegel, dat tot titel heeft: *A merry Jest of a man that was called Howleglas*.

Het is eene overzetting van eenen Vlaming. In de voorrede geeft men op, dat Uilenspiegel in 1540 stierf, en op het einde van het boek, spreekt men van 1350 als den tijd van zijnen dood.

Deze engelsche overzetting was zeer opmerkelijk; wij zullen er later een uittreksel van geven, overgenomen uit Percy, waar men de aanwijzing der bronnen vinden zal[1)].

Men kan niet verzekeren, dat er eene italiaansche vertaling van het leven van Uilenspiegel bestaat, maar men moet uit de woorden van den geleerden de Crescimbini opmaken, dat hij bij de Italianen bekend is. '*Maro de loro Romanzi* (Dé Francesi) *ne rimangano alcuni tuttavia in essere per le librerie famose d'Italia, ed oltre alla Tavola ritonda, ed a quel di Turpino. Di molti fanno menzione il Ducange, l'Uezio et prima de loro Fanchet, come di quei di Garilla, di Sangreale, di Til Ulespieghe, etc., che possono anche essi aver servito a nostri Italiani*[1)].'

1) Ben Jonson's Poetaster, act. III, ac. 4. The masque of the fortunate lales, Whalley's edition, vol. 2, p. 49, - vol. 6, p. 190. Garricks old plays, vol. 10.

1) Istoria della vulgar Poesia. Een gedeelte van deze historie is uitgegeven door T.J. Matthias. Lond., 1803, in-8o.

Even als alle werken, die eenen grooten opgang hebben gemaakt, diende het leven van Uilenspiegel dikwijls tot voorbeeld en navolging. Flögel geeft de volgenden op: *Der Jungere Eulenspiegel oder der schlecht erzogne mensch*, 1765, in 8°. Dit boek met fraaije platen versierd, is de geschiedenis van een slechthoofd, naar de natuur genomen; men ziet er veel talent in, en veel grappigs uit het dagelijksche leven getrokken.

Der Roomsche Uylenspiegel ofte-lusthof der Catholycken. Amsterdam, 1716 in 8°. Dit is het werk van Jacob Lydius.

Leben und Meinungen des Til Eulenspiegel, 1779, met afbeeldingen. Eene volksroman in twee deelen; het eerste van 206, het andere van 204 pagina's. De schrijver is Hertzberg, schatmeester en opzigter der gebouwen te Breslau.

Lucas van Leyden, bij welken Albert Durer in 1521 te Antwerpen een bezoek ging afleggen, stelde in dat zelfde jaar een' koperdruk te zamen, die thans zeer zeldzaam is, en die men gemeenlijk den *Schalk* of *Uilenspiegel* noemt. Dezelve heeft 6 duimen 4 strepen hoogte en 5 duimen 2 strepen breedte. Van dezelve zijn slechts 5 of 6 afdrukken meer bekend; de prijs van dezelve is dan ook zeer hoog. Deze beroemde prent stelt eenen man voor, op den weg, den doedelzak bespelende. Hij draagt twee kinderen in eene

mand op den rug en een derde ziet men op den rug eener vrouw, die naast hem gaat en die eenen ezel geleidt met twee manden beladen, waarin zich drie kinderen bevinden. Het gezin wordt ook vooruitgegaan door Uilenspiegel, in de gedaante van eenen kleinen jongen, die eene uil op den schouder heeft zitten en eene kruik en eenen stok in de hand draagt. Een hond gaat voor hem uit.

Op de beredeneerde cathalogus van het kabinet van wijlen den heer Marietti door Basan, graveur te Parijs, 1775, pagina 315 is opgegeven:

'*La pièce rarissime de l'Espiègle avec deux copies, dont l'une fut faite par Hondius en 1644; où il est écrit au bas en hollandais, que le prix de l'original était alors de 50 ducatons*.'

Zie daar de hollandsche woorden die Basan niet opgeeft:

> Dees eerste vorm is wech, men vinter geen voor ons
> Want een papiere druck gelt vyftich ducatons.
> H. HONDIUS, *excudit* 1644.

Onder de prent leest men: *Lucas Leydanus inv*.

De tweede copij is van eenen onbekenden graveur, maar even goed in het koper gesneden.

Von Murr zegt beiden in 1756 gezien te hebben in de verzameling van doctor Parsons te Londen. De twee hadden hem zes guinies gekost.

Volgens de verzekering van den majoor Humbert in zijne *Abrégé Historique de l'origine de la Gravure*, p. 29, heeft de zweedsche gezant in den Haag de heer Spiring het oorspronkelijke betaald met twee honderd kroonen.

In de *Saxonia Vetus* van Schneider, p. 188 ziet men dat Knauth uit Holland een'zeer zonderlingen druk van het portret van Uilenspiegel medebragt, met dit opschrift: *Vera effigies Thyly Ulenspiegel*. Flögel heeft er eene copij van gegeven in zijne *Geschichte der Hofnarren*, uit welk geleerd werk wij rijkelijk hebben geput.

Te Breslau is eene buste van Uilenspiegel door F. Felder. Hij is afgebeeld, in zijne hand eene stompe naald houdende en lagchende. Dit portret werd door de zorg van M. Hertzberg gegraveerd, die het tweede gedeelte van zijn boek er mede versierde, waarvan wij reeds melding hebben gemaakt.

De grafsteen, die zich bij den toren van de kerk te Damme bevond, en welke dezen zeggen dat van Tijl Uilenspiegel is, genen die van den dichter Van Maerlant, trok nog in de 17de eeuw eene groote menigte bezoekers, die de eerste van deze twee gevoelens aanhingen. De toeloop was zoo groot, dat Jean Baptiste van Belle, in het jaar 1586, doctor in de regten, eerste raadsheer en griffier van de stad Brugge, door Laurent Doppens, die in deze stad in de straat Philips-Stock woonde, een geschrift liet drukken om de dwaling van het algemeen te bewijzen.

Door zijnen drift medegesleept, zegt hij: ‘dat men ter kwader trouw heeft verondersteld dat deze steen het graf van Uilenspiegel dekte, die om het boek dat hij schreef (!) verdiende onder den galg begraven te zijn, welk boek men in gemoede verpligt was te verbranden.’ Men ziet dat onze

secretaris der stad Brugge niet sterk was in de geschiedenis der letterkunde.

Daar de nieuwsgierigen niettegenstaande deze uitgave niet nalieten de grafsteen van Uilenspiegel te bezoeken, deed de pastoor van Damme dezelve eenige jaren daarna omkeeren, om op die wijze aan dien toeloop een einde te maken.

In de vierde aflevering van het tweede deel van het *Belgisch Museum* heeft de kundige M. Willems, op een artikel over Jacob van Maerlant wijdloopige bijzonderheden over deze zaak gegeven, naar verschillende mededeelingen, die hem gedaan zijn. Men ziet er ook de zeer getrouwe en zeer goed uitgevoerde afbeelding in van den balk in het stadhuis te Damme, waarop de griffier en dichter Van Maerlant is afgebeeld, zittende voor zijnen lessenaar en bezig met schrijven.

Eenige van de ophelderingen die in het *Belgisch Museum* zijn, kan men lezen in een bijvoegsel op de *Flandria Illustrata* van Sanderus, uitgaaf van 's Gravenhage, 1735. 3 deelen in-fol. p. 206 van het tweede deel.